

**İŞİTME KAYIPLI ÇOCUĞU OLAN ANNE-BABALARIN ÇOCUKLARIYLA
GERÇEKLEŞTİRDİKLERİ OYUNLAR HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİN
İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Berat CANSEVER

Eskişehir 2022

**İŞİTME KAYIPLI ÇOCUĞU OLAN ANNE-BABALARIN ÇOCUKLARIYLA
GERÇEKLEŞTİRDİKLERİ OYUNLAR HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİN
İNCELENMESİ**

Berat CANSEVER

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Özel Eğitim Anabilim Dalı
İŞitme Engelliler Eğitimi Programı
Prof. Dr. Yıldız UZUNER**

**Eskişehir
Anadolu Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Temmuz 2022**

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

ÖZET

İŞİTME KAYIPLI ÇOCUĞU OLAN ANNE-BABALARIN ÇOCUKLARIYLA GERÇEKLEŞTİRDİKLERİ OYUNLAR HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Berat CANSEVER

Özel Eğitim Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Temmuz 2022

Danışman: Prof. Dr. Yıldız UZUNER

Araştırmanın temel amacı işitme kayıplı çocuğu olan anne-babaların çocuklarıyla gerçekleştirdikleri oyunlar hakkındaki görüşlerinin incelenmesidir. Betimsel durum çalışması olarak desenlenen araştırmanın katılımcıları işitme kayıplı çocuklara sahip olan 3 anne-babadır. Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme, araştırmacı günlüğü ve doküman incelemesi yoluyla toplanmıştır. Toplanan veriler betimsel analiz yoluyla analiz edilmiştir. Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla gerçekleştirdikleri oyun etkinlikleri şu başlıklar altında incelenmiştir. Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla oynadıkları oyunlar, oyun oynama nedenleri, oyun oynama zamanları, oyun oynama yerleri, işitme kayıplı çocukların oyun oynadıkları kişiler, anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla oyun oynama şekilleri, anne-babaların beklentileri ve anne-babaların önerileri. Anne-babalar çocuklarıyla daha çok bilişsel ve dilsel gelişimi destekleyen oyunlar oynamaktadır. Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla oyun oynamasındaki amaç çocuklarının dil becerilerini geliştirmektir. İşitme kayıplı çocuklar ilk olarak oyun arkadaşı gördüğü anne-babaları ile oyun oynamakta daha sonra işitme kayıplı çocukların oyun çevresi genişlemektedir. Anne-babalar çocuklarıyla oyun oynarken hem davranışa yönelik stratejiler hem de oyuna yönelik stratejiler uygulamaktadır. Anne-babaların çocuklarından, akrabalarından, öğretmenlerden ve çocuklarının akranlarından çeşitli beklentileri olduğu saptanmıştır. Anne-babalar işitme kayıplı çocuğu olan diğer anne-babalara çocuklarıyla oynamaktan vazgeçmeden devam etmelerini önermişlerdir.

Anahtar Sözcükler: İşitme kayıplı birey, Anne-baba, Oyun

ABSTRACT

AN INVESTIGATION OF THE OPINIONS OF PARENTS OF THE CHILDREN WITH HEARING LOSS ABOUT THE GAMES THEY CARRIED OUT WITH THEIR CHILDREN

Berat CANSEVER

Department of Special Education

Anadolu University, Graduate School Of Educational Sciences, July 2022

Advisor: Prof. Dr. Yıldız UZUNER

The main purpose of this study is to examine the views of parents of children with hearing loss about the plays they carried out with their children. The participants of the study, designed as a descriptive case study, are 3 parents of children with hearing loss. The data of the study were collected through semi-structured interviews, researcher's journal and document analysis. The collected data were analyzed through descriptive analysis. The play activities carried out by the parents with their children with hearing loss were examined under the following headings. The games that the parents play with their children, the reasons for playing the games, the designated time span and places of the plays, the people with whom the child played, the ways the parents play with their children, the parents' expectations and suggestions. The results showed that the parents played games mostly supporting cognitive and linguistic development of their children. The main purpose of the parents playing games with their children was to improve their children's language skills. The initial play partners of the children were their parents, then their play partners expanded. While playing games with their children, the parents applied both behavioral and game-oriented strategies. It was determined that the parents had various expectations from their children, relatives, teachers, and their children's peers. Parents advised other parents of children with hearing loss to continue carrying out the play activities with their children.

Key Words: Individual with hearing loss, Parents, Play

TEŞEKKÜR

Bu araştırmanın ortaya çıkma sürecinde sabrını, sevgisini hiçbir zaman esirgemeyen, akademik ve manevi olarak her zaman yanımda olan değerli danışmanım Prof. Dr. Yıldız UZUNER' e yol göstericiliği için teşekkür ediyorum.

Tez jürisinde olmayı kabul ettikleri, zaman ve emek vererek değerli görüşleriyle araştırmaya yaptıkları katkıdan dolayı Prof. Dr. Zerrin Turan ve Doç. Dr. Ahmet YIKMIŞ' a teşekkür ediyorum.

Araştırmanın gerçekleşmesinde görüşlerini ve yaşantılarını benimle samimi bir şekilde paylaşan tüm ailelere teşekkür ediyorum. Ailelere ulaşmamı sağlayan Araştırma Görevlisi Esra GENÇ' e teşekkür ediyorum.

Araştırma süresince yardımını hiç eksik etmeyen ve değerli fikirlerini benimle paylaşan değerli meslektaşım ve arkadaşım Mustafa Enes ULUÇAY' a ve Elif Yağmur TOPAKTAŞ' a teşekkür ediyorum. İtme kayıplı çocukların eğitimi alanında bana farklı bir bakış açısı kazandırıp ufku genişleten, Odyolog ve Konuşma Bozuklukları Uzmanı Dr. Benan Berrin ERTÜRK' e teşekkür ediyorum.

Her zaman yanımda olan ve desteklerini hiç esirgemeyen anneme, babama, ablama bugüne kadar gösterdikleri sevgi ve güvenden dolayı teşekkür ediyorum.

Araştırmaları ve uygulamaları ile eğitime katkı sunmuş tüm eğitimcilerimize teşekkür ediyorum.

Berat CANSEVER

Eskişehir 2022

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmamın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı ile tarandığımı ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Berat CANSEVER

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
BAŞLIK	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
TEŞEKKÜR	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ.....	xiii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Oyun Çocuğun İşidir.....	1
1.2. Oyun Türleri	1
1.3. Oyunun İşlevleri.....	4
1.3.1. Fiziksel gelişime etkisi	4
1.3.2. Devinsel (Psiko-motor) gelişime etkisi	5
1.3.3. Bilişsel gelişime etkisi.....	5
1.3.4. Sosyal gelişime etkisi.....	6
1.3.5. Dil gelişimine etkisi	7
1.4. İşitme Kayıplı Çocuklar ve Oyun	9
1.5. İlgili Araştırmalar	10
1.5.1. İşiten çocuklarda oyuna dair uluslararası nicel araştırmalar	10
1.5.2. İşiten çocuklarda oyuna dair uluslararası nitel araştırmalar	12
1.5.3. İşiten çocuklarda oyuna dair ulusal nicel araştırmalar	14
1.5.4. İşiten çocuklarda oyuna dair ulusal nitel araştırmalar	17
1.5.5. İşitme kayıplı çocuklarda oyuna dair uluslararası nicel araştırmalar ...	21
1.5.6. İşitme kayıplı çocuklarda oyuna dair uluslararası nitel araştırmalar	22
1.5.7. İşitme kayıplı çocuklarda oyuna dair ulusal nicel araştırmalar	24
1.5.8. İşitme kayıplı çocuklarda oyuna dair ulusal nitel araştırmalar	25
1.6. Problem	27
1.7. Araştırmanın Amacı	28

1.8. Araştırmanın Önemi.....	28
2. YÖNTEM.....	30
2.1. Araştırmanın Deseni	30
2.2. Araştırmanın Katılımcıları	30
2.2.1. Katılımcıların belirlenmesi.....	30
2.2.2. Katılımcıların özellikleri.....	31
2.2.2.1. Doğan Ailesi.....	32
2.2.2.1.1. Ayşe Hanım.....	32
2.2.2.1.2. Mustafa Bey.....	33
2.2.2.1.3. Ali Doğan.....	33
2.2.2.2. Güneş Ailesi	35
2.2.2.2.1. Ayça Hanım	35
2.2.2.2.2. Alper Bey.....	35
2.2.2.2.3. Kaan Güneş	35
2.2.2.3. Öztürk Ailesi	36
2.2.2.3.1. Aslı Hanım.....	36
2.2.2.3.2. İbrahim Bey.....	37
2.2.2.3.3. Sinem Öztürk	37
2.3. Araştırmacı.....	38
2.4. Tez Danışmanı.....	38
2.5. Veri Toplama Teknikleri	38
2.5.1. Yansıtılmalı araştırmacı günlüğü.....	39
2.5.2. Doküman incelemesi	39
2.5.3. Yarı yapılandırılmış görüşmeler	39
2.5.3.1. Yarı yapılandırılmış görüşme sorularının hazırlanması	40
2.5.3.2. Pilot görüşmeler	40
2.5.3.3. Yarı yapılandırılmış görüşme soruları	41
2.5.3.4. Görüşmelerin gerçekleştirilmesi	41
2.5.3.5. Görüşmenin gerçekleştirildiği ortamlar	42
2.5.3.6. Görüşme takvimi.....	43
2.5.4. Katılımcı bilgi formu	44

2.6. Verilerin Analizi.....	44
2.6.1. Verilerin dökümü	44
2.6.2. Verilerin dökümünü doğruluğunun sağlanması.....	44
2.6.3. Betimsel analiz için çerçeve oluşturulması	45
2.6.4. Tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi	45
2.6.5. Bulguların tanımlanması.....	45
2.6.6. Bulguların yorumlanması.....	48
2.7. İnanırcılık Çalışmaları.....	48
2.8. Araştırma Etiği	50
3. BULGULAR	51
3.1. Anne-babaların İşitme Kayıplı Çocuklarıyla Oynadıkları Oyunlar	52
3.1.1. Hareket oyunları.....	52
3.1.2. Yapı oyunları	53
3.1.3. Taklit oyunları	53
3.1.4. Hayal oyunları	54
3.1.5. Pratik oyunlar	55
3.1.6. Sosyal içerikli oyunlar	56
3.1.7. Zihinsel aktivite oyunları.....	56
3.1.8. Duyusal oyunlar	57
3.2. Anne-babaların Çocukları İle Oyun Oynama Nedenleri.....	58
3.2.1. Eğitim Amaçlı	59
3.2.1.1. Geçmişte sürekli oynama	59
3.2.1.2. Günümüzde aralıklı oynama	60
3.2.1.3. Öğretmenlerin yönlendirmesi	60
3.2.2. Gelişim alanları destekleme.....	60
3.2.2.1. Bilişsel gelişim destekleme	60
3.2.2.2. Dil gelişim destekleme	61
3.2.2.3. Fiziksel gelişim destekleme	61
3.2.2.4. Sosyal gelişim destekleme	61
3.2.2.5. Psiko-motor gelişim alanını destekleme	61
3.3. Anne-babaların İşitme Kayıplı Çocuklarıyla Oyun Oynama Zamanları	61

3.3.1. Oyuna başlama zamanı	61
3.3.2. Oyun süresi	62
3.4. Anne-babaların İşitme Kayıplı Çocuklarıyla Oyun Oynama Yerleri.....	62
3.4.1. Dışarıda oynama	62
3.4.2. Evde oynama.....	63
3.5. İşitme Kayıplı Çocukların Oyun Oynadığı Kişiler	63
3.6. Anne-babaların İşitme Kayıplı Çocuklarıyla Oyun Oynama Şekilleri.....	63
3.6.1. Davranış durumları	64
3.6.1.1. Çocukların olumlu davranışları	64
3.6.1.2. Çocukların olumsuz davranışları	65
3.6.2. Anne-babaların stratejileri.....	65
3.6.2.1. Davranışlara ilişkin stratejiler	66
3.6.2.2. Oyuna ilişkin stratejiler	67
3.6.2.2.1. <i>Oyun başlatma stratejileri</i>	67
3.6.2.2.2. <i>Oyun türüne göre oyunu sürdürme stratejileri</i>	68
3.6.2.2.3. <i>Oyunu bitirme stratejileri</i>	70
3.7. Gelişim Alanlarına Göre Çocuğun Kazanımları	70
3.7.1. Bilişsel gelişim	71
3.7.2. Sosyal gelişim	71
3.7.3. Dil gelişim.....	72
3.7.4. Fiziksel gelişim	72
3.7.5. Psiko-motor gelişim	72
3.8. Anne-babaların Beklentileri	72
3.8.1. Oyundan beklentiler	73
3.8.2. Çocuktan beklentiler	73
3.8.3. Öğretmenlerden beklentiler	74
3.8.4. Çocuğun akranlarından beklentiler.....	74
3.8.5. Akrabalardan beklentiler	74
3.9. Anne-babaların Önerileri	75
4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	76
4.1. Oyun Türleri	76

	<u>Sayfa</u>
4.2. Oyunun Yeri.....	79
4.2.1. Eğitim amaçlı	79
4.2.2. Gelişim alanlarını desteklemek	80
4.3. Oyun Oynama Zamanı	81
4.4. Oyun Oynama Yerleri	81
4.5. İşitme Kayıplı Çocukların Oyun Çevresi.....	81
4.6. Anne-babaların İşitme Kayıplı Çocuklarıyla Oyun Oynama Şekilleri.....	82
4.6.1. Çocukların davranış durumları	82
4.6.2. Anne-baba stratejileri.....	84
4.7. Gelişim Alanlarına Göre Çocuğun Kazanımları	89
4.8. Anne-babaların Beklentileri	91
4.9. Anne-babaların Önerileri	93
4.10. Sınırlılıklar	95
4.11. Öneriler	95
4.11.1. Gelecek araştırmalara öneriler	95
4.11.2. Ailelere ve öğretmenlere öneriler	96
KAYNAKÇA	97
EKLER	
ÖZGEÇMİŞ	

TABLolar DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 2.1. Anne-babaların demografik özellikleri.....	31
Tablo 2.2. İşitme kayıplı çocukların demografik özellikleri.....	32
Tablo 2.3. Görüşme takvimi çizelgesi.....	44
Tablo 2.4. Anne-babaların çocuklarıyla gerçekleştirdikleri oyun etkinliklerine İlişkin alt başlıkları gösteren anahtar.....	47
Tablo 3.1. Hareket oyunları.....	52
Tablo 3.2. Yapı oyunları.....	53
Tablo 3.3. Taklit oyunları.....	53
Tablo 3.4. Hayal oyunları.....	54
Tablo 3.5. Pratik oyunlar.....	55
Tablo 3.6. Sosyal içerikli oyunlar.....	56
Tablo 3.7. Zihinsel aktivite oyunları.....	56
Tablo 3.8. Duyusal oyunlar.....	57
Tablo 3.9. Anne-babaların çocukları ile oyun oynama nedenlerine ait bilgiler.....	58
Tablo 3.10. Anne-babaların çocuklarıyla oyun oynama zamanlarına ait bilgileri...	61
Tablo 3.11. Anne-babaların çocukları ile oyun oynama yerlerine ait bilgiler.....	62
Tablo 3.12. Anne-babaların çocukları ile oyun oynama şekillerine ait bilgiler.....	63
Tablo 3.13. Çocukların gelişim alanlarına göre kazanım bilgileri.....	71
Tablo 3.14. Anne-babaların beklentilerine ait bilgiler.....	73

1. GİRİŞ

1.1. Oyun Çocuğun İşidir

Alanyazında, oyun ile ilgili çok çeşitli tanımlar yapılmıştır. Piaget (1951, s. 87-88), oyunu çocuğun deneyimlerini, bilgi ve becerilerini bir araya getirdiği bir kavram olarak tanımlamıştır. Oyun, küçük çocukların iletişim, bilişsel, fiziksel, sosyal ve duygusal gelişimi için çok önemlidir. Çünkü çocuklar oyun yoluyla çevresindeki dünyanın farkına varmaktadır (Ginsburg, 2007, s. 182-191). Bir anne-baba ile çocuk arasındaki ortak ilgi, yaşamın ilk üç yılında gelişir. Bu gelişimsel süreç, kişiler arası etkileşimler ve oyun yoluyla yeni kelimelerin edinilmesini kolaylaştırır. Daha sonra ortak ilgi, temsil becerilerini ve oyunda sembollerin kullanımını oluşturur (Andreeva vd., 2016, s. 94-101).

Anne-babalar, bebeklerinin oyun oynama isteklerine yanıt verdikleri için onların ilk oyun arkadaşlarıdır. Bebekler doğal olarak farklı oyun etkinliklerine katılırlar. Yıllar boyunca yetişkinler ve akranlarıyla olan etkileşimleri sayesinde büyürler ve daha fazla deneyime sahip olurlar. Nesnelere ve insanlarla oynadıkları oyunlar beyin gelişimini ve ardından bilişsel büyümeyi uyarır (Piaget, 1951, s. 87-88). Vygotsky (1967, s. 102) oyunu yakınsal gelişim alanı için ortam sağlayan bir süreç olarak tanımlamıştır. Ona göre çocuklar oyun sırasında yaşlarından daha büyük davranmaktadırlar ve bu da gelişimlerini desteklemektedir. Dahası, oyun çocukların düşüncelerini ve fikirlerini eyleme ve gerçek durumlara dönüştürebilmektedir.

1.2. Oyun Türleri

Oyun, alan yazında kuramcılar tarafından farklı şekillerde sınıflandırılmıştır. Piaget (1951, s. 87-88), oyunun gelişimsel evresini; alıştırma oyunu, sembolik oyun ve kurallı oyun olmak üzere üç gruba ayırmıştır.

Alıştırma Oyunu; Bu oyun evresinde çocuklar tüm duyularını kullanarak bedenlerini ve çevrelerini tanımaya çalışmaktadırlar. Çevresine karşı farkındalık oluşan birey bu durumdan haz alır ve davranışlarını tekrarlar. Tekrarlı davranışlar ilerideki başarı güdüsünü oluşturmaktadır (Yavuzer, 2000, s. 191-234).

Sembolik Oyun; Sembolik oyun evresinde çocuk çevresindeki kişileri, nesnelere, hayvanları taklit etmeye başlamakta ve "miş" gibi yapmaktadır. Bu oyun evresi üç aşamaya ayrılmaktadır. İlk aşamada çocuk çevresindeki kişi ve nesnelere taklit ederek onlar gibi davranmakta, nesnelere farklı anlamlar yüklemektedir. Çocuk için önemli olan nesnenin kendisine ait anlamı değil çocuğun zihninde nesneye dair oluşturduğu anlamdır.

Bu anlam çocuğun zihinsel gelişimini desteklemekte ve yaratıcılığını ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca çocuk taklit yeteneğini kullanıp farklı rollere bürünerek roller arasında geçiş yapabilmektedir (Flavell vd. 1999, s. 341). İkinci aşama sembolik oyun evresinin en önemli aşamalarındandır. Çocuk bu dönemde oyuna dair daha gerçekçi özellikler göstermekte, benmerkezci rolden biraz uzaklaşıp sosyal rollere bürünmekte ve bunu oyun çevresine yansıtmaktadır (Saracho & Spodek, 1998, s. 37-38). Oyun evresinin üçüncü ve son aşamasında ise daha bilinçli bir yaklaşım görülmektedir. Çocuk oyunun kurallarını ve amaçlarını önceden bilmektedir. Bu aşamada çocuk zihinsel ve mantıksal süreçleri harekete geçirmekte, eleştirel yaklaşmaktadır (Sevinç, 2004, s. 123-125).

Kurallı oyun evresinde ise çocuklar kuralların bilincindedir ve kurallarla oyunlarını yönlendirmektedirler. Bu evrede oyuna ait kurallardan dolayı çocuk benmerkezci bakış açısından uzaklaşmakta, daha sosyal ve işbirlikçi bir bakış kazanmaktadır. Çünkü oyuna ait kurallar diğer kişilerin bakış açısını dikkate almayı sağlamakta, bireysel ve kendi başına hareket etmeyi engellemektedir (Özdoğan, 2000, s. 103-104). Parten (1932, s. 243), oyunu beş gruba ayırarak; Tek başına oyun, oyunu izleme, paralel oyun, birlikte oyun ve kooperatif oyun olarak sınıflandırma yapmıştır. Moyles (1992'den aktaran Aytaş ve Uysal, 2017, s. 675-690) ise sınıflandırmayı; fiziksel oyun (Legolar, müzik enstrümanları, dans, tırmanma), entelektüel oyun (Hikâye dinleme/anlatma, drama, sayı oyunları, boyama, tasarlama, çizme) ve sosyo/duyusal oyun (kelime/sayı oyunları, rol alma oyunları) olarak yapmıştır. Smilansky, Piaget'nin bilişsel gelişim evrelerine yeni bir oyun sınıflaması eklemiş ve bu sınıflamayı; işlevsel oyun, yapı-inşa oyunları, dramatik oyun ve kurallı oyun olmak üzere dört gruba ayırmıştır (Wolfgang vd., 2003, s. 467-475).

İşlevsel oyun evresi; Bir çocuğun doğal olarak oynadığı, basit kas hareketlerini içeren, fiziksel olarak hareket gereksinimi duyduğu, tekrarlı hareketler yaptığı ve bu hareketleri taklit ettiği oyunlardır. İşlevsel oyun evresini; duyusal oyunlar ve hareket oyunları olarak ayırabiliriz. Bu evre Piaget'nin alıştırmalı oyun evresine denk gelmektedir (Kuşçu. 2014, s. 24)

Duyusal oyunlar; bu oyunlar çocuğun hayatında yer alan ilk oyunlardır. Bu oyunlar genellikle spontane gelişen hareketlerdir. Çevreden gelen bir sese, kokuya, el hareketine karşı verilen tepkidir. Çocuk bu türde çevreden çok fazla uyaran alabilmektedir. Bu sayede çocuğun duyusal özellikleri gelişmektedir. Bebeğin jest ve mimikleri, el-ayak hareketleri bu oyun türüne örnek olabilmektedir (Altinköprü 2003'ten aktaran Kuşçu, 2014, s. 29).

Hareket oyunları;

Çocuklarda, mimiklerle el, kol, bacak gibi organların hareketleri ve parmak oyunları ile ilk yıllardan itibaren ortaya çıkmaktadır. Bu tür oyunlar çocukların kas becerilerinin gelişimine bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Bu yolla çocukların koşma, zıplama, atma, tutma gibi kas becerisi gerektiren hareketleri yapmalarını sağlar. Bu tür oyunlar çocuklara büyük ve küçük kas becerilerinin gelişmesi, vücut ve hareket bütünlüğünün sağlanması konularında yardımcı olmaktadır. Bu tür oyunlarda çocuklar kendi kas becerileri ile bir mücadele vermektedirler. Bu mücadeleler sportif anlamda değil daha çok güç anlamında ortaya çıkmakta ve ileri ki yaşlarda çocuğa zorluklara karşı mücadele etme duygusunu aşmaktadır. Bu tür oyunlara koşma, zıplama, atma örnek olarak verilebilmektedir (Özdenk 2007'den aktaran Kuşçu, 2014, s. 29).

Yapı-inşa oyun evresi: Bu evrede çocuk bir şeyler üretmenin keyfini yaşar ve oyun materyallerini farklı şekillerde kullanarak yaratıcılığını geliştirmektedir. Bu oyun evresinde; yapı oyunları yer almaktadır (Kuşçu, 2014, s. 24).

Yapı oyunları; Blok ve legolarla çocukların yeni bir şeyler ürettikleri oyunlardır. Bloklarla kule yapma bu tür oyunlara örnek olarak verilebilir (Kuşçu, 2014, s. 33).

Dramatik oyun evresi;

Çocuğun bu evrede kendi dünyasına dair sırları açığa çıkarttığı, çevresindeki insan ve nesnelere taklit ettiği ve serbest bir şekilde oynadığı oyunlardır. Ayrıca dramatik oyunlar çocuğu sosyal ortamlara hazırlamaktadır. Oyunun bu evresini; taklit oyunları ve hayal oyunları olarak ayırabiliriz. Bu evre Piaget'nin sembolik oyun evresine de denk gelmektedir (Broström 1998'den aktaran Kuşçu, 2014 s.25).

Taklit oyunları: Okul öncesi çocukları çevrelerinde gördükleri her şeyi taklit edebilmektedirler. Bir hayvanın sesini, bir akrabasının hareketini, annesinin konuşmasını taklit ederek çevresini tanımaya başlar. Yaşlı insanın yürüyüşünün taklidinin yapılması bu oyunun örneği olarak verilmektedir (Pehlivan, 2014, s. 48).

Hayal oyunları: Çocuklar küçük yaşlardan itibaren hayal oyunları oynamaya başlamaktadırlar. Çocuğun bir nesneyi başka bir nesne gibi, olguyu başka bir olgu gibi düşünerek kurduğu oyunlardır. Çocuk için önemli olan nesneye dair zihninde kurduğu anlamdır. Çocuk bu oyun türünde farklı rollere bürünebilmektedir. Çocuklar kendilerine ait sistemler aracılığı ile yavaş yavaş gerçek boyuta geçmektedirler. Ayrıca çocuklar bu oyun türünde empati yaparak gizli duygu ve düşüncelerini açığa çıkarmaktadır. Bir sopayı at gibi kullanmak bu tür oyunların örnekleri arasında yer almaktadır (Poyraz 2003'ten aktaran Kuşçu, 2014, s. 31).

Pratik Oyunlar; Çocukların tekrar ederek sadece eğlence amaçlı oynadıkları oyunlardır. Kumla oynama bu türe örnek gösterilebilir (Kuşçu, 2014, s. 33).

Kurallı oyun evresi:

Bu evre oyun gelişiminde çocukların ulaşacağı son evredir. Çocuk bu evrede kuralları daha önceden belirlenmiş, sınırları daha önceden çizilmiş ve neleri yapıp neleri yapamayacağı önceden bildirilmiş oyunlar oynamaktadır. Çocuklar bu evrede belli kurallara uymak zorunda kaldıkları için sosyal becerileri gelişmekte, başkalarının duygularını anlayabilmekte, iş birliği ve rekabet duyguları gelişmektedir. Sosyal içerikli oyunlar ve zihinsel aktiviteye dayalı oyun türleri bu evrenin içinde yer almaktadır. Bu evre Piaget'nin kurallı oyun evresine denk gelmektedir (Ömeroğlu, 2007'den aktaran Kuşçu 2014, s. 25).

Sosyal içerikli oyunlar; Bu oyunun temelleri bebeklik yıllarında aile içi etkileşim ile atılmaktadır. Bu oyun sayesinde çocuklar sosyal çevreye uyum sağlama, akranları ile doğru iletişim kurma, başkalarının duygularını anlama ve kendini onların yerine koyma, sıra alma, sıra bekleme gibi beceriler kazanmaktadır. Ayrıca çocukta bir grubun parçası olma ve grupla birlikte hareket etme, ortak karar alma becerileri gelişmektedir. Bu dönemde kreşlerin çok önemli bir yeri vardır. Grup oyunları bu tür oyunlara örnek olarak verilebilir (Özdenk 2007'den aktaran Kuşçu 2014, s.32).

Zihinsel aktivite oyunları; Zihinsel aktiviteye dayalı oyunlar bireyin zihinsel gelişimini olumlu yönde etkilemekte, karar verme, düşünme ve düşüncelerini harekete geçirme becerilerinin gelişmesini sağlamaktadır. Yapboz, dama, satranç, eşlemeler bu tür oyunlardır (Kuşçu, 2014, s. 24-33).

1.3. Oyunun İşlevleri

Oyun, çocukların fiziksel, psiko-motor, bilişsel, dil ve sosyal-duygusal gelişim alanları üzerinde etkili olmaktadır. Bu alanların, çocuğun gelişiminde ve öğrenmesinde çok önemli rolü ve etkisi vardır. Bu yüzden oyun birçok çalışmanın konusu olmuştur (Arslan, 2017, s. 69-87; Arslan & Dilci, 2018, s. 47-59). Oyun oynamak, çocuğun gelişim alanlarını etkilemesinin yanı sıra, benliklerinin ve öz yapılarının da gelişmesine katkı sağlamaktadır (Gander vd., 1993, s. 182-191). Bu kısımda, oyunun çocuğun gelişim alanları üzerinde etkileri beş başlık altında incelenecektir.

1.3.1. Fiziksel gelişime etkisi

Uzmanlar, bebeklik (0-2) ve ilk çocukluk (3-6) dönemlerinde fiziksel gelişimin çok hızlı olduğunu belirtmişlerdir. Bebekler, emeklemeye başladıkları günden itibaren çok fazla hareket etmektedir. Yürümeye başladıktan sonra ise koşma, zıplama, kaydırdan

kayma, gibi birçok fiziksel aktiviteyi gerçekleştirmektedir (Arı, 2003, s. 31-35). Bu oyunlar ve gerçekleştirilen etkinlikler, anne-baba kontrolünde yapıldığı takdirde, vücudun fiziksel sistemi çalışırken, vücuttaki yağlar yakılmakta, kas sistemi gelişmekte, salgı bezleri verimli bir şekilde salgılanmakta, büyümeyi ve olgunlaşmayı sağlayan işlevler sağlıklı bir şekilde işlemekte ve bu sayede fiziksel gelişim olumlu bir şekilde sağlanmaktadır (Bekmezci & Özkan, 2015, s. 81-87).

1.3.2. Devinsel (Psiko-motor) gelişime etkisi

Çocuğun, kol, el, bacak gibi organlarını güçlü ve etkili bir şekilde kullanmasına, bu organlar arasında koordinasyon sağlamasına ve organların kullanımını kontrol altına almasına psiko-motor gelişim adı verilmektedir (Bilgin, 2017, s. 58-81). Psiko-motor gelişim ilk çocukluk yıllarında hızla gelişmektedir. Bu süreçte çocuk, oynadığı oyunlar içerisinde koşma, yürüme, zıplama, çömelme gibi birçok fiziksel aktivite ile büyük kas becerilerini geliştirmektedir. Bunun yanı sıra, oyun hamuru ile oynama, makas tutma, kâğıt yırtma, yapıştırma, katlama gibi etkinlikler sayesinde de küçük kas becerilerini geliştirmektedir. Anne-babalar, bu becerileri kazandırmak istediklerinde en etkili yöntem olarak oyunu kullanmaktadırlar. Çünkü oyun ortamında tüm bu etkinlikler doğal bir şekilde yapılmaktadır (Koçyiğit vd., 2007, s. 324-342; Durualp & Aral, 2011).

1.3.3. Bilişsel gelişime etkisi

Bilişsel gelişim, gençlikten yetişkinliğe kadar hatırlama, eleştirel düşünme ve liderlik dahil olmak üzere düşünce süreçlerinin geliştirilmesidir. Genişleyen fizyolojik olgunluk (gelişim) ve deneyimlerle ilişkili olarak, yaşam boyunca meydana gelen duygudaki çeşitli değişikliklerdir. Biliş, bir bilme meselesi olarak tasvir edilebilecek her zihinsel prosedürü içermektedir. (Sayma, görme, algılama, düşünme ve eleştirme). Psikolojik gelişim, çocukların verileri nasıl öğrendiğine ve işlediğine odaklanır. Zihnin akıl yürütme ve düzenleme çerçevelerinin geliştirilmesidir. Dili, zihinsel sembolizmi, eleştirel düşünmeyi ve hafıza geliştirmeyi içermektedir. İşte bu yüzden oyun, bir çocuğun yaratıcı yeteneklerinin gelişiminde önemli bir role sahiptir (Sternberg, 2003, s. 6-26). Vygotsky (1967, s. 6-18)'e göre oyun, hayal gücünün başlangıcına ve yaratıcı düşünme yeteneğinin gelişimine katkı sağlamaktadır. Oyun egzersizleri kontrol etmek ve araştırmak için çok sayıda açık kapı sunar ve bu nedenle küçük çocukların entelektüel becerilerini geliştirmenin yolu olarak önerilmektedir (Hestenes & Carroll, 2000, s. 229-246; Santrock, 2007, s. 192). Örneğin; su ile oynayan bir çocuk bazı nesnelere battığını,

bazılarının ise yüzdüğünü keşfedebilmektedir. Salıncakta sallanan bir çocuk yer çekimini ve güvenli oyunun ne demek olduğunu veya tahta bloklarla oynayan bir çocuk, renkleri, dengeyi, derinliği ve hacmi öğrenebilmektedir (Abbott & Moylett, 1999, s. 38).

Oyun, tüm bunların yanı sıra çocukların bilişsel gelişimine çok farklı katkılarda bulunmaktadır. Oyun, çocukların geçmişi, bugünü ve geleceği düşünmek için gerekli olan hayali ve hafızayı geliştirmelerine yardımcı olmaktadır (Klein vd., 2003, s. 38-45). Ayrıca oyun, çocuklara bilişsel gelişimin iki önemli ögesi olan problem çözme ve karar verme becerilerini uygulama fırsatı vermektedir. Oyun, bir çocuğun yaratıcı yeteneklerinin gelişiminde önemli bir role sahip olabilir. Yaratıcılığın gelişimi aynı zamanda bilişsel gelişim ile de ilgilidir çünkü yaratıcı düşünme problem çözmeye katkıda bulunur. Oyun yoluyla, gençler başkalarıyla nasıl iş birliği yapacaklarını, dil ile ilgili yeteneklerini nasıl geliştireceklerini, bir problemle nasıl başa çıkacaklarını, insanların ve kendi potansiyelini nasıl algılayacaklarını öğrenirler. Açıkça söylemek gerekirse oyun, çocukların yeryüzündeki yerlerini anlamalarına ve keşfetmelerine yardımcı olur. Çoğu çocuk işlem öncesi dönemde hızlı bir bilişsel gelişim göstermektedir. Ama aynı yaştaki çocukların aynı düzeyde bilişsel yeterliliğe sahip olmayacaklarını hatırlamak önemlidir (Ahmad vd., 2016, s. 72-79).

1.3.4. Sosyal gelişime etkisi

Çocukluk, bireylerin kişiliği üzerinde kritik etkileri olan yaşamın en önemli ve kritik dönemidir. Öte yandan, çocukların adaptif davranışları ve etkili iletişim becerilerini öğrenmelerine yardımcı olmak için en iyi dönemdir. Hayatın sonraki dönemlerinde, özellikle ergenlik çağında, bu beceriler, çatışmalarda düzeltici duygusal stratejiler ve iyileşme sağlayabilir (Jager, 2013, s. 411-428; Kollbrunner & Seifer, 2013, s. 579-588). Pek çok araştırmacı, okuldaki birçok çocuğun başarısızlığının nedeni olarak görülen sosyal-duygusal beceri eğitimlerinin eksikliğinin akademik başarıların sadece bilişsel yeteneklere değil aynı zamanda sosyal ve duygusal yeterliliğe de ihtiyaç duyduğu anlamına geldiğine inanmaktadır (Chari vd., 2013, s. 303-308).

Oyun genel olarak bilişsel bir gelişim çerçevesi içerisinde incelense de oyunun sosyal yönleri de göz önünde bulundurulmalıdır çünkü birçok araştırmacı, oyunun sosyal etkileşim yoluyla geliştiğini ve oynandığını iddia etmektedir. Sosyal-duygusal gelişim, öz farkındalık, başkalarının duygularını anlama, duygusal yönetim, yapıcı bir şekilde duygusal ifadeler, öz düzenleme, istikrarlı iletişim gibi bir dizi beceriyi içermektedir.

Sosyal-duygusal gelişim, sosyal, eğitimsel ve kariyerde optimal büyümeyi sağlamak için de önemlidir. Sosyal-duygusal becerilere sahip çocuklar, psiko-sosyal zorlukları başarıyla aşabilmekte ve hem yetişkinlerle hem de akran gruplarıyla etkili bir şekilde iletişim kurmaktadır (Jafari vd., 2011, s. 37; Ryan & Edge, 2012, s. 354-369).

Oyun yoluyla çocuklar, başkalarıyla ilişki kurarken iletişim kurmak ve duygularını ifade etmek için birçok temel sosyal duygusal beceriyi öğrenmektedirler (Rye, 2008, s. 17-20). Çocuklar ile oyun oynamak, iletişim kurma açısından hem çok önemli hem de çok etkilidir. Oyun oynarken, çocuk ve diğer katılımcılar arasında birçok paylaşım gerçekleşmektedir. Bu paylaşım; duyguları, istekleri, heyecanı ve merak gibi birçok duygusal durumu içermektedir. Bu duygusal bağın yanı sıra katılımcılar, çocuklar ile birçok bilişsel beceriyi gerçekleştirmektedirler. Bu bilişsel beceriler arasında; oyuna dair fikirlerini belirtme, kuralları açıklama ve kurallara uyma, oyunun yönüne dair çıkarımlarda bulunma gibi beceriler yer almaktadır. Yetişkinler gerek duygusal durumların gerekse bilişsel becerilerin gelişimini desteklediği taktirde aralarındaki bağ güçlenerek, güvene dayalı bir ilişkiyi meydana getirmektedir (Bowlby, 1960, s. 89-113).

1.3.5. Dil gelişimine etkisi

Dil, sosyal etkileşim ve okul başarısının yapı taşıdır, bu nedenle binlerce sayfanın çocuklarda optimal dil edinimini anlamaya ve teşvik etmeye ayrılmış olması şaşırtıcı değildir (Clark, 2009, s. 2; Dickinson vd., 2012, s. 3-4). Bu araştırmaların çoğu, çocukların yetişkinlerle ve akranlarıyla eğlenceli bir şekilde etkileşime girdiklerinde dilin geliştiğini bulmuş ve bu da oyunun dil öğrenimine önemli katkılar sağlayabileceğini göstermektedir. Açıkçası oyunun dil gelişimine neden olup olmadığını sormak yerine, oyunun hangi yönleri dil gelişimini sağlamaktadır? sorusunu sormak daha yerinde olacaktır. Bu soruyu yanıtlarken, işin çoğunu yapan tek bir oyun ögesi olmasa da oyunun en iyi dil gelişimi için gerekli birçok bileşeni içerdiği ortaya çıkmaktadır. Oyunun tek bir yönü belirli bir dil becerisini geliştirmek için gerekli veya yeterli bir koşul olmasa bile, oyunun çeşitli yönleri toplu olarak ele alındığında oyun ve dili birbirine bağlamaktadır (Weisberg vd., 2013, s. 39-54).

Oyunun dört özelliği, potansiyel olarak oyun ve dil becerilerini ilişkilendirir. İlk olarak, birçok oyun biçimi sembolik düşünceyi içerir. Örneğin “ mış ” gibi yapma durumunda, telefon olarak muzun kullanılması, muzun gerçek nesne için sembol görevi gördüğünü göstermektedir. Gerçek nesne ile onu temsil eden sembol nesne arasındaki bu

ilişki, bir kelimenin referansı ile olan ilişkisine benzer. Hem oyun hem de dilsel iletişim temsili bir karakteri paylaştığından, oyun çocuklara sembolik ilişkiler kurma pratiği yapma fırsatları sağlar (Vygotsky, 1967, s. 6-18; Miller & Almon, 2009, s. 7-9). Aslında, Tamis-LeMonda ve Bornstein (1994, s. 283), sembolik oyun sıklığının çocukların on üç ayda dil kavrayışıyla ve yirmi ayda çocuğun konuşmalarındaki çeşitlilikle ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Bu açıdan yaklaştığımızda, çocuklar hayvanlar hakkında genel bilgileri sembolik, taklit bir bağlamdan öğrenebilmektedirler. Örneğin, kendileri için yeni olan bir hayvanın davranışını gösteren sahte bir senaryo sunulduğunda, çocuklar bu davranışı hayvanın gerçek hayattaki örneklerine kolayca genelleştirebilmektedirler. Bu araştırmalar ve örnekler, oyun ve dil gelişimi arasındaki bağlantının her iki etkinliğin ortak sembolik doğasına bağlı olabileceğini göstermektedir. Oyun sırasında nesne-sembol ilişkileri yaratmak, çocukların kelimeleri soyut referans semboller olarak kullanmasına, buldukları ortamdan ve şimdiden uzaklaşmasına yardımcı olabilmektedir (Sutherland & Friedman, 2012, s. 1064-1071).

İkincisi, birçok oyun türünde bulunan sosyal etkileşim, dil gelişimini de beslemektedir. Sosyo-dramatik oyunda çocuklar bir oyun çerçevesi oluşturmakta (örneğin, mağazaya gitmek) ve onu oluşturmak için iş birliği yapmaktadırlar. Bu tür çerçeveler genellikle rolleri müzakere etme ve eylemleri koordine etme ihtiyacını ve tipik olarak zihinsel durum fiillerinin (istemek, açıklamak vb.) kullanımını içermektedir. Dahası, çocuklar oyun çerçevesi içinde konuşma (Bana biraz süt verebilir misin?) ile yorum ya da sahne yönergeleri sağlama (Ben bebeğim, sen anne ol) arasında gidip gelirler. Bu iki etkinliğin, roller üstlenme ve müzakere etme sosyal oyunun çocukları diğer etkileşimlerde kullanacaklarından daha ileri dilbilimsel formları uygulamaya teşvik ettiği belirtilmektedir. Bruner'in yazdığı gibi, " dilin en karmaşık gramer ve pragmatik biçimleri ilk olarak oyun etkinliğinde ortaya çıkmaktadır " (Bretherton, 1989, s. 383-401; Pellegrini & Galda, 1990, s. 76-88).

Üçüncü olarak, oyunda mevcut olan çok miktarda dil girdisi de dil gelişimine katkıda bulunur. Çocukların duyduğu dil miktarının genel dil becerileriyle yakından ilişkili olduğu iyi bilinmektedir. Yetişkinler ve akranlarla oynamak dil gelişimini destekler çünkü daha fazla dil kullanımını teşvik etmektedir. Akranlarla oyun sırasında harcanan zamanın artması alıcı dil ve ifade edici dilin gelişimini olumlu yönde etkilemektedir (Milteer vd., 2012, s. 204-213; Roskos & Christie, 2013, s. 82-97). Son olarak, oyun dil gelişimi için önemlidir çünkü çocuklar bir etkileşimin kontrolü

altındayken, onlar bir şeyler ile meşgul olmaktadırlar. Çocuklar, ilgilerini çeken konular hakkında konuşup dinlemektedirler. Çocuklar, kelime öğreniminde sosyal ipuçlarının farkındadırlar. Diğer çocuklarla ve yetişkinlerle sosyal oyun, bir çocuğu yeni sözcükler ve cümle yapıları öğrenmeye hazırlar çünkü çocuklar, oyun durumuna derinden dahil olmaktadırlar (Dunham vd., 1993, s. 827; Baldwin vd., 1996, s. 3135-3153).

1.4. İşitme Kayıplı Çocuklar ve Oyun

İşitme kaybı; bireyin azalmış ya da kaybolmuş işitme duyarlılığının gelişim, iletişim ve uyum becerilerini kazanmasına engel olmasıdır (Ataş vd., 2003, s. 31-34). İşitme kaybı, çok hafif dereceden çok ileri dereceye kadar farklı düzeylerde görülebilir. İşitme kaybına bağlı duyuşal yoksunluk; dilsel, bilişsel ve sosyal-duyuşal becerilerin gelişiminde problemlere neden olmaktadır (Moeller, 2000, s. 43). Çocukluk çağı işitme kaybı ciddi ve nispeten yaygın bir durumdur. Toplam nüfus içerisinde her bin canlı doğumda 1-3 arasında işitme kayıplı bebek bulunmakta ve bu oran %0,1- 0,3 olarak belirtilmektedir (Cole & Flexer, 2019, s. 70). İşitme yetersizliğine sahip çocukların büyük bir kısmı normal zekâ puanına sahip olmakla birlikte, işitme kaybı çocukların dil gelişimini ve çeşitli akademik becerilerini etkilemekte ve yavaşlatmaktadır. İşitme kaybının türü, derecesi, kaybın meydana geldiği yaş, işitme cihazı kullanımına başlama yaşı, aldığı eğitimin kalitesi gibi faktörler yukarıda bahsedilen durumların etkinlik derecesinde değişiklikler meydana getirmektedir (Turnbull vd., 2006, s. 68). MacDonald ve Parke (1984, s. 1265-1277) yaptıkları çok boyutlu araştırmanın ilgili kısmında anne-çocuk oyununun, akranlarla gerçekleştirilen sosyal ilişkiye etkisini açıklayan bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Çocuklar, evlerinde anneleri ile 20 dakika boyunca oyun oynarken videoya kaydedilmiştir. Araştırmanın sonuçlarından elde edilen bulgular, annenin oyuna katılım derecesi ve oyun sırasındaki sözlü davranışlarının akran ilişkisini olumlu yönde etkilediğini ortaya koymuştur. Bu çalışma, anne-akran sosyal sistemi arasındaki bağlantıları göstermektedir. Martin vd. (2011, s. 108-120), yaptıkları araştırmada; koklear implantlı çocukları grup boyutunda karşılaştırmışlar ve çocukların birebir akran oyun etkinliğinde, grup oyun etkinliğine göre daha sosyal ve aktif olduklarını ortaya koymuşlardır. Quittner vd. (2016, s. 1), gerçekleştirdikleri boylamsal çalışmada; sembolik oyun ve sözel dil arasında artan pozitif bir korelasyon bulmuşlardır. Andreeva vd. (2016, s. 94-101), işitme kayıplı çocuklarda oyun etkinliğinin önemini araştırdıkları çalışmada; rol yapma oyunu, sembolik oyun, serbest oyun ve sosyal oyunun dil gelişimine

etkilerini incelemişlerdir. Elde edilen bulgular, oyun ile dil gelişimi arasında güçlü bir bağlantı olduğunu ve işitme kaybı olan çocuklara yaşamlarının erken dönemlerinden itibaren destekleyici iletişim sağlanırsa, tipik olarak gelişen çocuklar gibi gelişebileceklerini ve oyun oynayabileceklerini göstermektedir. Bu bağlamdan yola çıkarak, oyunun işitme kayıplı çocuklar ve işiten çocuklardaki etkisini araştıran çalışmalar aşağıda incelenecektir.

1.5. İlgili Araştırmalar

1.5.1. İşiten çocuklarda oyuna dair uluslararası nicel araştırmalar

Uluslararası alan yazın tarandığında, oyun davranışını farklı yönlerden inceleyen birçok çalışmaya rastlamak mümkündür. Oyun genellikle nesnelere ve eylemlerin yeni ve alışılmadık şekillerde kullanıldığı sembolik dönüşümleri içermektedir. Bu dönüşümler, yaratıcı düşüncenin ürünü olan yeni ve yaratıcı fikir kombinasyonlarına benzemektedir (Christie & Johnsen, 1983, s. 93-115). Torrance (1961, s. 34-41), yaptıkları nedensel-karşılaştırmalı araştırmada; oyun oynama becerisinin, daha yaratıcı olan çocukları daha az yaratıcı olan çocuklardan ayıran özelliklerden biri olduğunu keşfetmişlerdir. Bruner vd. (1976'dan aktaran Christie & Johnson, 1983, s. 93-115), yaptıkları deneysel çalışmada anaokulu çocuklarının kilitli kutuyu açmak için çubukların nasıl kullanılacağına dair problem çözme becerilerini incelemişlerdir. Problem çözme girişimine başlamadan önce çocuklar uygulanan müdahalelere göre şu şekilde gruplandırılmıştır. 1-) Tam çözümü gözlemleyen çocuklar, 2-) Çubuklarla serbest oyun oynamasına izin verilen çocuklar, 3-) Hiçbir müdahalede bulunulmayan çocuklar. Sonuçlar incelendiğinde oyun grubunun, çözümü gözlemleyen çocuklar kadar iyi performans ve kontrol grubundan daha iyi performans gösterdiğini ortaya koymuştur. Ayrıca oyun grubunun daha hedefe yönelik faaliyette bulunduğu ve diğer iki gruba göre daha ısrarcı oldukları gözlenmiştir. Tamis-LeMonda vd. (2004, s. 1806-1820), yaptıkları araştırmada çocukların anne ve babalarıyla oynadıkları oyunların; dil gelişimine ve genel gelişime katkı sunduğunu bulmuşlardır. Yawkey (2017, s. 85-99), yaptığı deneysel çalışmada öykü canlandırma (dramatizasyon) ile işitsel anlama arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Yaşları 5 ile 7 arasında değişen çocukları iki gruba ayırmıştır. Her iki grup çocuklarına bir çocuk kitabından 200 kelimelik bir bölüm okunmuştur. Deney grubundaki çocuklar hikâyeyi canlandırmaya teşvik edilirken, kontrol grubundaki çocuklar sadece

hikâyeyi dinlemişlerdir. Daha sonra çocuklara hikâyeyi anlamalarını değerlendirmek için işitsel bir test yapılmıştır. Sonuçlar, hikâyeyi canlandıran grubun hikâyeyi kontrol grubundan daha iyi anladığını göstermiştir. Yawkey bu bulguyu, yaratıcı oyunun deney gruplarının işitsel dil gelişimine katkı sağlaması olarak yorumlamıştır. Chen ve Houston (2021, s. 1-17), 17-23 ay aralığındaki 20 çocuk ve anne-babası ile gerçekleştirdikleri nicel araştırmada; öğrenme koşulu ve oyun koşulu olan iki ortam oluşturmuşlardır. Oluşturulan ortamda öğrenme koşulu çocukların adını ilk defa bildiği oyuncaklardan, oyun koşulu ise adını daha önce bildiği oyuncaklardan oluşmaktadır. Ayrıca bu araştırma erken kelime öğreniminde çocukların bilgi arama ve anne-babaların bilgi sağlama davranışlarının gerçek zamanlı etkileşimlerinde nasıl birleştiğine odaklanmaktadır. Bu araştırmanın işleyiş sürecinde çocukların ve anne-babaların başlarına göz kamerası takılmış ve birlikte etkileşimde oldukları süre boyunca odak noktaları takip edilmiş ve ailelerin çocukların davranışlarına etkileri incelenmiştir. Araştırmacılar araştırmalarında 3 adet araştırma sorusuna yer vermiştir. Bu sorular şu şekildedir;

1. Çocuklar adlarını bildikleri nesnelere oynamaya kıyasla yeni nesnelere oynarken farklı bilgi arama davranışları sergiliyorlar mı?
2. Anne-babalar her iki durumda farklı bilgi sağlama davranışları sergiliyor mu?
3. Çocukların bilgi arama ve anne-babaların bilgi sağlama davranışları arasındaki senkronizasyon ne sıklıkla ve hangi yollarla sağlanmaktadır?

Elde edilen verilerin analizi sonucunda, çocukların yeni nesnelere karşılaştığında çok daha fazla dikkatini verdiğini göstermekte ve anne-babaların bilgi sağlamada farklı davranışlar sergilemediği görülmektedir. Ayrıca araştırmanın sonuçları çocukların bilgi arama ve anne-babaların bilgi sağlama davranışlarının senkronizasyonu ortamın koşulluna ve çocukların dikkatine bağlı olduğunu ortaya koymuştur. Bu sonuçların yanı sıra bu çalışmanın; anne-baba-çocuk etkileşiminin işlevsel olarak kelime öğrenmeyi kolaylaştırdığını ortaya koyduğu görülmektedir.

Laufer ve Bitton (2021, s. 1-20), yaptıkları araştırmada İsrail'deki karantina sırasında anne-babaların çocuklarının davranışsal zorluklarına ve olumlu anne-baba çocuk etkileşimine dair algılarını incelemişlerdir. Çalışmanın katılımcılarını 437 anne-baba oluşturmaktadır. Araştırmada veriler, pandemi süresince anne-babaların çocuklarına karşı algıları anket aracılığı ile çeşitli sorular sorularak, anne-babaların baş etme stratejileri COPE (Coping Orientation to Problems Experienced) ile, dayanıklılıkları CD-

RISC (Connor-Davidson Resilience Scale) ile, psikolojik sıkıntıları ise BSI (Brief Symptom Inventory) ile ölçülerek toplanmıştır. Toplanan verilerin analizi sonucunda küçük ve büyük yaş gurubu çocuğu olan ailelerin pandemi süresince daha az zorlandıkları görülmüştür. Bu bulgu, büyük çocukların kardeşlerinin oyun grubu olarak görülmesi ve bu nedenle pandemi karantinası gibi durumlarda sosyal olarak daha az izole edilmiş hissetmeleri ve böylece karantinanın psikolojik etkisini azaltmasına bağlanabilir. Bunların yanı sıra aileler, çocuklarıyla daha kaliteli zaman geçirdiklerini ve onlarla daha kolay başa çıktıklarını bildirmişlerdir. Ayrıca bazı aileler problemler yaşadıklarını da bildirmişlerdir. Bu problemler arasında psikolojik sıkıntılar ve dayanma gücünün azalması gibi durumlar bulunmaktadır. Anne-babalar bu durumu çocuklarının davranışlarının farklılaşmasına ve davranışlarının zorluklarına bağladıklarını bildirmişlerdir. Lindsey (2022, s. 1-11), ortalama yaşı 16 aylık olan 107 Meksikalı çocuk ve ailesi ile yaptığı çalışmada, anne-babaların çocuklarıyla paylaştıkları olumlu duygular ve anne-babalık rolünün oluşturduğu stres ile anne-baba tarafından derecelendirilen çocuğun sosyo-duygusal uyumu arasındaki ilişkiyi yarı yapılandırılmış oyun ortamında anne-çocuk ve baba-çocuk etkileşimlerini 15 dakikalık gözlemlerle video kaydı yaparak incelemiştir. Elde edilen verilerin analizi sonucunda hem anne-çocuk hem de baba-çocuk etkileşimlerinde yüksek düzeyde paylaşılan olumlu duygular, anne-baba tarafından derecelendirilen daha düşük dışsallaştırma davranışı ile ilişkilendirilmiştir.

1.5.2. İşiten çocuklarda oyuna dair uluslararası nitel araştırmalar

Damast vd. (1996, s. 1752-1766), annelerin çocuklarına doğrudan yanıt olarak sunduğu oyun türlerini araştıran ve çocuk oyunuyla ilgili bilgi ile uygulamadaki anne oyunu davranışları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlayan çalışmalarında 50 anne ve çocuğunu ev ortamında serbest oyun oynadıkları sırada gözlemlemişlerdir. Sıralı analizler, annelerin çocuklarının oyun düzeyini, çocuklarının oyununa göre ya aynı düzey ya da daha yüksek düzeyde oyunla yanıtlayarak çocuklarının oyun düzeyini ayarladıklarını ortaya koymuştur. Ayrıca erken oyun gelişimi hakkında daha fazla bilgi sahibi olan anneler, çocuklarının daha yüksek seviyeli oyunu başlatmalarına daha sık tepki vermişlerdir. Bu bulgular, annelerin çocuklarıyla çocuklarının gelişimini teşvik edecek şekillerde oynama eğiliminde olduklarını ve oyun geliştirme konusunda daha üstün olan annelerin çocuklarına uygun seviyede oyun sağladığını göstermektedir.

John vd. (2013, s. 483), gerçekleştirdikleri çalışmada anaokulu çocukları ile anne ve baba oyun etkileşimi davranışları arasındaki niteliksel ve niceliksel farklılıklara odaklanmışlardır. 18 çocuk-anne ve çocuk-baba oyun etkileşiminin ev gözlemleri etkileşim temalarını türetmek için niteliksel olarak analiz edilmiştir. Ayrıca çocuk-anne ve çocuk-baba etkileşimlerinin kalitesi duygusal erişilebilirlik kodlama sistemi ile değerlendirilmiştir. Nitel analizler annelerin okul öncesi çocuklarıyla oyun etkileşimleri sırasında empatik konuşmalar yapma, rehberlik etme, öğretme ve meşgul olma eğiliminde olduklarını göstermiştir. Araştırmalardan elde edilen sonuçlar, işiten annelerin çocuğa ulaşmak amacıyla, yetişkinlerle kullandığı dilden farklı özellikte bir dil kullandığını ortaya koymaktadır. Anneler oyun sırasında, çocuklarını sohbet eşi olarak görmekte ve karşılıklı etkileşime girerek çocuklarının dil gelişimine katkı sağlamaktadırlar (Cross, 1978, s. 8-17).

Axelsson vd. (2020, s. 2520-2532), gerçekleştirdikleri çalışmada İsveç'teki anne-babaların çocuklarının okuma ve yazma gelişiminde etkili olan faktörlere dair görüşlerini incelemişlerdir. Çalışmaya 22 anne ve 5 baba olmak üzere toplam 27 kişi katılmıştır. Çalışmada veriler görüşme yoluyla toplanmış olup anne-babalar görüşmede çocuklarını, çocuklarının öğrenme ortamlarını, çocuklarının eğitim geçmişini anlatmışlardır. Bu çalışmaya katılan anne-babalara göre, çocukların okuma-yazma gelişimini; çocukların yetenekleri ve katılımı, genetik faktörler ve anne-babaların yetenekleri, anne-babaların etkileşimi, başarılı kardeşler ve akranlar, öğretmen yeterliliği gibi faktörler etkilemektedir. Anne-babaların katılımı faktörü incelendiğinde çalışmaya katılan anne-babalar, ilgili anne ve babaların çocuklarının okuma ve yazma girişimlerini ve gelişimini kolaylaştırdığını savunmuşlardır.

Mohan vd. (2021, s. 971-985), 3-6 yaş aralığında 2 gruba ayırdığı 20 çocuk ile nitel bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Bu çalışmada her grupta sırasıyla alıcı-ifade edici dil bozukluğu ve tipik dil gelişimi olan 10 çocuk için anne-baba-çocuk etkileşimlerinin video tabanlı bir analizi yapılmıştır. İki grup, çocuğun sıra alma becerileri, göz teması süresi, özerk örnekler, iletişim kalıpları, oyun davranışları ve anne-baba iletişim rolleri açısından karşılaştırılmıştır. Mohan vd. (2021, s. 971-985) elde ettikleri verilerin analizi sonucunda dil gecikmesi olan çocukların anne-babalarının çoğunlukla "Yardımcı" tipi iletişimsel roller sergilerken, tipik gelişim gösteren gruplarda anne-babaların "Partner" tipi iletişimsel profil sergilediklerini belirtmişlerdir.

Huang vd. (2021, s. 249-271), 96 Çinli çocuk ve anne-babaları ile yaptıkları bu nitel çalışmada; Çinli çocukların farklı türde problem çözme etkinliklerinde inisiyatif almalarını kolaylaştıran anne ve babaların yapı iskelelerinin özelliklerini incelemişlerdir. Bu çalışma kapsamında her çocuk anne ve babaları ile çalışma yaprağı, oyun ve uygulama etkinliği gerçekleştirmişlerdir. Bu etkinlik içerisinde anne-baba-çocuk etkileşimi kayıt altına alınmış ve anne-baba-çocuk ikili etkinliği için anne-babanın yapı iskelesi davranışları; bilişsel, duygusal ve özerklik desteği açısından kodlanmıştır. Elde edilen veriler analiz edildikten sonra, anne-babaların çocuklarıyla gerçekleştirdikleri olumlu yöndeki etkileşimler, çocuklarının inisiyatif almasında ve gelişiminde önemli rol oynadığını göstermiştir.

Hanne vd. (2022, s. 1-19), 2 yaşındaki 39 Norveçli çocuğun anne ve babaları ile ikili etkileşime katıldıkları nitel bir araştırmayı boylamsal olarak gerçekleştirmişlerdir. Bu çalışmada anne-çocuk ve baba-çocuk etkileşiminde; duyarlı iletişim, soyut konuşma düzeyleri, dil karmaşıklığı düzeyleri ve çeşitleri incelenmiştir. Bu kapsamda üç araştırma sorusuna yer verilmiştir.

1. Baba ve çocuk iletişiminin özellikleri, grup düzeyinde anne ve çocuk iletişiminin özelliklerinden farklı mıdır?
2. Baba ve çocuk iletişiminin özellikleri, aile içindeki anne ve çocuk iletişiminin özellikleriyle ilişkili mi?
3. Baba-çocuk iletişimi ve anne-çocuk iletişiminin özellikleri ikililer içinde ilişkili midir?

Hanne ve arkadaşları elde ettikleri verilerin analizi ile, anne-çocuk ve baba-çocuk etkileşiminde annelerin ve babaların grup düzeyinde farklı iletişim özellikleri gösterdiğini, fakat annelerin ve babaların aile içindeki iletişim özelliklerinin güçlü bir şekilde ilişkili olduğunu göstermişlerdir.

1.5.3. İştien çocuklarda oyuna dair ulusal nicel araştırmalar

Oyun, eğitimin merkezinde görüldüğü için çocuklar tarafından nasıl algılandıkları bizler için önemlidir. Alan yazın tarandığında, çocukların oyun algısını inceleyen çeşitli çalışmalar karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmalar, oyun etkinliğinde çocuğun rolüne, beklentilerine, ilgisine ve bakış açısına dair bize bilgiler verebilir. Bu yüzden çalışmalar bu bakış açısıyla ele alınacaktır.

Akgün ve Yeşilyaprak (2010, s. 123-147), Anne Çocuk İlişkisini Oyunla Geliştirme Eğitim Programı'nın etkililiğini ölçmek amacıyla deneysel çalışma modeliyle gerçekleştirdikleri, çalışma grubu, kontrol grubu ve plasebo grubunun yer aldığı araştırmada, çalışma grubunda bulunan annelere oyun oynama becerilerinin öğretimini sağlamışlardır. Bulgulardan elde edilen sonuçlar, çalışma grubunda yer alan annelerin; plasebo ve kontrol grubu ile karşılaştırıldığında çocukları ile ilişkisindeki gelişme anlamlı bulunmuştur.

Durualp ve Aral (2010, s. 160-172), yaptıkları çalışmada çocukların sosyal iletişimine Oyun Temelli Sosyal Beceri Eğitimi Programı'nın etkisini incelemişlerdir. Elde edilen bulguların analizi sonucunda oyunun ve eğitim programının çocukların sosyal becerilerinin gelişiminde etkili olduğu ortaya konmuştur. Durualp ve Aral (2018, s. 243-258), gerçekleştirdikleri yarı deneysel çalışmada; oyun etkinliklerinin kaba ve ince motor becerilerinin gelişimine katkısını incelemişlerdir. Bulguların analiziyle elde edilen sonuçlarda; oyun etkinliklerinin gerçekleştirildiği deney grubu çocuklarının ön test-son test puan ortalamaları, kontrol grubu çocuklarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür.

Döker (2020, s. 44-70), gerçekleştirdiği çalışmada 4-6 yaş arası çocukların sosyal ve oyun davranışları ile anne-baba tutumları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma nicel araştırma yöntemlerinden korelasyonel araştırma deseni ile tasarlanmıştır. Bu araştırmanın katılımcılarını 4-6 yaş arası, okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 100 çocuğun anneleri ve öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak "Demografik Bilgi Formu", "Anne-baba Tutum Ölçeği", "Sosyal Davranış Öğretmen Değerlendirmesi Ölçeği" ve "Penn Etkileşimli Akran Oyun Ölçeği Öğretmen Formu" kullanılmıştır. Anne-baba tutumları anne-baba tutum ölçeğine göre; demokratik tutum, otoriter tutum, aşırı koruyucu tutum, izin verici tutum olarak belirlenmiştir. Verilerin analizi sonucunda; çocuk sayısı arttıkça anne-babaların daha otoriter tutum sergilediği görülmüştür. Ölçeklerin karşılaştırılması ile ortaya çıkan sonuca göre; anne-babaların çocuklarına gösterdiği olumlu, demokratik tutumları arttıkça çocukların davranışları da olumlu etkilenmektedir. Demokratik tutum çocukların oyun davranışlarında oyun etkileşimini, sosyal davranışlarında ise prososyal davranışlarını geliştirmektedir. Aile içerisinde kurulan sağlıklı iletişim, çocukların ailesi ve çevresi ile kuracağı iletişimi etkilemektedir, ayrıca pozitif ve empatik davranışlarını arttırmaktadır. Ayrıca demokratik tutumdaki annelerin çocuklarında oyun etkileşimi ve

prososal davranışların arttığı, otoriter tutum ve izin verici tutumdaki annelerin çocuklarında oyunun bozulması, oyundan kopma, utangaç ve saldırgan davranışların arttığı, aşırı koruyucu tutumdaki annelerin çocuklarında ise utangaç davranışların arttığı saptanmıştır.

Döger ve Kılınç (2021, s. 480-496), yaptıkları araştırmada anne-babaların çocukları ile pandemi öncesi ve sırasındaki iletişimlerinde meydana gelen değişimi değerlendirmeyi amaçlamışlardır. Araştırma nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama yöntemi kullanılarak tasarlanmıştır. Bu araştırmaya 48-72 aylık çocuğu olan 212 anne-baba, seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinde uygun örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Araştırmaya ait veriler araştırmacılar tarafından hazırlanan Demografik Bilgi Formu ve Anne-baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı (ABCİDA) kullanılarak toplanmıştır. Verilerin analizi, Mann-Witney U Testi ve Kruskal Wallis Testi kullanılarak yapılmıştır. Analizlerin sonucunda, anne-baba-çocuk iletişiminin ailenin sahip olduğu çocuk sayısına göre değiştiği, birden fazla çocuğu olan ailelerin çocukları ile iletişimde problem yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca araştırma bulgularına göre sosyal hayatın sınırlandırılması, anne babaların çocukları ile geçirdikleri sürenin artması, rutinlerinde meydana gelen ani değişikliklerin anne baba çocuk arasındaki iletişimi etkilediği ortaya çıkmıştır.

Uzun vd. (2021, s. 1-11) yaptıkları nicel araştırmada Covid 19 sürecinde 4-6 yaş arası çocukları olan anne babaların, çocuklarıyla olan ilişkisini anne-baba görüşlerinden hareketle betimlemeyi amaçlamışlardır. Bu araştırmanın çalışma grubunu Covid-19 sürecinde Türkiye'nin farklı illerinde yaşayan 4-6 yaş arası çocuğu olan 219 anne ve baba oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak “demografik bilgi formu” ve “Çocuk Anne-baba İlişkileri Envanteri” kullanılmıştır. Verilerin analizinde frekans, yüzde, standart sapma, t-testi ve tek yönlü varyans analizi istatistiksel teknikleri kullanılmıştır. Toplanan veriler analiz edildiğinde, pandemi sürecinde babaların çocuklarına annelerine göre daha az özen gösterdiği ortaya konmuştur.

Erdoğan ve Şimşek (2022, s. 177-189), korelasyonel araştırma modeli ile gerçekleştirdikleri nicel çalışmada, anne-babaların çocuklarıyla yaptıkları birlikte okuma etkinliklerinin çocuklarının dil gelişimlerine olan etkisini incelemiştir. Çalışmanın katılımcıları tesadüfi örneklem yoluyla seçilen 302 anne-baba (223 anne ve 78 baba) ve çocukları katılmıştır. Araştırmanın verileri Türkçe Erken Dil Gelişimi Testi (TELD-3) ve

Çocuk- Anne-baba Birlikte Okuma Etkinlikleri (ÇEBOE) aracılığı ile toplanmıştır. Bu araştırmada yer alan araştırma soruları şu şekildedir;

1. Anne-babaların eğitim, gelir, çocuk sayısı ve yaşı gibi sosyokültürel özellikleri ile çocuklarının “alıcı ve ifade edici dil gelişim düzeyleri” arasında anlamlı ilişkiler var mıdır?
2. Anne-babaların birlikte okuma alışkanlıkları ve etkinlikleri ile çocuklarının “alıcı ve ifade edici dil gelişim düzeyleri” arasında anlamlı ilişkiler var mıdır?
3. Çocukların alıcı ve ifade edici dil gelişim düzeylerini anne-babaların sosyokültürel özellikleri, birlikte okuma alışkanlıkları ve etkinlikleri anlamlı olarak yordar mı?

Erdoğan ve Şimşek (2022, s. 177-189) toplanan verilerin analizi sonucunda anne-babaların çocuklarıyla birlikte gerçekleştirdikleri kitap okuma etkinliklerinin çocuğun dil gelişimini yordadığını ortaya koymuşlardır.

1.5.4. İşiten çocuklarda oyuna dair ulusal nitel araştırmalar

Akgün ve Yeşilyaprak (2011, s. 11-21), annelerin çocukları ile serbest oyun etkileşimlerinde kullandıkları ifadeleri belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada, anne ve çocuk oyun etkileşimi ev ortamında video kamera ile kayıt altına almışlardır. Elde edilen veriler, Anne-baba-Çocuk Oyun Kayıt Kodlama Formu ile değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, annelerin oyun sırasında çocukların isteklerine uyum sağlama, çocuğu yanıtlama, oyun konuşması yapma, sınır koyma, emir ve bilgi verme konularında çoğunlukla istenmeyen sözel ifadeler kullandıkları ortaya konulmuştur. Gülen ve Barış (2021, s. 20-38), yaptıkları nitel çalışmada anne ve babaların çocukları ile oyun oynamama nedenlerini sorgulamışlardır. Nitel araştırma kapsamında olan bu çalışmada katılımcılar amaçlı örneklem yöntemi ile belirlenmiş olup bu araştırmaya 34 baba, 108 anne olmak üzere toplam 142 kişi katılmıştır. Veriler yüz yüze görüşme ile toplanmıştır. Elde edilen veriler betimsel ve içerik analizleri kullanılarak yorumlanmıştır. Verilerin analizi sonucunda anne-babaların çocukları ile oyun oynamama nedenleri; zaman ayıramama, isteksizlik, oyun etkileşimine dair bilgi eksikliği, kalabalık aile yapısı, geleneksel nedenler olarak kodlanmıştır.

Tuğrul vd. (2014, s. 101-106), erken çocukluk dönemindeki çocukların ve okul öncesi öğretmenlerinin oyun hakkındaki görüş ve beklentilerinin ortaya konulması

amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmanın çocuk boyutunda, çocukların oyun hakkındaki görüşleri, oyun davranışları, oyun fırsatları ile ilgili memnuniyet ve beklentileri incelenmiştir. Elde edilen veriler, çocukların oyun oynarken öğretmenlerinin onlarla daha ilgili olmasını, oyunlarını takip etmesini, oyunlara katılmasını veya fikir vermesini istediğini göstermektedir. Çocukların oyun algılarının büyük bir çoğunluğunu öğretmenlerin tutum ve algılarının belirlediği sonucu ortaya çıkmıştır.

Koçyiğit ve Baydilek (2015, s. 1-26), okul öncesi dönem çocuklarının oyun kavramına ilişkin algılarını belirlemek amacıyla gerçekleştirdikleri araştırmada, nitel araştırma yönteminin fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Fenomenolojik desende veriler, altı yaş çocuklarının çektikleri fotoğraf ve fotoğraflara dair yapılan görüşmeler aracılığıyla düzenlenmiştir. Elde edilen bulgulara göre, bir etkinliğin oyun olabilmesi için; etkinlik içerisinde oyuncak olması, çocuğun oyuncuğa temas etmesi, etkinliğin eğlenceli olması, çocukların planlamada aktif bir şekilde yer alması gerektiği belirtilmiştir.

Özyürek ve Gürleyik (2016, s. 1283-1285), okul öncesi çocuğa sahip anne ve babaların, ev ortamında buldukları süre içerisinde çocukları ile etkileşimini incelemeyi amaçladıkları bu çalışmada, veriler anneler ile gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanmıştır. Görüşmeden elde edilen veriler analiz edildiğinde, annelerin oyundan ziyade ders ve etkinlik benzeri çalışmalara daha çok önem verdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Seven ve Seven (2020, s. 170-174) durum çalışması olarak gerçekleştirdikleri nitel araştırmada bir sanat aktivitesi sırasındaki anne-baba-çocuk etkileşimindeki temel davranış biçimlerinin tespit edilebilmesini amaçlamışlardır. Araştırmaya 30-42 ay arası çocukları olan 5 anne-baba (anne-baba) ve 5 çocuk olmak üzere toplam 15 kişi katılmıştır. Katılımcılar amaçlı örnekleme yöntemi ile belirlenmiş ve veriler anne-babaların çocuklarıyla oyun hamuru oynadıkları 10'ar dakikalık etkinlik gözlemlenerek ve kaydedilerek toplanmıştır. Elde edilen verilerin analizi sonucunda anne ve babaların çocuklarını engelleyici davranışlarının ve buna karşılık çocukların olumsuz duygusal tepkilerinin yoğunlukta olduğu belirlenmiştir. Diğer taraftan çocukların doğal sanatsal eğilimlerinin anne-babaların olumsuz etkileşimleri ve sonuç odaklı yaklaşımları ile engellendiği sonucuna varılmıştır. Seven ve Seven (2020, s. 1-6) anne-babaların çocuklarıyla sanatsal etkinlikler dâhilinde süreç odaklı davranışları ve çocukların

düşüncelerini ve eylemlerini seçmelerine, temsil etmelerine ve açıklamalarına olanak tanıyan açık uçlu aktiviteler düzenlemelerini önermişlerdir.

Özyürek ve Çetinkaya (2021, s. 96-106) betimsel tarama modeli ile tasarladıkları çalışmada, Covid-19 pandemisinin aile yaşantısı ve anne-baba-çocuk ilişkisini nasıl etkilediğini araştırmışlardır. Araştırma kolay ulaşılabilir örneklem yöntemi ile toplam 164 (115 anne, 49 baba) anne-babanın olduğu katılımcılar ile gerçekleşmiştir. Veriler anket yolu ile toplanmıştır. Araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Anne-babaların pandemi sürecine uyumla ilgili görüşleri nasıldır?
2. Anne-babaların pandeminin aile yaşantısına etkisiyle ilgili görüşleri nasıldır?
3. Anne-babaların pandeminin kişisel yaşama etkisiyle ilgili görüşleri nasıldır?
4. Anne-babaların pandeminin anne-baba-çocuk ilişkisine etkisiyle ilgili görüşleri nasıldır?

Verilerin analizi sonucunda; pandemi sürecinin ailelerin yaşam tarzlarında değişikliklere sebep olduğu ortaya konulmuştur. Bunun yanı sıra, süreç içerisinde; Özyürek ve Çetinkaya (2021, s.1 1-11), anne-babaların çocukları ile daha çok vakit geçirme imkânı bulduklarını, onlarla daha çok oyun oynadıklarını, kitap okuduklarını ve çocuklarını daha yakından tanıdıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca çalışmada; bu süreçte anne-babaların kısmen çocuklarının taleplerinden bunaldıkları, çocuklarına kural koyma ve sorumluluklarını yaptırmakta zorlandıkları, çocuklarının telefon, bilgisayar ve internet ile geçirdikleri sürenin arttığı ve anne-baba olarak kendilerini eksik hissettiklerini belirtmişlerdir.

Dikme ve Gültekin (2021, s. 31-48) gerçekleştirdikleri çalışmada; Covid-19 pandemisi sürecinde evde kalmak zorunda kalan anne ve babaların, çocuklarıyla ilişkilerini incelemeyi amaçlamışlardır. Bu amaç doğrultusunda amaçlı örneklem türlerinden tipik durum örnekleme kullanılarak COVID-19 salgını sırasında yedi hafta boyunca evde kalan 11 anne-babaya ulaşılmıştır. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılarak desenlemiştir. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından oluşturulan yedi soruluk yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Elde edilen veriler, içerik analizi ile analiz edilmiştir. Verilerin analizi sonucunda, anne-babalar evde kaldıkları pandemi boyunca çocuklarıyla daha çok vakit geçirdiklerini bu vakit içerisinde çocuklarını daha yakından tanıdıklarını ve onlarla

oyunlar oynadıklarını, anne-baba olma sorumluluklarına dair algılarının değiştiğini belirtmişlerdir. Fakat anne-babalar bu dönemde çocuklarına sınır koymakta zorlandıklarını, sürekli olarak çocuklarının oyunlarına katılmakta ve yeni oyunlar bulmakta zorlandıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca anne-babalar genellikle çocuklarının oluşturdukları oyunlara katıldıklarını belirtmişlerdir.

Erbay ve Saltalı (2012, s. 249-264) anasınıfına devam eden çocukların yaşantılarında oyunun yerini belirlemek ve annelerinin oyuna dair algılarını incelemek amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmayı fenomenoloji ile desenlemişlerdir. Veriler yarı yapılandırılmış gözlem formuyla toplanmıştır. Elde edilen verilerin analiz edilmesiyle, çocukların sanatsal etkinlik yapma, ev işlerine yardım etme, bilgisayarla zaman geçirme ve gezmeye gitmelerinin yanında hemen hemen tamamının en fazla oyun oynadığı ve yine büyük çoğunluğunun televizyon oynadığı görülmüştür. Annelerin, evi dağıtma, üstünü kirletme, güvenlik gibi nedenlerden dolayı çocukların oyun etkinliklerine kısıtlamalar getirdikleri görülmüştür. Ayrıca anneler, yorgunluk, ne oynayacağını bilememe, zaman ve oyun alanlarının kısıtlı olmasını çocuklarıyla oyun oynamalarının önünde bir engel olarak görmektedirler. Özellikle çalışan anneler yorgunluk ve zaman azlığından şikâyet etmektedirler. Bunun yanı sıra annelerin çoğunluğu oyunu eğlendiren, gelişimi destekleyen ve boş zaman değerlendirici bir etkinlik olarak algılamaktadırlar.

Özyürek ve Gürleyik (2016, s. 1283-1285) nitel araştırma yöntemi ile yaptıkları çalışmada annelerin oyun hakkındaki görüşlerine yer vermişlerdir. Bu çalışmada ortaya çıkan sonuca göre anneler oyunun; stresten uzak tuttuğunu ve mutluluk getirdiğini, zekayı, hayal gücünü, küçük ve büyük kas becerilerini geliştirdiğini, çocuklarıyla kaliteli zaman geçirme fırsatı sunduğunu ve çocuklarını geleceğe hazırladığını belirtmişlerdir. Colliver (2016, s. 4-12), yaptığı nitel çalışmada, 331 annenin oyunun öğrenmedeki rolüne dair görüşlerine yer vermiştir. Bu çalışmada ortaya çıkan sonuca göre, annelerin oyuna bakış açıları; içsel öğrenme, bilişsel öğrenme ve sosyal öğrenme başlıkları altında toplanmıştır. Anneler, oyunun eğlenmeyi ve bağımsız yaşamayı öğrettiğini, yeni keşifler ve fikirler ortaya çıkardığını, çocukların dünyayı bütünsel olarak anlamalarını ve belli bir amaca yönelmelerini sağladığını belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra anneler, oyunun çocuklara sosyal roller üstlenme ve iş birliği yapma gibi becerileri kazandırdığını belirtmişlerdir. Öztürk (2016, s. 1938-1942), annelerin oyuna bakış açısını fenomenolojik olarak inceleyen çalışmasında 137 anne-babanın görüşlerine yer vermiştir. Annelerin görüşleri incelendiğinde, annelerin, oyunun öğrenme eylemini eğlenceli bir

şekilde gerçekleştirilmesini sağladığını, çocuklara yaşadıkları dünyaya dair bilgilenme ve anlam geliştirme imkânı verdiğini vurguladığı görülmüştür. Filiz vd. (2020, s. 914-916), okul öncesi dönemi çocuklarının aileleri ile yaptıkları fenomenoloji çalışmasında; anne-babaların, çocuklarıyla gerçekleştirdikleri oyun etkinlikleri açısından düşüncelerinin olumlu olduğunu ve oyunun basit bir uğraş olmayıp çocuğun gelişimine katkı sunduğunu düşündüklerini ortaya koymuşlardır.

1.5.5. İşitme kayıplı çocuklarda oyuna dair uluslararası nicel araştırmalar

Paskaran ve Yasin (2020, s. 34-42) gerçekleştirdikleri çalışmada işitme kayıplı öğrencilerin ev öğrenmesinde anne-baba desteğini araştırmayı amaçlamışlardır. Araştırma anket yoluyla yürütülen nicel bir araştırmadır. Bu çalışmanın katılımcıları amaçlı örnekleme yöntemi oluşturulmuş ve 22 öğrenci araştırmada yer almıştır. Veriler, işitme kayıplı öğrencilerin akademik başarıları için anne-baba desteğine ilişkin bir anket aracıyla toplanmıştır. Bronfenbrenner'ın sosyal ekolojik teorisi ve Epstein Anne-baba Katılım Modeli, bu çalışmada akademik başarı için anne-baba desteği konusunda bir rehber olarak kullanılmıştır. Veri toplama 20 soruluk bir anket uygulanmıştır. Bu ankette aşağıdaki alanlara ait sorular yer almıştır.

1. Anne-baba destek faaliyetleri
2. Evde öğrenme ortamı sağlamak
3. Çocuklar ile sosyal etkileşimler
4. İletişim
5. Akademik destek

Verilerin analizi sonucunda, anne-babaların çocuklarıyla konuşmaları, onlarla yemek yemeleri ve birlikte farklı aktiviteler yapmaları çocuklarının dil becerilerini geliştirmektedir. Ayrıca çocuklar yakın aile ve çevre ilişkileri içinde geliştikçe, anne-babalar bu etkinliklere daha fazla zaman ayırabilmektedirler. Çocuklar ve anne-babalar arasındaki iyi sosyal etkileşimler, öğrenme süreci de dahil olmak üzere davranışları ve özgüvenleri üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu belirtilmiştir. Kısacası işitme kayıplı çocuğu olan anne-babaların sağladığı uygun eğitim ortamı, sağlıklı iletişim ve sosyal etkileşimlerin çocuğu akademik ve sosyal anlamda geliştirdiği vurgulanmıştır.

Nicastro vd. (2021, s. 117-134) yaptıkları nicel araştırmada anne-baba eğitiminin çocuklarının iletişim gelişimini artırma üzerindeki etkilerini değerlendirmek için bir çalışma tasarlamışlardır. Çalışmaya 14 anne, 8 baba ve çocukları katılmıştır. Çalışmada

kontrol grubu ve deney grubu oluşturulmuştur. Araştırmada anne-babaların, anne-baba eğitiminden önce ve sonra PSI (Parent Stress Index) ve CICL (Cole's Interaction Check List) değerlendirmeleri yapılmıştır. Çocukların dil gelişimi MA-BCDI (MacArthur – Bates Communicative Development Inventory) ile ölçülmüştür. Aile eğitimi verildikten 3 yıl sonra ise BN (Boston Naming), Peabody, TROG-2 (Test for Reception of Grammar– Version 2) ile tekrar ölçülmüştür. Toplanan veriler analiz edildikten sonra, anne-babalara işitme kayıplı çocuklarına ve koklear implant kullanımına dair verilen eğitimlerin sonucunda hem anneler hem de babalar, çocuklarının iletişimine karşı daha büyük bir hassasiyet gösterdikleri; daha uyumlu olma eğiliminde oldukları, ortak dikkati sürdürmekte daha az zorluk yaşadıkları ve daha fazla yorum ve açılım yaptıkları belirtilmiştir. Yukarıda bahsedilen bu gelişmelerin sonucunda işitme kayıplı çocukların dinleme ve dil becerilerinin geliştiği, kelime ve cümle anlamının yanı sıra kelime üretiminde de büyük bir artışın olduğu vurgulanmıştır. Tüm bu bulgular, işitme kayıplı çocuğu olan anne-babaların, işitme kayıplı çocuk eğitimi ve koklear implant kullanımı konusundaki bilgi yeterliliğinin çocuğun dil gelişimi ve dinleme becerilerini önemli oranda etkilediğini ve aile eğitimlerinin gerekliliğini göstermektedir. Ayrıca bu çalışmanın dolaylı sonucu olarak, anne-babaların işitme kayıplı çocukların eğitimine dair bilinç düzeyinin anne-babalardaki stres ve endişe seviyesini azalttığı görülmektedir.

1.5.6. İşitme kayıplı çocuklarda oyuna dair uluslararası nitel araştırmalar

Tanksley (1993'ten aktaran Coşkun, 1997, s. 20), yaptığı çalışmada iki ila beş yaş arasındaki işiten çocuklarla, orta derecede işitme kaybı olan çocukların anneleriyle oyun sırasındaki etkileşimlerini karşılaştırmıştır. Araştırmaya her grupta sekiz çocuk-anne çifti olmak üzere on altı kişi katılmıştır. Bu çalışmada, her iki grupta çocuklarıyla yabancı olmadıkları ortamda 20 dakika süre ile serbest bir şekilde her zaman oynadıkları gibi oynamaları istenmiştir. Her gruba oyun ortamında basit bir şekilde bulunabilecek; çiftlik oyunları, oyun hamurları, çay takımı, araba gibi oyuncaklar sunulmuş ve video kaydı yapılmıştır. Yapılan analizlerde, işitme kayıplı çocuk ve annesinin etkileşiminin, işitenlerin sonuçlarıyla paralel olduğu gözlenmiştir. Bunun sebebi olarak; işitme kayıplı çocuk annesinin dilini çocuğunun seviyesine göre uyarlaması olarak düşünülmüştür.

Yoshinaga-Itano vd. (1999, s. 135-164), ileri ve çok ileri derecede işitme kayıplı 8-36 aylık arasında değişen yaşlarda 170 çocuk ile yaptıkları çalışmada oyun etkinliğinin olumlu yönlerine dikkat çeken sonuçlara ulaşmışlardır. Bu çalışmanın bulguları

incelendiğinde, sembolik oyunun bilişsel yeteneğin farklı bir yönü olduğuna dikkat çekilmiş ancak, genel gelişim, motor gelişim ve sosyal gelişim gibi sözel olmayan gelişimsel yönlerle olan ilişkisine de ayrıca değinilmiştir. Bu bulguların yanı sıra sembolik oyun gelişiminin, bebeklerde ve çocuklarda erken dil gelişiminin çeşitli yönleriyle ilişkili olduğu bulunmakla birlikte, sembolik oyun çocuklarda; jest ve mimiklerin gelişimi, anlaşılan kelime- kelime öbeği sayısı ve üretilen kelime sayısında etkili olduğu vurgulanmıştır. Bu sonuçlar, işitme kaybı olan çocukların, sembolik oyun ve dil gelişimi arasındaki ilişkinin tıpkı işiten popülasyonunda bulunan sonuçlar ile benzer olduğunu göstermektedir.

Cruz vd. (2013, s. 543-559), koklear implantlı çocuklarla gerçekleştirdikleri çalışmada anne-baba -çocuk etkileşiminde; yapılandırılmış bir sanat galerisi oyun etkinliğinin, yapılandırılmamış bir serbest oyun etkinliğine göre çok daha fazla iletişim üretme imkânı sağladığını göstermişlerdir. Musyoka (2015, s. 10), gerçekleştirdiği çoklu durum araştırmasında işitme kayıplı bir öğrencinin farklı oyunlara, farklı oyun bağlamlarına ve eşlerine karşı gösterdiği davranışları incelemiştir. Elde edilen sonuçlar öğrencinin, işiten akranlarına benzer bir şekilde gelişimsel olarak uygun oyun davranışları sergilediğini göstermiştir. Ek olarak, öğrencinin oyun bağlamına ve eşine göre farklı davranışlar sergilediği ortaya konmuştur. Araştırmalarda, işiten çocukların annelerinde olduğu gibi işitme kayıplı çocukların anneleri de çocuklarıyla oyun oynarken, çocuklarının dil düzeylerine uygun konuştukları görülmüştür.

Dauids vd. (2021, s. 60-78) yaptıkları nitel çalışmada işitme kaybı olan bir çocuğa anne-babalık yaparken işiten anne-babaların yaşadıkları zorlukları keşfetmeyi amaçlamışlardır. Amaçlı örnekleme yöntemini kullanarak 9 anne 4 baba olmak üzere toplam 13 kişi ile görüşme yapılmıştır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme yolu ile toplanmıştır. Anne-babalara sorulan görüşme soruları şu şekildedir;

1. İşitme kaybı olan bir çocuğa anne-babalık yapma deneyiminizi anlatın; işitme kaybı olan çocuğunuza anne-babalık yaparken karşılaştığınız zorluklardan bahsedin.
2. Bu zorlukların işitme kaybı olan bir çocuğun anne-baba olarak deneyiminizi nasıl etkilediğini anlatın
3. İşitme kaybı olan bir çocuğa anne-babalık yaparken anne-babaların onlara anne-babalık rollerinde yardımcı olmaları için ne tür desteğe ihtiyaçları olduğunu düşünüyorsunuz?

Toplanan verilerin betimsel analizi sonucunda araştırma kapsamında dört adet tema ortaya çıkmıştır. Bu temalar şu şekildedir;

1. Zor iletişim
2. İşitme kaybı hakkındaki bilgi eksikliği anne-baba olmayı zorlaştırmaktadır.
3. Desteğin çok az olması veya hiç olmaması süreci zorlaştırır.
4. İşitme kayıplı çocuğu olan anne-babaların birbirlerine destekleri.

Araştırma sonucunda, işitme kayıplı çocuk ile anne-babası arasındaki günlük etkileşimin, iletişim güçlükleri ve olumsuz ilişkiler tarafından etkilendiği ortaya konmuştur. Davids vd. (2021, s. 60-78) bu iletişim problemlerinin anne-babaların kendilerini suçlu hissetmelerine ve utanmalarına sebep olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca anne-babaların bu durumu etkili iletişim kurma becerilerinin eksikliğine bağladıklarını bildirmişlerdir. Bu bulguların yanı sıra çalışmada anne-babaların işitme kayıplı çocuklarla iletişim kurma becerileri eksikliğinin işitme kaybına yönelik anlayış zorluğu getirdiği ve anne-babaların anne-babalık deneyimlerini zorlaştırdığı belirtilmiştir. Çalışma içerisinde ayrıca anne-babaların kendileri ile aynı zorlukları yaşayan ailelerden bilgi almalarının ve deneyimlerini paylaşmanın önemi vurgulanmıştır.

1.5.7. İşitme kayıplı çocuklarda oyuna dair ulusal nicel araştırmalar

Eyüpoğlu vd. (2021, s. 952-962), gerçekleştirdikleri nicel çalışmada işitme kayıplı çocuklarda psikososyal sorunlar, yaşam kalitesi ve anne-babalık stilleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışmaya 42 normal işiten (kontrol grubu) ve 42 işitme kayıplı çocuk ve ailesi (çalışma grubu) katılmıştır. Ailelerin hiçbirinde herhangi bir işitme kaybı bulunmamaktadır. İşiten çocuğu olan anne-babalardan 26 anne 16 baba, işitme kayıplı çocuğu olan anne-babalardan 28 anne 14 baba çalışmaya dahil olmuştur. Bu araştırmada veriler, sosyodemokratik bilgi formu, The Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ), Parental Attitude Research Instrument (PARI) ve KINDL Quality of Life Questionnaires Family Form ile toplanmıştır. Veriler ailelerin anne-babalık tarzları ile işitme kayıplı çocukların duygusal ve davranışsal özelliklerinin ilişkisi açısından incelenmiştir. Verilerin analizi sonucunda işitme kayıplı çocukların anne-babaları tarafından, işiten akranlarına göre daha fazla içselleştirme ve dışsallaştırmaya maruz kaldıklarını ve bunun sonucunda bu çocukların daha fazla duygusal ve davranışsal problemler gösterdiği ortaya konmuştur. Araştırmanın bir diğer sonucu, işitme kayıplı

çocukların anne-babalarının aşırı korumacı ve otoriter anne-baba tutumlarına sahip olduğunu göstermiştir. Anne-babalar deneyimsiz olmasına ve işitme kayıplı çocukların yetiştirilmesinde rol model eksikliği olmasına bağlı olarak işitme kayıplı çocukların aileleri, çocuklarıyla iletişim kurmakta ve etkileşim kurmakta zorlanabilmektedirler. İşitme kayıplı çocuğu olan annelerin daha otoriter ve katı bir anne-babalık tarzına sahip oldukları, çocuklarına karşı daha fazla duygusal ve sözel düşmanlık sergiledikleri bildirilmiştir. Engelli bir çocuğa sahip olmak, daha fazla strese ve baş edilmesi zor durumlara neden olabilir ve bunlar anne-babalık tarzını olumsuz etkileyebilir.

1.5.8. İşitme kayıplı çocuklarda oyuna dair ulusal nitel araştırmalar

Koşaner (1983'ten aktaran Coşkun, 1997, s. 18), işitsel-sözel eğitim uygulayan bir okulda yaptığı çalışmada altı yaş grubunda on beş işitme kayıplı çocuğu, serbest oyun saatlerinde bilişsel ve sosyal oyun düzeylerine göre değerlendirmiştir. Bulgular analiz edildiğinde, işitme kayıplı çocukların, işiten akranlarıyla aynı oyun aşamalarından geçerek geliştiklerini fakat düzeylerinin yaşa göre geride olduğunu göstermektedir. Koşaner'in, çalışmasında grup oyunlarının sayısının çok olması dikkat çekicidir. Çünkü işitme kayıplılarla yapılan ve sözel iletişim becerileri olmadan sosyal etkileşimlerini sürdürmeyeceğini ortaya koyan diğer araştırmalarla karşılaştırıldığında önemli farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada, işitme kayıplı çocukların, birbirleriyle etkileşim içerisinde olup, sosyal iş birliği gerektiren oyunlar oynadıkları görülmekte ve dil yeterliliğinin tek etkin faktör olmadığı sonucu çıkmaktadır. Bilişsel açıdan bakıldığında ise, çocukların işiten akranlarıyla karşılaştırıldığında daha düşük düzeyde oldukları ancak organize ve sıralı davranış gerektiren oyunlar oynadıkları görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında yetersiz dil gelişimi olmasına rağmen çocukların sembolik oyun davranışının geliştiği görülmektedir. Bunun yanı sıra, Koşaner de dil becerileri ile sembolik oyun düzeyleri arasında bir ilişki bulunduğunu belirtmektedir. İşitme kayıplı çocukların anneleriyle oyun etkileşimlerine dair alanyazın incelendiğinde; Coşkun (1997, s. 24), işitme kayıplı bir çocuğu olan işiten annenin oyun sırasında kullandığı stratejileri mikroetnografik vaka çalışması olarak ele almıştır. Araştırmacı, katılımcı gözlemci olarak beş buçuk ay süre ile gerçekleştirdiği bu çalışmada, ailenin günlük hayatı içerisinde yer almıştır. Verilerini saha notları, görüşmeler ve video kaydı ile toplamıştır. Veriler analiz edildiğinde; annenin farkında olarak veya farkında olmadan birçok stratejiyi gerçekleştirdiği görülmüştür. Anne, çocuğuna oyunun kurallarını söylerken,

kuralları uygularken, oyun sırasında çocuğunun isteklerini reddederken veya onaylarken etkileşime geçmektedir. Bu etkileşim sayesinde çocuk iletişime geçme becerisini geliştirmekte, paylaşmayı ve sıra almayı öğrenmektedir. Bu beceriler, işiten çocukların oyun gelişim aşamalarına benzemekte ve bu süreçte anne çocuğunun gelişim sürecini; iş birliği içinde olarak, çocuğu oyunun merkezine yerleştirerek desteklemektedir.

Alan yazın tarandığında, işitme kayıplı çocuğu olan annelerin oyuna dair görüşlerini inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Fakat Coşkun (1997, s. 29), okul öncesi çağda işitme kayıplı çocuğu olan normal işiten bir annenin grup oyunları esnasında kullandığı stratejileri incelemek amacıyla yaptığı bir çalışmada annenin çocuğuyla oynadığı oyun hakkındaki görüşlerine yer vermiştir. Anne yapılan görüşmede evde birlikte oyun oynadıklarını, bazen sokakta oynadıklarını, oyun oynamazsa çocuğunun çok sıkıldığını belirtmiştir. Ayrıca anne oyunu bir eğlence olarak gördüğünü belirtmiş ve oyunun dil gelişimine katkısı için oyun sırasında çocuğu bilgilendirmek amacıyla bazı şeyleri hem işaret dili hem de sözlü dil ile aktardığını belirtmiştir.

Mustul vd. (2016, s. 1-22), çok ileri derecede işitme kayıplı çocuğu olan işiten bir annenin etkileşim davranışları ve bu davranışlarının desteklenme biçiminin aile eğitimi bağlamında incelenmesi amacıyla gerçekleştirdikleri eylem araştırması sırasında yaptıkları gözlemlerde, oyun sırasında annenin çocuğun elindeki oyuncacı aldığı, çocuğun uzandığı oyuncacı almasına engel olduğu veya çocuktan uzaklaştırdığı görülmektedir. Bunların yanı sıra annenin fiziksel müdahaleler ile çocuğu yönlendirdiği, çocuğun ilgisi olmadığı halde çocuğun elini tutarak oyunu oynatmaya çalıştığı ya da çocuğun o anki ilgi duyduğu oyundan başka bir oyunu oynatmaya çalıştığı görülmüştür. Yukarıdaki bulgulardan yola çıkarak annenin oyun sürecinin ilerleyişine ve yönlendirilmesine dair bilgisinin az olduğu sonucuna ulaşılabilir. Aile eğitimleriyle birlikte annenin davranışlarında olumlu gelişmeler olduğu gözlenmiştir. Anne ile yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara göre; anne çocuğuna oynama fırsatı verdiğini, çocuğunun ilgi duyduğu oyun üzerinde daha fazla zaman ayırdıklarını, çocuğunun oyununa katılmayı öğrendiğini ve çocuğunun oyun girişimlerine cevapsız kalmadığını ve bu sayede oyun oynayarak daha kaliteli zaman geçirdiğini belirtmiştir.

Uluslararası alan yazın incelendiğinde, işitme kayıplı çocuklarda oyun etkileşimine dair araştırmaların çoğunluğu, işiten akranlarının oyun davranışlarıyla karşılaştırmaya odaklanmıştır (Musyoka, 2018, s. 1794). İşitme kayıplı çocuk ve annesinin etkileşimini inceleyen az sayıdaki araştırmada yer alan veriler, işitme kayıplı çocukların ve

annelerinin oyun etkileşimleri tıpkı işiten akranları ve annelerinin etkileşimleri ile benzerlik olduğunu göstermektedir. Coşkun (1997, s. 100-114), yaptığı analizde işitme kayıplı çocuğun annesinin, oyun sırasında etkileşime girerek çocuğuna paylaşmayı, sıra almayı ve daha birçok beceriyi öğrettiğini ancak bu öğretimin bazen farkında olarak bazen farkında olmadan gerçekleştiğini belirtmektedir. Alanyazın incelendiğinde işiten çocuğu olan annelerin oyunlara dair görüşlerinin doğrudan aktarıldığı çalışmalar görülmektedir. Fakat işitme kayıplı çocuğu olan annelerin çocuklarıyla oyunlarına dair tecrübelerine ve görüşlerine yer veren çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle işitme kayıplı çocuğu olan annelerin çocuklarıyla gerçekleştirdikleri oyunlar hakkındaki görüşlerinin incelenmesi ihtiyacı doğmuştur.

1.6. Problem

İlgili alan yazın incelendiğinde işiten çocuğu olan anne-babaların çocuklarıyla oyun etkileşimlerini inceleyen araştırmalar yer almaktadır (Erbay & Saltalı 2012, s. 249-264). İşitme kayıplı çocuğu olan anne-babaların oyun etkinliklerini inceleyen çalışmalar ise sınırlıdır. İşitme kayıplı çocuğu olan anne-babaların çocuklarıyla gerçekleştirdikleri oyun etkinliklerine bakıldığında genellikle yarı yapılandırılmış ortamda gözlem yoluyla verilerin toplandığı görülmektedir (Paskaran & Yasin 2020, s. 34-42). Yukarıda bahsedilen çalışmalar oyun etkinliğini sınırlı bir açıdan incelemektedir. Anne-babalar çocuklarının ilk oyun arkadaşlarıdır (Piaget, 1951, s. 87-88). Bu durum bizleri anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla hangi oyunları, nasıl, nerede, ne zaman oynadıklarını ve oyunlar hakkında neler düşündüklerini, oyunların çocuklarının gelişimine katkısına ilişkin düşüncelerini anlamaya itmektedir. Bu kapsamda ulusal ve uluslararası çalışmalarda işitme kayıplı çocuğu olan annelerin oyun etkinliklerine ilişkin görüşlerine sınırlı miktarda yer veren çalışmalar olmasına rağmen işitme kayıplı çocuğu olan anne-babaların oyun etkinliklerine ilişkin görüşlerini geniş bir açıdan inceleyen çalışmaya rastlanmamıştır.

Ulusal alan yazında işitme kayıplı çocuğu olan anne-babaların oyun etkinliklerine dair görüşlerini inceleyen nicel bir çalışmaya rastlanmamıştır. Nitel yöntem kullanılarak yapılan araştırmalarda genellikle annelerin görüşlerinin incelendiği, anne-baba olarak anne ve baba şeklinde araştırmaların olmadığı görülmüştür. Nitel araştırmaların çoğunun gözlem yoluyla yapılmış olması belirli bir zaman dilimini kapsadığı için kısıtlı olduğu görülmektedir. Buna bağlı olarak işitme kayıplı çocuğu olan anne-babaların çocuklarıyla

gerçekleştirdikleri oyunlar hakkındaki görüşlerini inceleyen bir çalışma yapma gereksinimi duyulmuştur.

1.7. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, işitme kayıplı çocuğu olan anne-babaların; çocuklarıyla hangi oyunları ve nasıl oynadıklarını, oyunlardan beklentilerini, oyun çevresi hakkındaki düşüncelerini ortaya koymak ve buna ilişkin olarak oyun etkinliğine dair bakış açılarını doğrudan incelemektir. Bu amacı gerçekleştirmek için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla yaşadıkları günlük rutinler, bu rutinlerde oyunun yeri ve önemine ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla oynadıkları oyun türlerine ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla oynadıkları oyunlarda;
 - a) kullandıkları stratejilere yönelik görüşleri nelerdir?
 - b) kendi rollerine ilişkin görüşleri nelerdir?
 - c) çocukların rollerine ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla oynadıkları oyunların yapısına dair görüşleri nelerdir?
Anne-babaların işitme kayıplı çocuğu olan diğer anne-babalardan beklentileri ve onlara önerileri nelerdir?

1.8. Araştırmanın Önemi

Ulusal alan yazında işitme kayıplı çocuğu olan anne-babaların görüşlerini inceleyen çalışmalara rastlanmamıştır. Fakat annelerin oyuna dair görüşlerine yer veren çalışmalara rastlanmıştır (Coşkun, 1997, s. 24, Turan vd. 2019, s. 104). Annelerin oyuna dair görüşlerine yer veren çalışmaların genel bir çerçeve çizdiği görülmektedir. Betimsel durum çalışması olarak desenlenen bu çalışmada işitme kayıplı çocuğu olan anne-babaların çocuklarıyla ne tür oyunlar oynadıkları, nasıl, ne zaman, nerede oynadıkları, oyun başlatmada, oyun sırasında ve oyun bitirmede hangi stratejileri kullandıkları ve işitme kayıplı çocukların oyun çevrelerinde kimler olduğunu anlamaya yönelik derinlemesine inceleme fırsatı sunacağı düşünülmektedir.

Bu çalışma aynı zamanda işitme kayıplı çocuğu olan ailelerin oyun bilgisinin artmasına, işitme kayıplı çocuklarla etkileşimde bulunan öğretmenlere ve oyun etkinliklerinin planlanmasına yararı olacağı aynı zamanda aile eğitimlerinde kaynak olarak kullanılacağı ve alan yazındaki bir eksikliği gidereceği düşünölmektedir.

2. YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, katılımcıları, katılımcıların özellikleri, veri toplama teknikleri ve verilerin analizi yer almaktadır.

2.1. Araştırmanın Deseni

Bu çalışmada işitme kayıplı çocuğu olan anne-babaların çocuklarıyla gerçekleştirdikleri oyunlara dair görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Subaşı ve Okumuş (2017, s. 419) betimleyici durum çalışmasının nitel araştırma yönteminin desenlerinden biri olduğunu belirtmişlerdir. Amaca yönelik olarak bu çalışma betimleyici durum çalışması ile gerçekleştirilecektir.

Durum çalışması, sınırlandırılmış bir sistemin derinlemesine ve ayrıntılı bir şekilde boylamsal olarak incelenerek neden ve nasıl sorularına odaklanılan, sonraki çalışmaların nelere dikkat etmesi gerektiğini ortaya koyan, araştırmacının sistem içerisinde çok az müdahalesinin olduğu veya hiç olmadığı, çoklu veri toplama kaynaklarının kullanılarak zengin ve birbirini doğrulayacak veri çeşitliliğine ulaşmaya çalışılan, durumlardan kategorilerin, kategorilerden de temaların oluşturulduğu ve durumların doğal ortamında incelendiği metodolojik bir yaklaşımdır. Durumsal çalışmada farklı olaylar olduğundan genelleme yapılamamasına rağmen birbirine benzer durumların anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır (Okumuş ve Subaşı, 2017, s. 419-426, Şimşek ve Yıldırım, 2018, s. 73).

Yapılan bu araştırma; işitme kayıplı çocuğu olan anne-babaların, çocuklarıyla oynadıkları oyunlar hakkındaki deneyimleri, algıları ve düşüncelerini derinlemesine incelemeyi amaçlamıştır.

2.2. Araştırmanın Katılımcıları

2.2.1. Katılımcıların belirlenmesi

Bu çalışmada katılımcılar, amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örneklem yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Ölçüt örneklem yönteminde araştırmacı önceden hazırladığı birtakım kriterlere göre katılımcıları belirlemektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 122). Bu amaçla araştırmacı, araştırmanın katılımcılarını ölçüt örneklem yöntemi ile belirlemek için okul öncesi işitme kayıplı çocuğu olan ve çocuğunun ek engeli olmayan aileler olarak kriterlerini seçmiştir. Bu kapsamda 14 kişiye ulaşılmış olup bu kişilerden 3 aile toplam 6 kişi (üç anne-üç baba) çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul

etmiştir. Araştırma ilk olarak işitme kayıplı çocuğu olan annelerin çocuklarıyla gerçekleştirdikleri oyun etkinliklerine dair görüşlerinin incelenmesi şeklinde planlanmıştır. Fakat daha sonra annelerin eşlerinin görüşmelere izin vermemesi sebebiyle araştırma anne-babaların görüşlerinin incelenmesine çevrilmiştir.

Ölçüt örneklem yönteminde araştırmacı ilk olarak evrendeki çeşitlilik içerisinden, araştırmasıyla ilgili olanları seçer. Daha sonra bu çeşitlilik içerisinde araştırmasını en iyi temsil edeceğini düşündüğü örnekleme, son olarak amacına yönelik hazırladığı kriterlere göre katılımcılarını belirler (Baltacı, 2018, s. 245). Yapılan bu araştırmada araştırmaya dahil olacak katılımcıların sağlanması gereken ölçütler şu şekildedir;

- Okul öncesi dönemde işitme kayıplı çocuklarının olması
- İşiten anne-baba olmaları
- İşitme kayıplı çocuğun ek bir engelinin olmaması
- Araştırmaya gönüllü katılmaları

Araştırma için katılımcılara ulaşmak amacıyla özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleriyle, özel eğitim öğretmenleriyle, akademisyenlerle iletişime geçilmiş, sosyal medya üzerinden duyuru yapılmış ve ulaşılan katılımcıların aracılığıyla diğer aileler ile görüşülmüştür. Birey dünyaya geldiği andan itibaren, ailesi ile ilişki kurmaya başlamaktadır. Bu ilişki aileden aileye farklılıklar göstermekle birlikte her çocukta farklı yansımaları olmaktadır. Ailenin durumu ve anne-babaların bireysel özellikleri ile çocukla olan ilişkilerinin özellikleri çocuğun davranışlarını olumlu veya olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Anne-babaların çocuklarıyla gerçekleştirdikleri olumlu yöndeki etkileşimler, çocuklarının inisiyatif almasında ve gelişimlerinde önemli rol oynamaktadır. (Dereli ve Dereli, 2017, s. 227-258, Huang vd. 2021, s. 249-271). Araştırmalar göz önüne alındığında hem anne hem de babanın davranışlarının çocuğu etkilediği görülmüştür bu nedenle bu çalışmada hem anne hem de babanın oyuna dair görüşlerini incelenmiştir.

2.2.2. Katılımcıların özellikleri

Araştırmalarda gizlilik ve etik, katılımcılara ait bilgilerin sadece araştırmacı tarafından bilinmesi ve bunun dışında kalan kişilere bu bilgilerin verilmemesidir. Bu yüzden katılımcıların kişisel bilgilerini saklı tutmak araştırmacının sorumluluğundadır (Öztürk, 2022, s. 40). Bu bağlamda araştırma kapsamında yarı yapılandırılmış görüşme yapılan bireylere ve çocuklarına kod isimler verilmiştir. Araştırmada yer alan katılımcıların demografik özellikleri Tablo 2.1. ve Tablo 2.2' de yer almıştır. Ayrıca

tablodaki demografik özellikler detaylıca açıklanmıştır. Demografik özellikler görüşmenin yapıldığı tarih baz alınarak verilmiştir.

Tablo 2.1. Anne-babaların demografik özellikleri

Aileler	Ad	Yaş	Eğitim	Meslek	Çocuk Sayısı	İşitme Kayıplı Çocuk Sayısı	
Doğan Ailesi	Anne	Ayşe	30	Lisans	Öğretmen	2	1
	Baba	Mustafa	33	Lisans	Bilişim		
Güneş Ailesi	Anne	Ayça	37	Lise	Ev Hanımı	3	1
	Baba	Alper	40	Lisans	Memur		
Öztürk Ailesi	Anne	Aslı	24	İlkokul	Ev Hanımı	2	1
	Baba	İbrahim	21	Ortaokul	İşçi		

Tablo 2.2. İşitme kayıplı çocukların demografik özellikleri

Ad	Yaş	Ameliyat Yaşı	Koklear İmplantlı Kulak
Ali	5 Yaş 10 Ay	1 Yaş	Çift Taraf (sağ-sol)
Kaan	5 Yaş 5 Ay	1 Yaş 3 Ay	Çift Taraf (sağ-sol)
Sinem	5 Yaş 2 Ay	2 Yaş	Çift Taraf (sağ-sol)

2.2.2.1. Doğan Ailesi

2.2.2.1.1. Ayşe Hanım

Ayşe Hanım, 19.05.1991 doğumlu ve 30 yaşındadır. Evli ve iki çocuk annesi bir öğretmen olarak Konya'da yaşamaktadır. Eşi ise bilişim sektöründe çalışmaktadır. Ayşe Hanım çocuğunun işitme kayıplı olabileceğini hiç aklına getirmediğini ve öğrendikten sonra yorucu bir süreç geçirdiğini bu konuları konuştuğu zaman aynı süreçleri tekrar

tekrar yaşadığını belirtmiştir. Ayşe Hanım'ın çocuğunun işitme kaybının yanı sıra böbrek rahatsızlığı da bulunmaktadır. Bu yüzden bir süre yoğun bakımda kalmıştır. Ayşe Hanım yoğun bakım sürecinde çok zor günler yaşadıklarını, hastalığın teşhisinin bir türlü konulmadığını sürekli farklı şeyler denenmesinin hem kendisini hem de çocuğunu çok yordüğünü belirtmiştir. Ayşe Hanım'ın çocuğunun böbrek rahatsızlığının tedavisi bulunmuştu ama işitme kayıplı olmuştu. Ayşe Hanım bu süreçten sonra sürekli dua ettiğini, " bir kere anne desin yeter" dediğini belirtmiştir. Çocuğunun hastane süreci tamamlandığında eğitim sürecinin başlayacağını bilincinde ve iyi bir eğitim alması gerektiğini düşünmektedir. Bu yüzden çocuğu ile sürekli ders çalıştığını, kendisi olmadığında kocasının sürekli çalıştığını belirtmiştir. Ayşe Hanım çocuğunun şu anki durumundan memnun olduğunu ve başardığını belirtmiştir.

2.2.2.1.2. Mustafa Bey

Mustafa Bey, 18.05.1988 doğumlu ve 33 yaşındadır. Evli ve iki çocuk babasıdır. Konya'da bilişim sektöründe çalışmaktadır. Eşi ise öğretmendir. Mustafa Bey çocuğu doğduğunda işitme testine alındığını ve çocuğun işitme testinden geçemediğini ve sonraki testlerden de geçemediğini belirtmiştir. Mustafa Bey bu durumdan şüphelenip evde kendisinin testler yaptığını, çocuğun yanında balon patlattığını, saç kurutma makinesi çalıştırdığını, elini eline vurarak ses çıkarttığını belirtmiştir. Ama hiçbir tepki alamadığı için kendini hazırlamaya başlamış ayrıca çocuğunun böbrek üstü bezlerinde rahatsızlık olduğunu ve bu yüzden yoğun bakımda kaldığını belirtmiştir. Mustafa Bey bu yüzden işitmeyi ikinci plana koyduğunu ve tek düşüncesinin çocuğunun yaşaması olduğunu söylemiştir. Mustafa Bey bu süreçte işinden ayrılmıştır. Çocuğunun yoğun bakım süreci bittikten sonra 6 aylıkken eğitimlere başladığını ve 1 yaşında koklear implant ameliyatı yapıldığını söylemiştir. Çocuğu ile yoğun bir eğitim süreci geçirdiğini ve sürekli eğitim yaptıklarını belirtmiştir. Mustafa Bey çocuğunun şu anki durumunun iyi olduğunu ve yaşitlerini yakaladığını hatta daha iyi seviyede olduğunu belirtmiştir.

2.2.2.1.3. Ali Doğan

Ali 31.05.2016 doğumlu ve 5 yaşındadır. Annesi öğretmen babası ise bilişim sektöründe çalışmaktadır. 1 kardeşi vardır. Doğduğunda böbrek problemleri yaşamış ve yoğun bakımda kalmış ama tedavisi yapılmıştır. İşitme kayıplı bir çocuktur. 6 aylıkken işitme cihazı takılarak eğitime başlamış ve 1 yaşında koklear implant ameliyatı olmuştur. Koklear implant ameliyatı Selçuk Üniversitesi'nde gerçekleşmiştir. Koklear implant

ameliyatını çift taraflı (sağ kulak-sol kulak) olmuştur. İşitme kaybı teşhisi koyulduktan ve böbrek rahatsızlığının tedavisi yapıldıktan erken bir süreçte eğitime başlayarak, anne ve babası tarafından yoğun bir eğitim verilmiş ayrıca rehabilitasyon merkezine de gitmiştir. Ali şu an anaokuluna gitmekte ve çevresiyle konuşarak iletişim kurabilmektedir.

Ayşe Hanım çocuğu ile gerçekleştirdiği günlük rutinelere dair soruya verdiği cevapta; Ali işitme kayıplı olduktan sonra çok yoğun geçtiğini özellikle ameliyat olduktan sonra sürekli ders çalıştıklarını, yaşatlarını yakalaması gerektiğini bu yüzden her şeyin ders olduğunu, kendisi okuldayken eşinin ders çalıştığını belirtmiştir. Okuldan geldikten sonra ev işlerini yapıp hemen Ali ile ilgilenmeye başladığını, rehabilitasyon merkezindeki dersleri hiç kaçırmadığını, Ali sıkılana kadar karşısına alıp ders çalıştığını, sıkıldığında ise mutfağa birlikte girip beraber yemek yaptıklarını ve orda bile ders çalıştıklarını belirtmiştir. Her an ders çalıştıklarını, çamaşır toplarken, yemek yaparken, araba sürerken birlikte geçirdikleri her anda çocuğu ile konuştuğunu söylemiştir. Ayşe Hanım hafta sonu kahvaltılarını birlikte hazırladıklarını ve birlikte yediklerini, kahvaltıdan sonra eğer Ali'nin yapacağı bir işe birlikte yaptıklarını değilse Ali'ye çizgi film açtığını ama eğitici çizgi filmler açtığını belirtmiştir. Ayşe Hanım, Ali'nin yaşatlarını yakaladığını düşündüğü ve çocuğu işi kendi kendine yapabildiği için artık çok fazla ders çalışmadıklarını hatta okula başladığında sıkılmasın diye alabileceği halde çocuklarına daha fazla şey vermek istemediklerini, oyunları kendi kendine oynadığını söylemiştir.

Mustafa Bey çocuğu ile gerçekleştirdiği günlük rutinelere dair soruya verdiği cevapta; hafta içi akşam işten geldikten sonra birlikte yemek yediklerini, yemekten sonra işi yoksa %90 Ali'nin odasına geçip oyuncaklar ile oynadıklarını, birbirlerine bilmece sorularını, bir şeyler keşfetmeye çalıştıklarını, bozuk oyuncak varsa tamir ettiklerini belirtmiştir. Uyku vakti geldiğinde ona hikayeler anlattığını, kitap okuduğunu söylemiştir. Hafta sonu ise özellikle pandemi döneminde saat 10.00-11.00 gibi kalkıp kahvaltı yaptıklarını sonrasında ise yine Ali'nin odasına geçip oyunlar oynadıklarını, Ali'nin çizgi film izlediğini, ödevleri varsa ödevlerini yaptıklarını, boyama yaptıklarını, ayrıca bodrum kata inip temizlik yaptıklarını ve birlikte arabayı yıkadıklarını söylemiştir. Mustafa Bey artık Ali ile çok fazla ders çalışmadıklarını kendi başına halledebildiğini de söylemiştir.

2.2.2.2. Güneş Ailesi

2.2.2.2.1. Ayça Hanım

Ayça Hanım, 02.01.1985 doğumlu ve 37 yaşında üç çocuklu bir ev hanımıdır. Yozgat ilinde yaşamakta ve eşi memurdur. Ayça Hanım'ın çocuğu ilk işitme testinden geçmiştir fakat duymadığını 3-4 aylıkken ablasının uyarısı sonucunda fark etmiştir. Bu şüphe ile tekrar hastaneye gidip test vermişlerdir fakat testi geçememiştir. Sonraki testleri de geçememesinden sonra Ayça Hanım evde kendi kendine bazı testler yaptığını sonra yine hastaneye gittiklerinde ise işitme kaybı teşhisi konulduğunu belirtmiştir. Ayça Hanım hastaneden dönüşünün kendisi için bir yıkım olduğunu, çocuğunun işitme kaybını kabullenemediğini ama eşinin kabullendiğini ve kendisine çok destek olduğunu belirtmiştir. Ayrıca çocuğunun ilk zamanlarının çok zor olduğunu başını tutamadığını daha sonraki süreçte emekleyemediğini ve bu yüzden çok korktuğunu ama sonrasında herhangi bir problem çıkmadığını belirtmiştir. 9-10 aylıkken çocuğuna işitme cihazı takıldığını ve Ankara'da eğitime başladıklarını, çocuğunun 15 aylıkken implant ameliyatı olduğunu söylemiştir. Eğitim için bir süre Ankara'ya gittiklerini sonrasında Yozgat'ta eğitim aldıklarını şu an çocukları duyduğu için rahat olduklarını ama biraz hırçın bir çocuk olduğunu belirtmişlerdir.

2.2.2.2.2. Alper Bey

Alper Bey, 11.12.1981 doğumlu ve 40 yaşındadır. Memur ve üç çocuk babası olarak Yozgat ilinde yaşamaktadır. Eşi ev hanımıdır. Alper Bey çocuğunun işitme kayıplı olduğunu öğrendiğinde zor bir süreç geçirdiğini, psikolojik olarak zorluklar yaşadığını ama evladı için mücadele verdiğini söylemiştir. Çocuğunun ameliyatı Hacettepe Hastanesi'nde olduğunu, bu kararı vermenin zor olmadığını belirtmiştir. Ameliyat sonrasında ise uzmanların tavsiyelerini takip ettiklerini, Ankara'da eğitime başladıklarını ama maddi durumlardan dolayı eğitime Yozgat'ta devam ettiklerini ama eğitimlerin çok iyi olmadığını belirtmiştir.

2.2.2.2.3. Kaan Güneş

Kaan Güneş, 25.11.2016 doğumlu ve 5 yaşındadır. Annesi ev hanımı babası ise memurdur. İşitme kayıplı olarak dünyaya gelmiştir ve iki ablası vardır. 9-10 aylıkken işitme cihazı takılıp eğitime başlamış ve 15 aylıkken çift taraflı (sol kulak-sağ kulak) koklear implant ameliyatı olmuştur. 10 aylıkken rehabilitasyon merkezinde eğitime

başlamış ama ailesinin maddi sebeplerinden dolayı birkaç defa merkez değiştirmek zorunda kalmıştır. Babası işlerinin yoğunluğundan annesi ise diğer iki kızıyla ilgilendiği için son zamanlarda Kaan ile çok fazla ilgilenememektedirler. Şu an kreşte eğitim almaktadır.

Ayça Hanım çocuğu ile gerçekleştirdiği günlük rutinelere dair soruya verdiği cevapta; Kaan'ı 8'e 10 kala kaldırdığını ve kreşe götürdüğünü sonrasında saat 12.30 da kreşten aldığı eve geldiğinde yemek ve işleri ile uğraştığı için Kaan ile çok fazla vakit geçiremediğini, eğer vakit bulabilirse çocuğu ile oyunlar oynadığını belirtmiştir. Birlikte vakit geçiremedikleri süreçte Kaan'ın ya televizyon seyrettiğini ya tablet ile oynadığını ya da ablaları ile vakit geçirdiğini söylemiştir. Akşamları çok az vakit bulduğunu ve o zaman oynamaya çalıştığını ama Kaan'ın çok fazla oynamak istemediğini ve sıkıldığını söylemiştir. Kaan'ın sıkılmasının sebebi olarak ise oyunları hep ders olarak yapmak istemelerine bağladıklarını söylemiş, Kaan'ın ders içermeyen oyunları oynadığını fakat bunu da kendisinin faydalı bulmadığını, eğitime katkısının olmadığını söylemiştir.

Alper Bey çocuğu ile gerçekleştirdiği günlük rutinelere dair soruya verdiği cevapta; Çok yoğun olduğu için kahvaltılarını birlikte sadece hafta sonu yapabildiklerini genelde annesi ile vakit geçirdiğini kendisinin çok az vakit bulup oyun oynadığını belirtmiştir. Oynadıkları oyunların, öğretmenlerin tavsiyesi üzerine genellikle, ses duymasına ve çıkarmasına yönelik olduğunu söylemiştir. Birlikte aslancılık oynadıklarını, kahvaltıda peynir, zeytin gibi kelimeleri söyletmeye çalıştığını söylemiştir.

2.2.2.3. Öztürk Ailesi

2.2.2.3.1. Aslı Hanım

Aslı Hanım, 10.06.1997 doğumlu ve 24 yaşındadır. Aslı Hanım iki çocuk annesi ve ev hanımıdır. Adana ilinde yaşamaktadır. Eşi fabrika işçisidir. Aslı Hanım, çocuğunun yeni doğan işitme taramasından geçemediğini sonrasında yaptırdıkları diğer testleri de geçemediğinde işitme kaybı teşhisi konulduğunu belirtmiştir. Normalde 1 yaşında ameliyat olması gerektiğini ama kur artışından dolayı ameliyatın geciktiğini ve 2 yaşında ameliyat olduğunu bu durumun kendilerini çok zorlandığını söylemiştir. Doktorların ikinci ameliyat kararını kendilerinin vermesi gerektiğini söylemiş, Aslı Hanım'da rehabilitasyon merkezindeki çift taraflı ameliyat olan çocukların daha iyi konuştuğunu gördüğü için ikinci ameliyatı da yaptırmak istemiş. Çocuğunun konuşmasının git gide arttığını ve ikinci ameliyatını yaptırdığından dolayı memnun olduğunu belirtmiştir.

2.2.2.3.2. İbrahim Bey

İbrahim Bey, 25.06.1991 doğumlu ve 31 yaşındadır. Evli ve iki çocuk babasıdır. Adana ilinde bir fabrikada işçi olarak çalışmaktadır. Eşi ev hanımıdır. Fabrikada asgari ücret ile vardiyalı olarak çalışmaktadır. İbrahim Bey, çocuğunun işitme testinden geçemediğini, doktorların tavsiyesi ile ümitsizliğe kapılmayıp çocuğu için mücadele verdiğini, korkak davranmadığını belirtmiştir. İbrahim Bey çocuğunun ameliyatının Adana'da olduğunu, kurdan dolayı geciktğini ilk ameliyatını 2 yaşında 2.ameliyatını 3 yaşında olduğunu, maddi olarak kendilerini zorladığını, ameliyatın gecikmesinin çocuğunun konuşmasını etkilediğini düşündüğünü söylemiştir. Ameliyattan sonra özel eğitime başladıklarını ama bir süre sonra çocuğunun cihazı kırdığını ve orda da eğitimden eksik kaldıklarını belirtmiştir. Cihazın kırılmasının çocuğuna bir ders olduğunu, cihaz olmazsa duyamayacağını anladığını ve bu yüzden cihazına çok dikkatli davrandığını söylemiştir. Çocuğunun konuşmasının her geçen gün daha iyiye gittiğini ve bundan memnun olduğunu belirtmiştir.

2.2.2.3.3. Sinem Öztürk

Sinem, 14.02.2017 doğumlu ve 5 yaşındadır. Doğuştan işitme kaybı teşhisi konulmuştur. İlk koklear implant ameliyatını 2 yaşında ikincisini 3 yaşında olmuştur. Ameliyattan sonra özel eğitime başlamıştır. Şu an kreşe gitmemekte evde annesi ile vakit geçirmektedir.

Aslı Hanım çocuğu ile gerçekleştirdiği günlük rutinelere dair soruya verdiği cevapta; Sabah 9.00-10.00 gibi Sinem'i uyandırdığını ve kahvaltı yaptığını, bazen yapmak istemediğinde zorlamadığını ne zaman isterse o zaman yaptığını belirtmiştir. Sonrasında ev işleri ile uğraştığında Sinem'in telefonla oynadığını ve telefona biraz düşkün olduğunu söylemiştir. Aslı Hanım ev işi yaparken bazen Sinem'i çağırdığını birlikte sofrayı kaldırdıklarını ve diğer ev işlerine de yardım ettiğini söylemiştir. Bunun dışında vakit bulduklarında boyama yaptıklarını, Sinem'in yapbozu çok sevdiğini ve birlikte yapboz oynadıklarını, çiftlik oyunları oynadıklarını söylemiştir. Ayrıca Aslı Hanım, Sinem'in kendisi ile oynamayı çok sevmediğini babası ile oynamayı daha çok sevdiğini bunun sebebi olarak kendisinin gün içinde sürekli Sinem ile beraber olduğunu ve sürekli oyun ile ders çalıştıkları için Sinem'in sıkılması olduğunu düşünmektedir.

İbrahim Bey çocuğu ile gerçekleştirdiği günlük rutinelere dair soruya verdiği cevapta; işe gitmediği günlerde hep beraber köye gittiklerini Sinem'in köyü çok sevdiğini

söylemiştir. Bunun dışında dersleri varsa derslerini yaptıklarını, parka gittiklerini, oyun oynadıklarını, top oynadıklarını, söylemiştir.

2.3. Araştırmacı

On dokuz Mayıs Üniversitesi İşitme Engelliler Öğretmenliği Programından Haziran 2016 yılında mezun olmuştur. 2016-2019 yılları arasında üç farklı Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezinde işitme engelliler öğretmeni olarak görev yapmıştır. 2019 Temmuz ayında Anadolu Üniversitesi İşitme Engelliler Eğitimi Programında tezli yüksek lisansa başlamıştır. 2019 Eylül ayında Yozgat/Merkez ilinde yer alan Uğur Bektaş Özel Eğitim ve Uygulama Okulu'na özel eğitim öğretmeni olarak atanmıştır. Yüksek lisans eğitimi süresince; nitel araştırma yöntemleri, eğitim bilimlerinde araştırma yöntemleri, bilim etiği ve araştırma teknikleri, işitme engelliler ve normal çocuklarda dil gelişim kuramları, işitme engelli çocuklarda okuma yazmanın geliştirilmesi, işitme engellilerin eğitiminde iletişim yaklaşımları, işitme engelli çocuklara yönelik kaynaştırma uygulamaları, işitme engelli çocuklar için odyolojik yönetim, işitme engellilerde aile eğitiminde çağdaş yaklaşımlar, işitme engelli çocuklara yönelik kaynaştırma uygulamaları ve ekip çalışması derslerinin eğitimini almıştır.

2.4. Tez Danışmanı

Prof. Dr. Yıldız Uzuner Anadolu Üniversitesi İşitme Engelliler Öğretmenliği Anabilim Dalında öğretim üyesidir. Prof. Dr. Yıldız Uzuner işitme kayıplı çocukların eğitiminde ve nitel araştırma yöntemlerinde uzmanlıkları bulunmaktadır. Bu zamana kadar birçok yüksek lisans ve doktora öğrencisine danışmanlık yapmıştır. İlgili tez yazımı sırasında araştırmacıya, alan yazın taramasında yol göstermiş ve birlikte okumalar yapmıştır, yarı yapılandırılmış görüşme sorularının hazırlanmasında, görüşmelerin öncesinde ve sonrasında araştırmacı ile bilgi paylaşımında bulunmuş ve bu konuda uzman görüşlerini bildirmiştir. Veri toplama, veri inceleme, veri analizi ve raporlama süresince araştırmacı ile sürekli iletişim halinde olmuş ve geri bildirimler sağlayarak çalışmanın nitel araştırmaya uygun olmasını sağlamıştır.

2.5. Veri Toplama Teknikleri

İşitme kayıplı çocuğu olan anne-babaların çocuklarıyla gerçekleştirdikleri oyunlar hakkındaki görüşlerinin incelenmesi amacıyla planlanan çalışmanın verileri; yarı yapılandırılmış görüşmeler, görüşmelerin video ve ses kayıtları, belgeler ve yansıtılmalı araştırmacı günlükleri ile toplanacaktır.

2.5.1. Yansıtılmalı araştırmacı gnlg

Yansıtılmalı araştırmacı gnlg, nitel araştırmalarda yoğun araştırmalar için düzenli olarak kullanılan bir araçtır. Araştırmacının, kendisi, düşünceleri, tepkileri, inançları ve araştırma süresince yaşadığı her Şeyi kaydettiği belgelerden oluşmaktadır. Araştırmacının ‘canlı hafızası verilerin doğal yapısını korumayı mümkün kılmaktadır. Bu çerçevede araştırmacı, gerçekliğin temelde araştırmacıdan bağımsız olduğu ve fenomenin varlıkları arasındaki ilişkilerin keşfinin incelenen sistemin işleyişine ilişkin bir model geliştirmeyi mümkün kıldığı gerçekçi bir ontolojiyi benimsemektedir (Laszcuk, 2018, s. 3-21).

Bu alışma boyunca araştırmacı tüm süreçte yaşadıklarını gnlgne yansıtmiştır. Araştırma konusunun belirlenmesi, tez danışmanı ile yapılan görüşmeler, araştırma sorularının hazırlanmasını, pilot görüşme yapılması, veri toplama tekniklerinin belirlenmesi, katılımcıların belirlenmesi gibi araştırmanın Şu ana kadar gelmesi sırasında yaşadıklarını, duygu, düşünce, fikir, hayal kırıklıklarını da içerecek Şekilde gnlgne yansıtmiştır.

2.5.2. Doküman incelemesi

Doküman incelemesi, konu hakkında bilgi veren yazılı materyallerin gözden geçirilmesi veya değerlendirmesini içeren sistematik bir prosedürdür. Nitel araştırmalardaki diğer analitik yöntemler gibi, doküman analizi de anlam ortaya çıkarmak, anlayış kazanmak ve ampirik bilgiyi geliştirmek için verilerin incelenmesini ve yorumlanmasını gerektirir. Belgeler, bir araştırmacının müdahalesi olmadan kaydedilmiş metin (kelimeler) ve görüntüler içerir. Bir çalışmanın parçası olarak sistematik değerlendirme için kullanılabilir belgeler çeşitli biçimlerde olabilir. Bu belgeler; günlükler, başvuru formları, dergiler, anket verisi olabilmektedir (Love, 2013, s. 99-112).

Gerçekleştirilen bu araştırmada katılımcı annelere ait demografik bilgiler ve iletişim bilgileri, ayrıca kendi istekleri dahilinde verdikleri diğer belgeler de incelenmiştir.

2.5.3. Yarı yapılandırılmış görüşmeler

Görüşme teknikleri, görüşmenin yapısına göre birçok kaynakta 3 başlık altında toplanmaktadır. Bunlar; yapılandırılmış görüşme, yarı-yapılandırılmış görüşme ve

yapılandırılmamış görüşmelerdir. Yapılacak olan bu araştırmada araştırmacı ve danışmanın görüşlerini tartışması sonucu, katılımcı kişilere esneklik tanınması ve araştırmacının gerektiği durumlarda soruları yeniden yapılandırabilmesi için yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmasına karar verilmiştir. Katılımcıya yöneltilecek olan sorular bu tekniğin özellikleri göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme, pandemi şartlarından dolayı uzaktan yapılmıştır. Görüşmeler sırasında ses ve video kayıtları eksiksiz şekilde alınarak verilerin geçerlik, güvenilirlik ve kanıtlanabilirliğinin sağlanması amaçlanmıştır. Görüşme soruları araştırmacı ve katılımcıya esneklik oluşturacak şekilde hazırlanmıştır. Her bir görüşme sonrası ve öncesinde sorular yeniden revize edilmiş ve görüşmeler ona göre yapılmıştır.

2.5.3.1. Yarı yapılandırılmış görüşme sorularının hazırlanması

Araştırmacı yarı yapılandırılmış görüşme sorularını hazırlarken araştırmanın amacını dikkate almış ve danışman rehberliğinde soruları hazırlamıştır. Görüşme soruları, araştırmanın kapsamında olan konuyu her yönden ele almış ve sorular buna göre belirlenmiştir. Ayrıca sorular hazırlanırken alan yazı dikkatle araştırılmış ve gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Araştırmacı görüşme sorularını pilot görüşmeler ile değerlendirmiş ve danışmanın geri bildirimleri ile son halini vermiştir.

2.5.3.2. Pilot görüşmeler

Verilerin görüşme tekniği ile toplandığı bir araştırmada, asıl çalışmaya başlamadan önce görüşme sorularına ve katılımcıya pilot görüşme yapılması gerekmektedir. (Silverman, 1993, s. 148). Görüşme formu içerisinde yer alan sorular, araştırmacının anlamlandırdığı şekilde olduğu için katılımcı tarafından aynı sorular farklı anlaşılabilir. Bu nedenle pilot görüşmenin uygulanması araştırma için önem taşımaktadır.

Yapılacak olan bu araştırmada pilot görüşme, danışman rehberliğinde hazırlanmış yarı-yapılandırılmış görüşme soruları ile katılımcı annelerin genel özelliklerine en yakın gönüllü bir anne ile yapılmıştır. Görüşme yapılan Arzu Hanım, 39 yaşında, normal işiten 3 çocuğa sahip bir anaokulu öğretmenidir. Çocukların yaşları 7,12 ve 15'tir. Arzu Hanım bu görüşmede 7 yaşındaki çocuğu Elif Sümeyye ile olan oyun etkileşimlerinden bahsetmiştir. Arzu Hanım ve araştırmacı görüşmeyi yüz yüze gerçekleştirmiştir. Görüşme video kayda alınmış ve toplanan veriler görüşme sonrasında yazılı forma

dönüştürülmüştür. Görüşme sırasında araştırmanın derinliği için bazı sorular genişletilmiştir. Danışmanın onayı ile görüşme sorularının uygun olduğuna karar verilmiştir.

2.5.3.3. Yarı yapılandırılmış görüşme soruları

Araştırmanın veri toplama basamağında araştırmacı katılımcılarla yaptığı yarı yapılandırılmış görüşmede (Ek-1) aşağıdaki soruların cevaplarını aramıştır.

1. Bir anne-baba olarak kendinizden bahseder misiniz?
2. Çocuğunuz ile evde nasıl vakit geçiriyorsunuz, kısaca bir gününüzü anlatır mısınız?
3. Çocuğunuz ile geçirdiğiniz vakit içerisinde oyunun yeri nedir? Ne sıklıkla çocuğunuz ile oyun oynarsınız?
4. Çocuğunuz ile hangi oyunları oynuyorsunuz?
5. Bu oyunları nasıl oynuyorsunuz? Oynadığınız bir oyunu anlatabilir misiniz?
6. Çocuğunuz ile oyun oynadığınız sırada, oyun içerisinde nasıl davrandığınızı anlatabilir misiniz?
7. Oyun sırasında çocuğunuz nasıl davranıyor? Siz nasıl davranmasını isterdiniz?
8. Çocuğunuz ile oynadığınız oyunlardan beklentileriniz nelerdir?
9. Çocuğunuz ile oynadığınız oyunlar çocuğunuzun gelişimine nasıl katkıda bulunuyor?
10. Çocuğunuz kimlerle oyun oynuyor?
11. Çocuğunuzun oyun çevresinden (Arkadaş, öğretmen, akrabalar vs.) oyun ile ilgili beklentileriniz nelerdir?
12. Görüşmemizle ilgili söylemek ya da eklemek istedikleriniz var mı?
13. Sizinle tekrar görüşebilir miyiz?

2.5.3.4. Görüşmelerin gerçekleştirilmesi

Görüşmeler 15 Ocak 2022 ile 21 Mart 2022 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Görüşme öncesi katılımcılara görüşme sorularının birer örneği gönderilmiş ve incelemeleri istenmiştir. Bu süre içerisinde toplam 6 katılımcı ile görüşme yapılmıştır. Görüşmelerin süresi en az 43dk 03sn. en çok ise 1s 45dk 24sn. sürmüştür. Araştırmacı görüşmeleri gerçekleştirmeden önce katılımcılar ile konuşmuş, onlarla tanışmış ve araştırmasının amaçlarından bahsetmiştir. Katılımcılara bu çalışmaya gönüllü olarak katılıp katılamayacaklarını sormuş ve gönüllü olan bireylerle görüşmeleri

gerçekleştirmiştir. Araştırmacı katılımcılara gönüllü katılım formlarını telefon üzerinden göndermiş ve sesli bir şekilde okumuştur. Daha sonrasında ise yazılı ve sözlü izinler alınmıştır. Ayrıca katılımcı bilgi formu görüşme sırasında katılımcılar ile doldurulmuştur.

Katılımcı bilgi formu (Ek-2) ve gönüllü katılım formu (Ek-3) doldurma işlemi tamamlandıktan sonra katılımcıya, görüşmenin nasıl gerçekleştirileceği hakkında bilgi verilmiş, görüşme öncesinde ve görüşme sırasında katılımcı ile sohbet edilerek rahatlama ve araştırmacıya güvenmesi sağlanmıştır. Ayrıca katılımcıya görüşmenin detayları anlatılarak, cevap vermek istemediği soru olursa cevap vermeme ve görüşmeden çekilme hakkının olduğu bildirilmiştir. Ayrıca katılımcıya ses ve görüntü kaydı alınacağı, bu ses ve görüntü kayıtlarının hiçbir şekilde paylaşılmayacağı sadece danışman tarafından izleneceği anlatılmış ve isterlerse araştırma tamamlandıktan sonra verilerin kendileri ile paylaşılacağı bildirilmiştir. Katılımcılara gizliliklerini sağlamak için kendilerinin ve çocuklarının isimlerine kod verileceği söylenmiştir (Öztürk, 2022, s. 40). Tüm hazırlıklar tamamlandıktan sonra istedikleri zaman görüşmeye başlanabileceği bildirilmiştir.

2.5.3.5. Görüşmenin gerçekleştirildiği ortamlar

Ersoy (2016'dan aktaran Bekar, 2019, s. 62), görüşmenin gerçekleştirileceği ortam verinin inandırıcı olabilmesi amacıyla katılımcının kendisini baskı altında hissetmeden konuşabileceği, sorulan sorulara rahatlıkla ve samimi bir şekilde cevap verebileceği şekilde oluşturulmalıdır. Bu amaçla araştırmada görüşmeyi kabul eden katılımcıların kendilerini en rahat hissedebilecekleri görüşme ortamı seçilmeye dikkat edilmiş ve bu konudaki tercihler (uzaktan veya yüz yüze) kendilerine bırakılmıştır. Tüm katılımcılar Covid-19 pandemisi sebebiyle uzaktan görüşmeyi tercih etmişlerdir.

Katılımcılar uzaktan görüşmeyi tercih ettikleri için tüm görüşmeler uzaktan görüşmeye imkân veren bir program üzerinden gerçekleştirilmiştir. Görüşme saatleri katılımcılar ile daha önceden ortak bir kararla belirlenmiştir. Görüşmeler her bir katılımcı ile ayrı ayrı gerçekleştirilmiştir. Görüşme günü ve saati geldiğinde araştırmacı program üzerinden görüşme başlatıp bağlantı linklerini katılımcılara göndermiştir. Katılımcılar kendilerine gönderilen link ile görüşmeye bağlanmıştır. Görüşmenin tüm süreçlerinde ses ve görüntü kaydı yapılmıştır. Tüm katılımcılar ses ve görüntü kaydına izin vermiştir. Kayıt başlamadan önce katılımcıları rahatlatmak amacıyla katılımcı ile genel sohbetler edilmiş ve katılımcının görüşmeye hazır hissetmesi sağlanmıştır. Görüşme için kayıt başlatıldıktan sonra katılımcıya tekrardan çalışmanın amaçlarından, gizliliklerinin

korunacağından ve haklarından bahsedilmiştir. Görüşme sorularına geçmeden önce yine katılımcı ile sohbet edilmiş bu şekilde hem katılımcının rahatlaması sağlanmış hem de araştırmacı katılımcı hakkında bilgiler toplamıştır. Araştırmacı görüşme sorularını incelemeleri amacıyla katılımcılara daha önce göndermesinin yanı sıra her bir görüşme sorusunu önceden hazırlamış olduğu PowerPoint sunusu şeklinde ekrana yansıtmış ve sesli bir şekilde okuyarak görüşme sırasında katılımcının soruları rahat bir şekilde görmesini ve duymasını sağlamıştır. Görüşme soruları katılımcıya sorulduktan sonra cevaplama konusunda serbest bırakılmış, gerektiği yerlerde cevapları genişletmek amacıyla ek sorular sorulmuştur. Katılımcı soruları cevaplarken yönlendirici müdahalelerde bulunulmamasına dikkat edilmiş, konuşmanın akışı kesilmemiştir. Eğer katılımcı bir soruyu cevaplarken diğer soruların cevaplarını içeren bilgiler verdiyse müdahale edilmeden sorular arasında geçiş yapılmış ve görüşmenin devamlılığı sağlanmıştır.

2.5.3.6. Görüşme takvimi

İşitme kayıplı çocuğu olan anne-babalar ile gerçekleştirilen görüşmelerin, sırası, tarihi, süresi, ortamı ve veri toplama şekli Tablo 2.3. de verilmiştir.

Tablo 2.3. *Görüşme takvimi çizelgesi*

Görüşme Sırası	Katılımcı	Tarih	Saat/Süre	Yer	Veri Toplama Şekli
1.	Mustafa Bey	15.01.2022	14:15-16.00 (1 saat 45 dk)	Program üzerinden	Ses ve Görüntü Kaydı
2.	Aslı Hanım	19.01.2022	14:12-15:34 (1 saat 22 dk)	Program üzerinden	Ses ve Görüntü Kaydı
3.	İbrahim Bey	26.02.2022	20:16-21:29 (1 saat 13 dk)	Program üzerinden	Ses ve Görüntü Kaydı
4.	Ayşe Hanım	06.03.2022	12:12-13:20 (1 saat 08 dk)	Program üzerinden	Ses ve Görüntü Kaydı
5.	Ayça Hanım	21.03.2022	20:38-21.48 (1 saat 10 dk)	Program üzerinden	Ses ve Görüntü Kaydı
6.	Alper Bey	21.03.2022	22:04-22:47 (43 dk)	Program üzerinden	Ses ve Görüntü Kaydı

2.5.4. Katılımcı bilgi formu

Katılımcı bilgi formu; anne-babalara ait, ad-soyadı, yaş, medeni durum, eğitim durumu, çalışma durumu, meslek, anne-babanın büyüdüğü aile tipi, çocuk sayısı ve işitme kayıplı çocuğun ailenin kaçınıcı çocuğu olduğu bilgilerini içeren ayrıca anne-babalardan işitme kayıplı çocuklarına ilişkin, ad-soyadı, yaş, implant ameliyatı olduğu yaş, koklear implant markası, implant ameliyatının hangi kulakta olduğu bilgilerinin alındığı araştırmacı tarafından hazırlanan formdur.

2.6. Verilerin Analizi

Yarı yapılandırılmış görüşme ile elde edilen veriler betimsel analiz tekniği kullanılarak edilmiş ve buna göre bulgular yorumlanmıştır. Betimsel analiz tekniğinde amaç elde edilen verilerin daha önceden belirlenmiş temalar, görüşme soruları veya gözlemler sonucunda ortaya çıkan boyutlar dikkate alınıp yorumlanarak sunulmasıdır. Betimsel analizde, bulgular arasında neden-sonuç ilişkisi kurulur ve bireylerin görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılarak çarpıcı bir şekilde sonuç ortaya konulmaktadır. betimsel analiz tekniği; betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma (tematik çerçeve oluşturulması), tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması, bulguların yorumlanması olmak üzere dört aşamada incelenmektedir (Yıldırım ve Şimşek 2018, s. 240).

2.6.1. Verilerin dökümü

Görüşme yapılacak katılımcılardan görüşme gerçekleşmeden önce araştırmacı tarafından yazılı ve sözlü izinleri alınarak görüntü ve ses kayıtları alınmıştır. Görüşme sürecinden sonra araştırmacı verilerin hepsini üzerinde hiçbir oynama yapmadan bilgisayar ortamında, konuşma sırasına göre söylenildiği gibi yazıya dökülmüştür. Katılımcılar ile toplam 7 saat 21 dakika süren görüşmeler bilgisayar ortamında toplam 80 sayfa ve 28.372 kelime olarak yazıya dökülmüştür.

2.6.2. Verilerin dökümünü doğruluğunun sağlanması

Araştırmacı verilerin dökümünü ve ses kaydını özel eğitim öğretmeni olan bir kişiye doğrulatmıştır. Bu amaçla kişiden ses kaydını dinleyerek mevcut dökümde eksik veya yanlış yazılmış kelimeleri saptaması istenmiştir. Doğrulama çalışması sırasında eksik veya yanlış yazılan kelimeler belirlenmiştir. Araştırmacı ses kayıtlarından ilgili

bölgümleri tekrar dinleyerek eksik olan kelimeleri düzeltmiştir. Böylece verilerin dökümünün doğru olarak yapılması sağlanmıştır.

2.6.3. Betimsel analiz için çerçeve oluşturulması

Betimsel analiz için çerçeve; araştırma soruları, araştırmanın kuramsal çerçevesi veya görüşme/gözlemler dikkate alınarak oluşturulur. Buna göre elde edilen verilerin hangi konu altında sunulacağı belirlenir (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 240). Araştırmacı, bu bilgilerden yola çıkarak ailelere ait görüşleri 9 başlık altında incelemiştir. Bu başlıklar şu şekildedir.

- I. Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla oynadıkları oyunlar
- II. Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla oyun oynama nedenleri
- III. Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla oyun oynama zamanları
- IV. Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla oyun oynama yerleri
- V. İşitme kayıplı çocukların oyun oynadıkları kişiler
- VI. Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla oyun oynama şekilleri
- VII. Anne-babaların beklentileri
- IX. Anne-babaların önerileri

2.6.4. Tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi

Görüşmeler sonucunda elde edilen veriler, belli kriterlere göre birleştirilir ve çerçeve oluşturulur (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s.240). Verilerin çerçeve dahilinde başlıklar altında toplanması için araştırmacı ilk olarak her bir görüşme sorusunun altına katılımcıların ilgili cevaplarını yerleştirerek yığma yapmıştır. Daha sonra görüşme soruları oluşturulan çerçeveye göre ayrıştırılmıştır. Görüşme sorularından 2, 5, 6, 7 anne-babaların çocuklarıyla nasıl oynadıklarını, 3, 8 ve 9.soru oyunu neden oynadıklarını, 4. Soru hangi oyunları oynadıklarını, 10 ve 11. Sorular çocuklarının oyun çevresinde kimler olduğunu, 3.soru ne zaman oynadıklarını sorgulamıştır.

2.6.5. Bulguların tanımlanması

Bulguların tanımlanması aşamasında, verilere tanımlama yapılmakta, alıntılarla desteklenmekte ve açık bir şekilde yazılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 240). Araştırmacı, anne-babaların çocuklarıyla hangi oyunu oynadıkları, neden oynadıkları, ne zaman oynadıkları, nerede oynadıkları, çocuğunun oyun çevresinde kimler olduğu ve çocuklarıyla nasıl oynadıklarını içeren başlıklar oluşturmuş her başlığın altındaki verileri

analiz etmiş ve her başlık için alt başlıklar oluşturmuştur. Araştırmacı başlıklara göre anahtar oluşturmuştur. Araştırmacı anahtarları oluştururken katılımcılardan elde ettiği verilere göre görüşme sorularını ve cevapların ilgili konularını dikkate alarak sınıflama yapmıştır. Oyun türlerine ait sınıflama oluşturulurken sınıflamada kullanılmak istenilen kuramların dışında kalan oyunlar olduğu için araştırmacı Smilansky'nin oyun kuramını kullanarak yeni bir sınıflama oluşturmuştur. Sınıflama oluştururken kuramın özellikleri dikkate alınmış, kuramın başlıklarına uygun bir şekilde başka bir sınıflamadan başlıklar kuramın içerisine yerleştirilmiştir. Araştırmacı oluşturulan anahtarın her bir katılımcı için işleyip işlemediğini kontrol etmiş ve anahtarların işlediğinden emin olmuştur. Anahtar hazırlama süreci boyunca araştırmacı, danışmanı ile iletişim halinde olmuş, danışmanın görüşleri alınmış, anahtar üzerine tartışıldıktan sonra, anahtar hazırlanmıştır. Hazırlanan anahtarın güvenilirlik çalışması için iki özel eğitim öğretmene, 2 katılımcının verisini ve anahtarı verilerek kontrol ettirilmiş ve doğrulaması istenmiştir. Geri bildirimden sonra anahtarın ilk katılımcı için %87,5 ikinci katılımcı için %91,6 işlediği görülmüştür. Araştırmacı, oluşturduğu anahtarda tüm katılımcıların verdiği toplam cevaplarla her bir katılımcının verdiği cevapları karşılaştırmış ve frekansını göstermiştir.

Oluşturulan anahtarda, araştırmacı toplam 9 ana başlık, 48 alt başlık oluşturmuştur. Anne-babaların çocuklarıyla oynadıkları oyunlara dair görüşlerini içeren başlık ve alt başlıklar Tablo 2.4' de gösterilmiştir.

Tablo 2.4. Anne-babaların çocuklarıyla gerçekleştirdikleri oyun etkinliklerine ilişkin alt başlıkları gösteren anahtar

Sıra	Başlıklar
I.	ANNE-BABALARIN OYNADIKLARI OYUNLAR
A.	Oyun Türleri
1.	Hareket Oyunları
2.	Yapı oyunları
3.	Taklit oyunları
4.	Hayal Oyunları
5.	Pratik oyunlar
6.	Sosyal içerikli oyunlar
7.	Zihinsel aktivite oyunları
8.	Duyusal oyunlar
II.	ANNE-BABALARIN OYNAMA NEDENLERİ
B.	Eğitim Amaçlı
9.	Geçmişte sürekli oynama
10.	Günümüzde aralıklı oynama
11.	Öğretmenlerin yönlendirmesi
C.	Gelişim Alanları Destekleme
12.	Bilişsel gelişim destekleme
13.	Dil gelişim destekleme
14.	Fiziksel gelişim destekleme
15.	Sosyal gelişim destekleme
16.	Psiko- motor gelişim destekleme
III.	EBEVYNLERİN OYNAMA ZAMANLARI
D.	Oyuna Başlama Zamanı
E.	Oyun Süresi
IV.	ANNE-BABALARIN OYNAMA YERLERİ
F.	Dışarıda Oynama
G.	Evde Oynama
V.	ÇOCUKLARIN OYUN OYNADIĞI KİŞİLER
VI.	ANNE-BABALARIN OYNAMA ŞEKİLLERİ
H.	Davranış
17.	Çocukların olumlu davranışları
18.	Çocukların olumsuz davranışları
I.	Anne-baba Stratejileri
19.	Davranışa ilişkin stratejiler
<i>i.</i>	<i>Olumlu davranışı artırma</i>
<i>ii.</i>	<i>Olumsuz davranışı azaltma</i>
<i>iii.</i>	<i>Kuralların uygulanması</i>
20.	Oyuna ilişkin stratejiler
<i>iv.</i>	<i>Oyun başlatma stratejileri</i>
<i>v.</i>	<i>Oyun sürdürme stratejileri</i>
<i>vi.</i>	<i>Oyun bitirme stratejileri</i>
VII.	OYUN KAZANIMLARI
J.	Gelişim Alanlarına Göre Kazanımlar
21.	Bilişsel gelişim
22.	Sosyal gelişim
23.	Dil gelişim
24.	Fiziksel gelişim
25.	Psiko-motor gelişim

Tablo 2.4. (Devam) *Anne-babaların çocuklarıyla gerçekleştirdikleri oyun etkinliklerine ilişkin alt*

başlıkları gösteren anahtar

VIII.	BEKLENTİLER
K.	Anne-babaların Beklentileri
26.	Oyundan beklentiler
27.	Çocuktan beklentiler
28.	Öğretmenden beklentiler
29.	Çocuğun akranlarından beklentiler
30.	Akrabalardan beklentiler
IX.	ÖNERİLER
L.	Anne-babaların birbirlerine Önerileri

2.6.6. Bulguların yorumlanması

Tanımlanan bulgulara ait açıklamalar, birbiriyle olan ilişkileri ve bulguların anlamlandırılması bu kısımda yapılmaktadır (Şimşek ve Yıldırım, 2018, s. 240). Araştırmacı hazırladığı anahtara göre başlıkları ayrı ayrı yazmış ve başlıkların altına yığma işlemi gerçekleştirmiş ve sonrasında bulguları yazmaya başlamıştır. Araştırmacı bulguları yazarken katılımcıların verdikleri cevapları çeşitli şekillerde gruplamış, benzerlik ve farklılıklarına dikkat çekmiş, gerektiğinde katılımcıların cevaplarından doğrudan alıntılar yapmış, bulgulara ait konular ve frekans tabloları bulguların yazımından önce verilmiştir.

2.7. İnandırıcılık Çalışmaları

Araştırmanın gerçekleştiği bölgeye olan yakınlık, yüz yüze gerçekleştirilen görüşmeler ve sorulan sorular ile detaylı ve derinlemesine bilgi toplama, gözlemler yolu ile doğrudan bilgi toplama, araştırmanın yapıldığı doğal ortam içerisinde bilgi toplama, uzun süreli ve ek bilgi toplama imkanı, gerektiğinde araştırmanın gerçekleştiği bölgeye tekrar tekrar gidebilme durumu, toplanan verilerin detaylı bir şekilde analiz edilmesi ve rapor olarak sunulması, ayrıca araştırmacının topladığı verileri nasıl elde ettiğini açıklaması nitel bir araştırma için inandırıcılığı sağlayan önemli faktörlerdir (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 270).

LeCompte ve Goetz (1982'den aktaran Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 273-275), dış güvenilirliği sağlamak için araştırmacının, araştırma içerisindeki konumunu açık bir şekilde ortaya koyması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu sayede, benzer araştırma yapan diğer araştırmacılara benzer bir rol üstlenerek karşılaştırılabilir sonuçlara ulaşma imkânı vermektedir. Bu durum araştırmaların sonuçlarının aynı olacağı anlamına gelmemekte, araştırma yapan diğer araştırmacılara, araştırma sırasında üstlenecekleri roller hakkında bilgi vermektedir. Bunun yanı sıra, araştırmacının veri topladığı kişileri, sosyal ortamları ve süreçleri, verilerin toplanması ve analizinde kullanılan kavramsal çerçeveyi açık bir şekilde tanımlaması da dış güvenilirliği sağlamakta kullanılan önlemler arasında yer almaktadır. İç güvenilirliği sağlamak amacıyla; verilerin betimsel bir şekilde sunulması, araştırmaya birden fazla araştırmacının katılması, gözlem yoluyla elde edilen verilerin görüşme ile teyit edilmesi, verilerin analizini ve ulaşılan sonuçların raporlanmasını başka bir araştırmacı tarafından teyit edilmesi, önceden yapılandırılmış ve detaylı olarak tanımlanmış bir kavramsal çerçeve gibi stratejiler kullanılabilir.

Bu araştırmanın inandırıcılığını sağlayabilmek için;

- Yapılan görüşmeler katılımcı olan kişinin de onayı ile video ve ses kayıtlarına alınmıştır.
- Ayrıca toplanan veriler sadece görüşmeler ile değil katılımcıdan istenecek belgeler ile desteklenmiştir.
- Araştırmanın tekrarlanabilirliğinin sağlanması için betimsel veriler ve yansıtıcı düşünceler araştırma raporu içerisinde verilmiştir.

İnsan etkileşiminin fazla olduğu nitel araştırmalarda etik konusunun gündeme gelmesi oldukça doğal karşılanmaktadır. Bu nedenle araştırmanın tüm aşamalarında katılımcının hakları korunmuştur. Katılımcının haklarını korumak için her tür araştırma ve çalışmada uyulması gereken bazı kurallar ve dikkat edilmesi gereken bazı etik ilkeler bulunmaktadır. Bugün tüm bilim dünyasının kabul ettiği ve herhangi bir araştırma gündeme geldiğinde uyulması gereken bazı etik ilkeleri ve kurallar arasında; Bilinçli onay, gizlilik, özel hayata saygı ve zarar vermemek, aldatmama, yanıltmama, verilere sadık kalma, kişilerin fiziki ve psikolojik sağlıkları gibi ilkeler bulunmaktadır (Christians, 2005'ten aktaran Yıldırım ve Şimşek 2018, s. 108).

2.8. Araştırma Etiği

Etik konusundaki önlemler katılımcının sözlü ve yazılı izinleri alınarak sağlanmıştır. Katılımcının istediği zaman araştırmadan ayrılabilceği, araştırmaya katılımının gönüllülük esasına bağlılığı, katılımcının paylaşılmamasını istemediği bilgilerin araştırmadan çıkarılacağı ve kişi gizliliğinin korunması amacı ile isimlerin değiştirileceği de sözlü ve yazılı olarak bildirilmiştir. Araştırma süreci boyunca tüm sorumluluk araştırmacı tarafından üstlenilmiştir.

3. BULGULAR

Nitel araştırma yöntemi ile elde edilen bulgular sonucu, araştırma probleminin derinlemesine analizinin yapılması ve konuyu her yönden ele alacak şekilde raporlanması gerekmektedir. Tüm ayrıntılarıyla gerçekleştirilen raporlama araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğine de katkı sunmaktadır (Baltacı, 2019, s. 368-388). Nitel araştırmalarda verilerin raporlaştırılmasında, standart bir hale getirmekte zorlanılabilmekte ve bu durum araştırmacıyı kısıtlayabilmektedir. Bu yüzden, araştırma raporunda bütünlük sağlamak ve aynı zamanda katılımcılar hakkında detaylı bilgi vermek için görüşme sorularından; ebeveynlerin çocuklarıyla gerçekleştirdikleri günlük rutinlerden elde edilen veriler araştırmanın ikinci bölümünde katılımcılar başlığı altında verilmiştir. Araştırmacı bulguları yazarken bu yönde hareket ederek gelecek bölümde araştırmaya ait bulguları sunmuştur.

Araştırmanın amacı işitme kayıplı çocuğu olan anne-babaların çocuklarıyla gerçekleştirdikleri oyunlara dair görüşlerinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda araştırmacı 3 anne ve 3 baba ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirmiştir. Anne-babalardan toplanan veriler analiz edilmiş ve görüşme sorularında katılımcıların kendilerinden bahsetmeleri istenen, çocuklarının işitme kayıplı olduklarını öğrendikleri zaman ve sonrasında yaşadıklarını, çocuklarının ameliyat ve eğitim sürecinin yanı sıra çocuklarıyla gerçekleştirdikleri günlük rutinleri anlattıkları 1. soruya ait verilere bulgular kısmında bahsedilmemiş olup 2. bölümde katılımcıların anlatıldığı kısımda her birey için çocuklarıyla geçirdikleri günlük rutin olarak anlatılmıştır.

Anne-babaların çocuklarıyla gerçekleştirdikleri oyun etkinlikleri 9 başlık altında incelenmiştir. Bu başlıklar aşağıdaki gibidir.

- I. Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla oynadıkları oyunlar
- II. Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla oyun oynama nedenleri
- III. Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla oyun oynama zamanları
- IV. Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla oyun oynama yerleri
- V. İşitme kayıplı çocukların oyun oynadığı kişiler
- VI. Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla oyun oynama şekilleri
- VII. Anne-babaların çocuklarının oyun kazanımlarına dair görüşleri
- VIII. Anne-babaların beklentileri
- IX. Anne-babaların önerileri

3.1. Anne-babaların İşitme Kayıplı Çocuklarıyla Oynadıkları Oyunlar

Anne-babaların çocuklarıyla gerçekleştirdikleri oyun etkinliklerine dair ilk başlık, anne-babaların çocukları ile oynadıkları oyunların incelenmesi olmuştur. Anne-babaların çocuklarıyla oynadıkları oyunlar 8 başlık altında incelenmiştir. Bu başlıklar şu şekildedir;

1. Hareket oyunları
2. Yapı oyunları
3. Taklit oyunları
4. Hayal oyunları
5. Pratik oyunlar
6. Sosyal içerikli oyunlar
7. Zihinsel aktivite oyunları
8. Duyusal oyunlar

3.1.1. Hareket oyunları

Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla oynadıkları oyunlardan ilk başlık hareket oyunlarıdır. Tablo 3.1’ de hareket oyunlarına ait frekanslar verilmiştir.

Tablo 3.1. *Hareket oyunları*

	Anne-babalar	Frekans
Doğan Ailesi	Mustafa Bey	2
	Ayşe Hanım	1
Güneş Ailesi	Alper bey	4
	Ayça Hanım	5
Öztürk Ailesi	İbrahim Bey	2
	Aslı Hanım	1

Mustafa Bey, işitme kayıplı çocuğu ile hareket oyunlarından; “ Saklambaç, bildiğimiz saklambaç” diyerek “ Saklambaç” oynadığını ve “ Kovalamaca” oynadığını, Ayşe Hanım ise hareket oyunu olarak “ Top” oynadığını bildirmiştir. Alper Bey, hareket oyunlarından; “ Top, kurt baba, aslancılık ve saklambaç” Ayça Hanım ise

‘‘ Top, balık yakalamaca, polis oyunu, bowling ve müzikle dans etme’’ oyunu oynadığını bildirmiştir. Katılımcılardan İbrahim Bey, işitme kayıplı çocuğu ile hareket oyunlarından ‘‘ Top ve boyama yapma’’, Aslı Hanım ise ‘‘ Boyama yapma’’ oynadığını bildirmiştir. Tüm anne ve babaların işitme kayıplı çocuklarıyla hareket oyunları oynadığı görülmüştür.

3.1.2. Yapı oyunları

Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla oynadıkları oyunlardan bir diğer başlık yapı oyunlarıdır. Tablo 3.2’ de yapı oyunlarına ait frekanslar verilmiştir.

Tablo 3.2. *Yapı oyunları*

	Anne-babalar	Frekans
Doğan Ailesi	Mustafa Bey	2
	Ayşe Hanım	0
Güneş Ailesi	Alper Bey	0
	Ayça Hanım	1
Öztürk Ailesi	İbrahim Bey	0
	Aslı Hanım	1

Mustafa Bey, işitme kayıplı çocuğu ile yapı oyunlarından; ‘‘ Taşıtların tamiri ve çiftlik kurma’’ oyunlarını oynadığını bildirirken, Ayşe Hanım’ın ise yapı oyunları oynamadığı görülmüştür. Alper Bey’in yapı oyunları oynamadığı görülürken, Ayça Hanım ‘‘ Legolar ile tren yapıyoruz’’ diyerek yapı oyunu oynadığını belirtmiştir. Anne-babalardan İbrahim Bey’in yapı oyunu oynamadığı görülmüşken Aslı Hanım, yapı oyunlarından ‘‘Çiftlik oyunu’’ oynadığını söylemiştir.

3.1.3. Taklit oyunları

Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla oynadıkları oyunlardan bir diğer başlık taklit oyunlarıdır. Tablo 3.3’ de taklit oyunlarına ait frekanslar verilmiştir.

Tablo 3.3. Taklit oyunları

	Anne-babalar	Frekans
Doğan Ailesi	Mustafa Bey	1
	Ayşe Hanım	1
Güneş Ailesi	Alper Bey	1
	Ayça Hanım	0
Öztürk Ailesi	İbrahim Bey	2
	Aslı Hanım	2

Taklit oyunlarına dair bulgular incelendiğinde, Mustafa Bey ve Ayşe Hanım'ın işitme kayıplı çocukları ile “ Hayvan seslerini taklit etme” oyunu oynadıkları görülmüştür. Alper Bey, işitme kayıplı çocuğu ile “ Ebelemece, kovalamaca veya saklambaç değil de bu şekilde ses tekrarı oynuyoruz” diyerek taklit oyunları oynadığını belirtirken, Ayça Hanım'ın taklit oyunları oynamadığı görülmüştür. İbrahim Bey “ Atçılık oynuyoruz üstüme bindiriyorum, gezdiriyorum at sesini çıkarıyorum” diyerek ve “ Hayvan seslerini taklit etme” oynadığını söyleyerek “ Taklit oyunları” oynadığını, Aslı Hanım “ Ali Baba'nın Çiftliği şarkısı var onu kurup oynatıyorum” diyerek “ Taklit oyunu” oynadığını, bunun yanı sıra “ Hayvan seslerini taklit etme” oyunu oynadığını da bildirmiştir.

3.1.4. Hayal oyunları

Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla oynadıkları oyunlardan bir diğer başlık hayal oyunlarıdır. Tablo 3.4' de hayal oyunlarına ait frekanslar verilmiştir.

Tablo 3.4. *Hayal oyunları*

	Anne-babalar	Frekans
Doğan Ailesi	Mustafa Bey	2
	Ayşe Hanım	1
Güneş Ailesi	Alper Bey	0
	Ayça Hanım	1
Öztürk Ailesi	İbrahim Bey	1
	Aslı Hanım	1

Mustafa Bey, ‘‘ Oyuncaklarını konuşturuyor, pelüş hayvanları konuşturuyor, kavga ettiriyor, işte aslan oradan geliyor birine saldırıyor’’ diyerek hayal oyunları oynadığını belirtmiştir. Ayşe Hanım ise ‘‘ Pelüşleriyle hayvanlarını konuşturur, o pelüşleri kavga ettirir’’ diyerek hayal oyunları oynadığını bildirmiştir. Katılımcılardan Ayça Hanım, ‘‘ Evcilik oynadığında çok güzel oynar’’ diyerek, İbrahim Bey, ‘‘ Evcilik oyunu diyebiliriz’’ diyerek, Aslı Hanım ise, ‘‘ Evcilik oyunu oynatmaya çalışıyorum’’ diyerek işitme kayıplı çocuklarıyla hayal oyunları oynadıklarını bildirmişlerdir. Alper Bey’in çocuğu ile hayal oyunu oynamadığı görülmüştür.

3.1.5. Pratik oyunlar

Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla oynadıkları oyunlardan bir diğeri başlık pratik oyunlardır. Tablo 3.5’ de pratik oyunlara ait frekanslar verilmiştir.

Tablo 3.5. *Pratik oyunlar*

	Anne-babalar	Frekans
Doğan Ailesi	Mustafa Bey	2
	Ayşe Hanım	0
Güneş Ailesi	Alper bey	1
	Ayça Hanım	0
Öztürk Ailesi	İbrahim Bey	1
	Aslı Hanım	0

Anne-babalara ait bulgular incelendiğinde, pratik oyunları babaların hepsinin oynadığı, annelerin ise hiçbirinin oynamadığı görülmüştür. Mustafa Bey'in, pratik oyunlara ilişkin olarak "Balon, kepece, kamyon, kum" oyunları oynadıkları, Alper Bey'in, " Akülü arabasını süreriz" dediği ve İbrahim Bey'in " Parkta oyun oynarız" dediği görülmüştür.

3.1.6. Sosyal içerikli oyunlar

Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla oynadıkları oyunlardan bir diğer başlık sosyal içerikli oyunlardır. Tablo 3.6' da sosyal içerikli oyunlara ait frekanslar verilmiştir.

Tablo 3.6. Sosyal içerikli oyunlar

	Anne-babalar	Frekans
Doğan Ailesi	Mustafa Bey	0
	Ayşe Hanım	0
Güneş Ailesi	Alper Bey	1
	Ayça Hanım	1
Öztürk Ailesi	İbrahim Bey	0
	Aslı Hanım	1

Sosyal içerikli oyunlara dair bulgular şu şekildedir, Mustafa Bey ve Ayşe Hanım işitme kayıplı çocukları ile sosyal içerikli oyunlar oynamazken Ayşe Hanım " Hiçbir zaman yaşlılarıyla oynamak istemiyordu" demiştir. Alper Bey " Yağ satarım bal satarım oyununu aile olarak hep birlikte oynarız", Ayça Hanım ise " Kutu kutu pense oyununu hep birlikte oynarız" demiştir. İbrahim Bey'in sosyal içerikli oyun oynamadığı görülürken, Aslı Hanım " Parmak şarkısı ile oynamayı çok seviyor" diyerek sosyal içerikli oyun oynadıklarını belirtmiştir.

3.1.7. Zihinsel aktivite oyunları

Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla oynadıkları oyunlardan bir diğer başlık zihinsel aktivite oyunlarıdır. Tablo 3.7' de zihinsel aktivite oyunlarına ait frekanslar verilmiştir.

Tablo 3.7. Zihinsel aktivite oyunları

	Anne-babalar	Frekans
Doğan Ailesi	Mustafa Bey	8
	Ayşe Hanım	6
Güneş Ailesi	Alper Bey	0
	Ayça Hanım	2
Öztürk Ailesi	İbrahim Bey	3
	Aslı Hanım	1

Anne-babalara ait bulgular incelendiğinde, zihinsel aktivite oyunlarını sadece Alper Bey’in oynamadığı görülmüştür. Mustafa Bey zihinsel aktivite oyunlarına dair olarak ‘‘ Bilmece, ip saklama, harf oyunları, yapboz, uzay oyunları, salıncakta sayma oyunu, trafikte araba sayma oyunu, renk bilme oyunu’’ oynadıklarını belirtmiştir. Ayşe Hanım ise, ‘‘ Harf oyunu- sayılar- yapboz- renk bilme- materyaller ile oyun kurma- Hafıza kartları (Eşini bulma) ’’Oyunları oynadıklarını bildirmiştir. Ayça Hanım ise işitme kayıplı çocuğu ile ‘‘ Renk bilme oyunu ve eşya saklama oyunu’’ oynadıklarını belirtmiştir. İbrahim Bey zihinsel aktiviteye dayalı oyunlara dair ‘‘ Yapboz- hayvan ve meyve kartları eşleme- renk kartları eşleme’’ oynadıklarını söylemiştir. Aslı Hanım ise yapboz oynadıklarını belirtmiştir.

3.1.8. Duyusal oyunlar

Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla oynadıkları oyunlardan bir diğerk başlık duyusal oyunlardır. Tablo 3.8’ de duyusal oyunlara ait frekanslar verilmiştir.

Tablo 3.8. *Duyusal oyunlar*

	Anne-babalar	Frekans
Doğan Ailesi	Mustafa Bey	0
	Ayşe Hanım	0
Güneş Ailesi	Alper Bey	0
	Ayça Hanım	0
Öztürk Ailesi	İbrahim Bey	0
	Aslı Hanım	0

Duyusal oyunları hiçbir baba ve hiçbir annenin oynamadığı görülmüştür.

3.2. Anne-babaların Çocukları ile Oyun Oynama Nedenleri

Anne-babaların işitme kayıplı çocukları ile gerçekleştirdikleri oyun etkinliklerine dair görüşlerinin incelendiği bir diğer başlık çocukları ile oyun oynama nedenleri olmuştur. Anne-babaların çocukları ile oyun oynama nedenleri şu şekildedir. Eğitim amaçlı ve gelişim alanlarını destekleme. Tablo 3.9'da başlıklar ve oyun oynama nedenlerine ait bilgiler verilmiştir.

Tablo 3.9. Anne-babaların çocukları ile oyun oynama nedenlerine ait bilgiler

	Doğan Ailesi		Güneş Ailesi		Öztürk Ailesi		Toplam
	Mustafa Bey	Ayşe Hanım	Alper Bey	Ayça Hanım	İbrahim Bey	Aslı Hanım	
Eğitim Amaçlı							
Geçmişte Sürekli Oynama	+	+	-	-	-	-	2
Günümüzde Aralıklı Oynama	+	+	-	-	-	-	2
Öğretmenlerin Yönlendirmesi	+	+	+	-	+	-	4
Gelişim alanlarını Destekleme							
Bilişsel Gelişim	+	+	+	+	+	+	6
Dil Gelişim	+	+	-	-	-	+	3
Fiziksel Gelişim	-	-	-	-	-	-	0
Sosyal Gelişim	-	-	-	-	-	-	0
Psiko-motor Gelişim	-	-	-	-	-	-	0
Toplam	5	5	2	1	2	2	

3.2.1. Eğitim Amaçlı

Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla oyun oynama nedenleri arasında ilk başlık olan eğitim amacı 3 alt başlık altında incelenmiştir. Bu 3 başlık şu şekildedir;

1. Geçmişte sürekli oynama
2. Günümüzde aralıklı oynama
3. Öğretmenlerin yönlendirmesi

3.2.1.1. Geçmişte sürekli oynama

Anne-babaların oyun oynama nedenlerinden biri olan eğitim amacının alt başlığı olan geçmişte sürekli oynamaya dair anne-babaların görüşlerine ait bulgular incelendiğinde, Mustafa Bey, “ Eskiden hep oyun oynuyorduk” sözüyle işitme kayıplı çocuğu ile geçmişte çok fazla oyun oynadıklarını belirtmiştir. Ayşe Hanım ise, “ İlk zamanlar ki gibi biz sürekli oyun oynayalım sürekli ders çalışalım modunda değiliz artık” demiştir. Diğer anne ve babalar ise geçmişe dair herhangi bir bildirimde bulunmamışlardır.

3.2.1.2. Günümüzde aralıklı oynamaya

Günümüzde aralıklı oynamaya dair anne-babaların bulguları incelendiğinde Mustafa Bey, “ Şimdi yapmıyoruz onu çok fazla, 5.5 yaşına geldiği için kendisi karar veriyor, kendisi yapıyor” derken Ayşe Hanım ise, “ Artık çok fazla oyun oynamıyoruz 6 yaşına girmek üzere büyüdü artık” demiştir. Günümüzde aralıklı oynamaya dair diğer anne ve babalar herhangi bir söz söylemediği görülmüştür.

3.2.1.3. Öğretmenlerin yönlendirmesi

Anne-babaların bulguları incelendiğinde öğretmenlerin yönlendirmesine dair Mustafa Bey, “ Öğretmenlerin verdikleri ödevi yapıyorduk” derken, Ayşe Hanım ise, “ Öğretmenleri tarafından verilen görevleri yerine getiririm” demiştir. Alper Bey ise “ Öğretmen deftere yazıyor onu yapıyoruz” demiştir. İbrahim Bey ise, “ Özellikle öğretmenlerin verdiklerine göre yapıyoruz, öğretmenlerin yönlendirmelerine göre yapıyoruz” diyerek öğretmenlerin yönlendirmelerine göre oynadıklarını belirtmişlerdir. Ayça Hanım ve Aslı Hanım ise bu konuda herhangi bir bulgu sunmamıştır.

3.2.2. Gelişim alanları destekleme

Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla oyun oynama nedenleri arasında yer alan bir diğer başlık gelişim alanlarını desteklemedir. Gelişim alanlarını destekleme 5 alt başlık altında incelenmiştir. Bu 5 başlık şu şekildedir;

1. Bilişsel Gelişim Destekleme
2. Dil Gelişim Destekleme
3. Fiziksel Gelişim Destekleme
4. Sosyal Gelişim Destekleme
5. Psiko-motor Gelişim Destekleme

3.2.2.1. Bilişsel gelişim destekleme

Gelişim alanlarını destekleme başlığının ilk alt başlığı olan bilişsel gelişim desteklemeye dair bulgular incelendiğinde Mustafa Bey “ Oyun oynuyoruz ama aynı zamanda eğitim yapıyoruz”, Ayşe Hanım ise, “ Yaştlarını yakalaması gerekiyor” demiştir. Alper Bey, “ Bizim her şey oyun sohbet gibi değil ki, oyunsuz hiçbir şey yaptırılmıyorum, oyunsuz olmuyor” derken Ayça Hanım, “ Eğitim için yapıyoruz” demiştir. İbrahim Bey, “ Gelişsin diye yapıyoruz” derken Aslı Hanım, “ Birkaç şey öğretir miyim, kendi yaştları seviyesinde olsun” diye yaptığını belirtmiştir.

3.2.2.2. Dil gelişim destekleme

Mustafa Bey dil gelişim alanını desteklemeye dair ‘‘ Maksadımız konuşurmak’’ derken Ayşe Hanım, ‘‘ Hayvan seslerini çıkarması için’’ demiştir. Aslı Hanım ise, ‘‘ Birlikte oynadığımız zaman sürekli konuşurmaya çalışıyorum’’ demiştir. Alper Bey, İbrahim Bey ve Ayça Hanım bu konuyla alakalı olarak herhangi bir bulgu sunmamıştır.

3.2.2.3. Fiziksel gelişim destekleme

Fiziksel gelişim alanını desteklemeye dair herhangi bir bulguya ulaşılamamıştır.

3.2.2.4. Sosyal gelişim destekleme

Sosyal gelişim alanını desteklemeye dair herhangi bir bulguya ulaşılamamıştır.

3.2.2.5. Psiko-motor gelişim alanını destekleme

Psiko-motor gelişim alanını desteklemeye dair herhangi bir bulguya ulaşılamamıştır.

3.3. Anne-babaların İşitme Kayıplı Çocuklarıyla Oyun Oynama Zamanları

Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla gerçekleştirdikleri oyun etkinliklerine ilişkin bir diğer başlık çocuklarıyla oyun oynama zamanları olmuştur. Tablo 3.10’ da anne-babaların oyuna başlama zamanı ve oyunun süresini içeren bilgiler verilmiştir.

Tablo 3.10. Anne-babaların çocuklarıyla oyun oynama zamanlarına ait bilgileri

	Doğan Ailesi		Güneş Ailesi		Öztürk Ailesi		Toplam
	Mustafa Bey	Ayşe Hanım	Alper Bey	Ayça Hanım	İbrahim Bey	Aslı Hanım	
Oyuna Başlama Zamanı	+	+	+	+	-	-	4
Oyun Süresi	+	-	-	-	+	+	3
Toplam	2	1	1	1	1	1	

3.3.1. Oyuna başlama zamanı

Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla oyun oynama zamanlarına dair ilk alt başlık olan oyuna başlama zamanına dair bulgular incelendiğinde anne-babalardan Mustafa Bey, oyuna başlama zamanı ile ilgili olarak ‘‘ Planımız yok’’ demiştir. Ayşe Hanım ise ‘‘ Planlı olduğu da oldu ama gelişi güzel de yapıyorduk’’ diye belirtmiştir. Alper Bey ‘‘ Genelde spontane oynuyoruz, bazen bir şey bulamadığım bile oluyor, planı

bırak ne yapacağım şimdi diyorum, kendimi güçlü hissettiğimde haftada bir on günde bir oynuyoruz ve oyunları ben planlıyorum bugün ne oynasam diyorum” derken Ayça Hanım ise “ Planlanmış bir şey olmuyor” demiştir. İbrahim Bey ve Aslı Hanım’a dair konuyla alakalı olarak herhangi bir bulguya rastlanmamıştır.

3.3.2. Oyun süresi

Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla oyun oynamalarına ilişkin bir diğer alt başlık olan oyun süresine dair bulgular incelendiğinde anne-babalardan Mustafa Bey “ Yarım saat bir saat bilgisayar oynatıyoruz” derken, Ayşe Hanım “ Parkta en fazla 10-15 dakika oynar” demiştir. Katılımcılardan Alper Bey, “ Hemen kaçıyor, hiç durmuyor” derken Ayça Hanım bu konu ile ilgili herhangi bir ifade belirtmemiştir. İbrahim Bey’e dair bulgulara bakıldığında “ Fazla dikkatini vermiyor” dediği görülürken, Aslı Hanım “ En fazla yarım saat oynayabiliyoruz bir saat olmuyor” demiştir.

3.4. Anne-babaların İşitme Kayıplı Çocuklarıyla Oyun Oynama Yerleri

Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla gerçekleştirdikleri oyun etkinliklerine dair 4. başlık olan anne-babaların çocuklarıyla oyun oynama yerleri 2 alt başlıkta incelenmiş ve Tablo 3.11’ de gösterilmiştir.

Tablo 3.11. Anne-babaların çocukları ile oyun oynama yerlerine ait bilgiler

	Doğan Ailesi		Güneş Ailesi		Öztürk Ailesi		Toplam
	Mustafa Bey	Ayşe Hanım	Alper Bey	Ayça Hanım	İbrahim Bey	Aslı Hanım	
Dışarıda Oynama	+	+	+	-	+	+	5
Evde Oynama	+	+	+	-	-	-	3
Toplam	2	2	2	0	1	1	

3.4.1. Dışarıda oynama

Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla oyun oynama yerlerine dair ilk alt başlık olan dışarıya dair bulgular incelendiğinde, Mustafa Bey oyunun oynandığı yerle ilgili olarak “ Yolculukta bile oyun oynadığımız oluyor ve parkta oynuyoruz” derken, Ayşe Hanım “ Parkta, bahçede oynar ama çok fazla oynamaz eve gidelim der” demiştir. Alper Bey “ Dışarı çok çıkarmıyoruz yeni yeni çıkıyor” derken Ayça Hanım bu konuyla alakalı olarak hiçbir bulgu vermemiştir. İbrahim Bey dışarıda oyun oynamaya dair “ Park, sokak ve köyde oynuyoruz” derken Aslı Hanım “ Park ve sokakta” oynadıklarını belirtmiştir.

3.4.2. Evde oynama

Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla oyun oynama yerlerine dair diğer bir alt başlık olan evde oynamaya dair bulgular incelendiğinde, Mustafa Bey evde oyuna dair çocuğun odasında, mutfakta, oturma odasında ve antrede oynadıklarını belirtmiştir. Ayşe Hanım ise mutfak ve çocuğun odasından oynadıklarını bildirmiştir. Alper Bey evin içinde oynuyoruz derken Ayça Hanım için oyunun oynandığı yere dair bir bulguya rastlanmamıştır. Ayrıca İbrahim Bey ve Aslı Hanım için yine hiçbir bulguya rastlanmamıştır.

3.5. İşitme Kayıplı Çocukların Oyun Oynadığı Kişiler

Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla gerçekleştirdikleri oyun etkinliklerine dair bir diğer başlık olan işitme kayıplı çocukların oyun oynadığı kişiler katılımcı anne-babalara sorulan çocuğunuz kimlerle oynuyor sorusundan elde edilen bulgulara göre incelenmiş olup, Mustafa Bey işitme kayıplı çocuğunun oyun çevresinde; baba, anne, teyzesinin çocukları, dayısının çocukları, dede, halasının kızlarının bulunduğu belirtirken, Ayşe Hanım; anne, baba, akranları dışındaki büyükler ve daha sonraki yaşlarda akranlar olarak görüşlerini belirtmiştir. Alper Bey işitme kayıplı çocuğunun oyun oynadığı kişileri ‘‘ Ablaları ve kuzenleri ile oynar’’ diyerek belirtirken, çocuğunun okuldaki oyununa dair bilgisinin olmadığını söylemiştir ve ayrıca çoğu zaman annesiyle oynadığını belirtmiştir. Ayça Hanım ise çocuğunun oyun çevresinin abla, baba ve kuzenden oluştuğunu söylerken ‘‘ Okulda arkadaşları ile oynadığını çok sanmıyorum’’ demiştir. İbrahim Bey çocuğunun kimlerle oyun oynadığına dair soruya komşuların çocuklarıyla, kuzenleriyle ve ablasıyla oynar cevabını vermiştir. Aslı Hanım ise ablasıyla, ev sahibinin oğlu ile, kuzenleriyle, babasıyla ve benimle oynar cevabını vermiş ayrıca ‘‘ Birlikte oynayacağımız zaman konuşturmaya çalışıyorum ya sürekli o yüzden benimle çok fazla oynamak istemez’’ demiştir.

3.6. Anne-babaların İşitme Kayıplı Çocuklarıyla Oyun Oynama Şekilleri

Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla gerçekleştirdikleri oyun etkinliklerine ilişkin bir diğer başlık olan çocuklarıyla oyun oynama şekilleri 2 alt başlık olarak incelenmiş olup Tablo 3.12’de oyun oynama şekillerine ilişkin bilgiler verilmiştir.

Tablo 3.12. Anne-babaların çocukları ile oyun oynama şekillerine ait bilgiler

	Doğan Ailesi		Güneş Ailesi		Öztürk Ailesi		Toplam
	Mustafa Bey	Ayşe Hanım	Alper Bey	Ayça Hanım	İbrahim Bey	Aslı Hanım	
Davranış Durumları							
Çocukların Olumlu Davranışları	+	+	-	+	+	+	5
Çocukların Olumsuz Davranışları	+	+	+	+	+	+	6
Anne-Baba Stratejileri							
Davranışa İlişkin Stratejiler	+	+	+	+	+	+	6
Oyuna İlişkin Stratejiler	+	+	+	+	+	+	6

3.6.1. Davranış durumları

Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla oyun oynama şekillerine dair alt başlıklardan ilki olan çocuğun davranışlar durumları 2 alt başlık altında incelenmiştir. Bu başlıklar şu şekildedir.

1. Çocukların Olumlu Davranışları
2. Çocukların Olumsuz Davranışları

3.6.1.1. Çocukların olumlu davranışları

Anne-babalara göre işitme kayıplı çocuklarının davranış durumlarına dair ilk başlık olan olumlu davranışlara ait bulgular incelendiğinde Mustafa Bey ‘‘ Oyunun başında çok güzel oynuyor’’ diyerek düşüncelerini belirtmiştir. Ayşe Hanım ise bu konu ile alakalı olarak ‘‘ İsteddiği oyuncakları aldığı zaman çok güzel oynar ve kazandığında çok mutlu oluyor’’ demiştir. Alper Bey’in işitme kayıplı çocuğunun oyun içerisindeki olumlu davranışlarına dair herhangi bir görüş belirtmediği görülürken, Ayça Hanım işitme kayıplı çocuğunun sabahları oynadıklarında çok sakin olduğunu ve saklambaç oynarken çok rahat olduğunu belirtmiştir. İbrahim Bey ise çocuğunun oyun içerisindeki davranışlarını şu şekilde açıklamıştır.

‘‘ Oyun içerisinde iyi davranıyor, kendi istediği olduğunda sıkılmıyor, istediğini yaparsak öpüyor, sarılıyor, seni seviyorum diyor, oyuncaklarını paylaşır, yanlış bir şey yaptığında özür diler, bencillik yapmıyor’’.

Aslı Hanım'ın ise bu konu ile alakalı olarak ‘‘ Bazen iyi davranıyor’’ dediği görülmüştür.

3.6.1.2. Çocukların olumsuz davranışları

Anne-babalara göre işitme kayıplı çocuklarının davranış durumlarına dair bir diğer başlık olan olumsuz davranışlara ait bulgular incelendiğinde Mustafa Bey çocuğunun olumsuz davranışlarını şu şekilde açıklamıştır.

‘‘ Çok mutlu olduğu bir anda şırmarmaya başlıyor. Çok gürültü yapıyor, hopluyor, zıplıyor. Biraz inatlaşıyor. Ben böyle istiyorum sen karışamazsın diyor. Bazen çok ısrarcı davranıyor. Bağırıyor, çağırıyor, şımarıyor. Bazen çok mızımızlanıyor. Bazen kuralları çiğniyor, yapmak istemiyor. Oyuncaklarını paylaşmıyor ve sıkıldığında oyuncaklarını atabiliyor’’

Ayşe Hanım ise bu konuda ‘‘ Benim istediğim olsun diyor. Şımarık davranıyor. Bağırarak oynuyor. Oyuncakları paylaşmak istemiyor. Kaba davranıyor, vuruyor’’ açıklamasını yapmıştır. Alper Bey'in işitme kayıplı çocuğunun olumsuz davranışlarına dair görüşleri şu şekildedir.

‘‘Kurallara hiç uymuyor. Çok başıboş ve kural dinlemez. Ne istersem onu yaparım gibi davranıyor. Kuralları umursamıyor, duvara konuşmuş gibi hissediyorum. Oyun sırasında genelde ablalarını dövüyor, saldırıyor onlara. Hep gideyim havasında bıraktığım anda gidiyor’’

Ayça Hanım ise çocuğunun davranışlarına dair görüşlerini ‘‘ İnatçı davranıyor. İlgisini çekmezse oyunu bozuyor ve çocuklara zarar veriyor. Kuralına göre oynamıyor oyunları’’ şeklinde belirtmiştir. İbrahim Bey ise; ‘‘ İsteddiği olmazsa çok çabuk sıkılır, küser. İstemediği bir şey yapınca hemen alınganlık yapıyor. Arkadaşları yanlış bir şey yaptığında sinirlenir, onu oynatmak istemez’’ demiştir. Aslı Hanım ise çocuğunun oyun sırasındaki davranışlarına ilişkin olarak ‘‘ Bazen çok şımarık davranıyor. Sinirlendiği zaman ağlıyor’’ diyerek görüşlerini belirtmiştir.

3.6.2. Anne-babaların stratejileri

Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla oyun oynama şekillerine ilişkin alt başlıklardan bir diğeri olan anne-babaların stratejileri 2 alt başlık olarak incelenmiştir. Bu alt başlıklar şu şekildedir;

1. Davranışlara İlişkin Stratejiler
2. Oyuna İlişkin Stratejiler

3.6.2.1. Davranışlara ilişkin stratejiler

Anne-babaların stratejilerine dair ilk başlık olan davranışlara ilişkin stratejiler 3 alt başlık altında incelenmiştir.

Olumlu Davranışı Artırma; Oyun içi davranışlardan birisi olan olumlu davranışı artırmaya yönelik uygulanan stratejilere ait bulgular incelendiğinde anne-babalardan Mustafa Bey çocuğun olumlu davranışını artırmaya yönelik olarak ‘‘ Onunla oyun arkadaşı oluyoruz. Düzgün oynarsa bilgisayar oynamasına izin veririm’’ derken, Ayşe Hanım ‘‘ Güzel bir şey yaptığında tasdiklerim. Alkışlarım, aferin derim öper sarılırım’’ demiştir. Alper Bey ‘‘ İyi bir şey yaparsa alkışlarım, aferin deriz, pasta veririz’’ diye belirtirken, Ayça Hanım ‘‘ İyi bir şey yaptığında mutlu oluyorum, oyunu devam ettiriyorum’’ demiştir. İbrahim Bey ise ‘‘ Aynı çocuk gibi, onun gibi davranıyorum. Arkadaşmış gibi davranıyorum. İyi bir şey yaptığında aferin diyoruz. Bazen bilerek yanlış yapıyorum anlayacak mı diye. Bizim istediğimiz gibi yaparsak o çok dikkatini çekmiyor kendi istediği gibi yapıyoruz. Ben oyunlarda ona ayak uyduruyorum’’ demiştir. Aslı Hanım ise bu konu ile alakalı olarak ‘‘Yani daha iyi davranmaya çalışıyorum. Hani biraz daha fazla benimle oynar mı diye. Daha kibar, daha eğlendirmek amaçlı, komik şeyler yaparak’’ diyerek görüşlerini bildirmiştir.

Olumsuz Davranışı Azaltma; Oyun içi davranışlardan birisi olan olumsuz davranışı azaltmaya yönelik stratejilere ait bulgular incelendiğinde Mustafa Bey ‘‘ Ceza olarak oyuncaklarını saklama yöntemini kullanıyoruz. Gideceğimiz yere götürmeyiz diyerek ceza veriyoruz. Ciddi yanlış varsa eline vuruyoruz. Dersini yapmadığında, arkadaşları ile oyuncaklarını paylaşmadığında ceza veriyoruz. Ödüllendirmeyi iptal ediyoruz. Oyunu bırakıp odadan çıktığında tekrar kurallara uyuyorsa sonra oyuna başlıyoruz’’ diyerek görüşlerini belirtmiştir. Ayşe Hanım ise bu konuya dair ‘‘ Takdir ettiğimde çok şımarıyor o yüzden bunu çok sık yapmıyorum. Belirli bir süre sessiz kalırsa geri veririm yoksa on gün kadar o oyuncağı yasaklarım. Ağlasa bile bazı kuralları değiştirmiyorum’’ demiştir. Alper Bey işitme kayıplı çocuğunun olumsuz davranışlarını azaltmaya yönelik olarak ‘‘ Küsmemesi için isteğine göre davranıyoruz. Bazen zorla oturtuyorum, ben tutuyorum böyle omzundan oturtuyorum. Oyunu düzgün oynamazsa sinirim bozuluyor’’ derken Ayça Hanım ‘‘ Çok kez uyarırsam yapması için kızıyorum’’ demiştir. İbrahim Bey bununla ilgili olarak ‘‘ Yanlış bir şey yaptığında hayır diyoruz. Çok ayıp diyoruz’’ diyerek görüşlerini ortaya koymuştur. Aslı Hanım ise ‘‘ Kuralı bozarsa uyarıyorum. Ağlarsa susuyorum müdahale etmiyorum’’ demiştir.

Kuralların Uygulanması; Kuralların uygulanmasına dair bulgular incelendiğinde Mustafa Bey bu konu ile alakalı olarak ‘‘ Oyun kurucu bendim. Eskiden oyunu yönlendiren bendim. Kuralları bazen ben koyarım bazen birlikte koyarız. Artık onun koyduğu kurallara tamam diyoruz. Kuralları bazen değiştirebiliyoruz’’ demiştir. Ayşe Hanım ise buna dair olarak ‘‘ Oyun içerisinde kural koyuyorum ve bunu ona anlatıyorum. Ders yaparken yatıyorsa kaldırırım, öyle bir kuralım vardır. Gürültü yapmaması için uyarırım. Gecenin bir saatinde top oynanmaz kuralım vardır’’ demiştir. Alper Bey ise bununla alakalı olarak ‘‘ Oyunu kuralına göre oynarız ek kural yoktur’’ demiştir. Ayça Hanım ise oturma kuralı koyduklarını ve genellikle gelişigüzel oynadıklarını belirtmiştir. İbrahim Bey işitme kayıplı çocuğu ile oynadığı oyunlarda kuralların uygulanmasına dair ‘‘ Oyunda kural koymuyoruz. Kendisi kuruyor oyunu’’ derken Aslı Hanım ‘‘ Kuralları daha çok ben koyuyorum ve sıra alma kuralı koyuyorum’’ diyerek görüşlerini belirtmiştir.

3.6.2.2. Oyuna ilişkin stratejiler

Anne-babaların stratejilerinden bir diğer başlık olan oyuna ilişkin stratejiler 3 alt başlık altında incelenmiştir. Bu başlıklar şu şekildedir;

1. Oyun Başlatma Stratejileri
2. Oyun türüne göre oyunu sürdürme stratejileri
3. Oyunu Bitirme Stratejileri

3.6.2.2.1. Oyun başlatma stratejileri

Çocuğun isteği; Katılımcılardan Mustafa Bey çocuğun isteğine dair ‘‘ Kendisi oynamaktan sıkılırsa biz müdahil oluruz. Oyunu bozduğu için oynamayı bıraktığımda tekrar oynamamız için ağlıyor’’ görüşlerine yer vermiştir. Ayşe Hanım ise bu konuya ilişkin olarak ‘‘ Sıkıldığı zaman veya bizle oynamak istediği zaman birlikte oynayalım mı diye sorar. Onun dışında sürekli oynamıyoruz kendi haline bırakıyoruz. Sıkıldığı zaman hadi bilmece oyunu oynayalım der. Bazen beraber şunu oynayalım mı? der’’ demiştir. Alper Bey oyun başlatma stratejilerinde çocuğun isteğine dair herhangi bir görüş belirtmezken, Ayça Hanım ‘‘ Çok nadir olarak oyun ilgisini çekerse gelir oynar’’ demiştir. İbrahim Bey ‘‘ Canı ne isterse onu oynamak istiyor’’ derken Aslı Hanım ‘‘ Benimle oynamak istemiyor’’ demiştir.

Anne-babanın isteği; Anne-babanın isteğine dair bulgular incelendiğinde katılımcılardan Mustafa Bey, çocuğunun büyüdüğü için artık kendi başına oynamasını

istediklerini belirtmişken Ayşe Hanım, Alper Bey ve Ayça Hanım bu konuya ilişkin olarak hiçbir görüş bildirmemiştir. İbrahim Bey ise “ Dersi oyuna dönüştürmek istiyoruz ama dikkatini çok fazla vermiyor” derken Aslı Hanım bu konuya ilişkin olarak “ Dersi oyuna dönüştürsem gelmek istemiyor” demiştir.

Kendi başına oyun; Katılımcılardan Mustafa Bey kendi başına oyuna dair “ Dışarıda kendisi oynuyor, evde kendisi oynuyor” derken Ayşe Hanım “ Kendi halinde odasına çekilir oyuncakları ile oynar. Kendi kendine hayal gücünü kullanarak çok güzel oyunlar oynar” demiştir. Alper Bey ise bununla alakalı olarak “ Tek başına oynamayı daha çok seviyor” demiştir. Ayça Hanım işitme kayıplı çocuğunun kendi başına oynadığını söylemiştir. İbrahim Bey’e dair bu konuda hiçbir bulguya rastlanmamıştır. Aslı Hanım ise “ Kendisi oyun kuruyor ve kendisi oynarken çok mutlu oluyor” demiştir.

Anne-babanın katılımı; Anne-babaların oyun katılımına dair katılımcılardan Mustafa Bey “ Ben ve annesi çay içerken onunla oyun oynuyoruz” derken Ayşe Hanım oyun oynarken çocuğa katıldıklarını söylemiştir. Alper Bey ise oyuna katılımına dair hiçbir görüş belirtmemiştir. Ayça Hanım ise “ Ben ona dahil oluyorum genelde” demiştir. İbrahim Bey oyuna katılımıyla ilgili olarak “ O oynarken ona ayak uyduruyorum” demiştir. Aslı Hanım ise konuyla alakalı olarak “ Birkaç şey öğretir miyim diye oyun oynarken ona katılıyorum” diye belirtmiştir.

3.6.2.2.2. Oyun türüne göre oyunu sürdürme stratejileri

Zihinsel aktivite oyunlarını sürdürme; Katılımcılardan Mustafa Bey işitme kayıplı çocuğu ile gerçekleştirdiği zihinsel aktiviteye dayalı oyunların sürdürülmesine dair olarak “ Nesne özelliklerini verip hangi nesne olduğunu sırayla soruyoruz. Bir nesneyi saklayıp sırayla bulmaya çalışıyoruz. Yapbozun uygun parçalarını bir araya getiriyoruz. Mıknatıslı harfleri bir araya getirip nesne adı yazdırıyoruz” demiştir. Ayşe Hanım ise konuyla alakalı olarak “ Nesne özelliklerini verip hangi nesne olduğunu sırayla bulma ve kapalı kartların eşini bulma oynarız” demiştir. Alper Bey’in görüşlerine dair herhangi bir bulguya ulaşılamazken Ayça Hanım “ Legolarla tren yaparken hangi renkleri koydun diye soruyorum. Yastıkların altına bir şey saklıyoruz onu bulmaya çalışıyor” demiştir. İbrahim Bey ise “ Hayvan ve meyve kartlarını eşleştiriyoruz. Yapboz yapıyoruz” demiştir. Aslı Hanım ise görüşlerini “ Sırayla yapboz parçalarını yerleştiriyoruz” şeklinde belirtmiştir.

Hareket oyunlarını sürdürme; Hareket oyunlarının sürdürülmesine dair Mustafa Bey'e ait görüşler " Ben dinazor oluyorum o geyik oluyor onu kovalıyorum ve top atıyoruz" demiştir. Ayşe Hanım in konuyla ilgili olarak top sektirdiklerini belirtmiştir. Alper Bey ise çocuğu ile gerçekleştirdiği hareket oyunlarına ilişkin olarak " Kurt babaya sorular sorup kaçıyoruz. Aslan oluyorum onu kovalıyorum" derken Ayça Hanım " Polis oluyor suçluları vuruyor, öldürüyor. Mıknatıslı olta ile balık yakalıyoruz. Bowling oynuyoruz" demiştir. İbrahim Bey bu konuyla ilgili olarak " Top atıyoruz ve boyama yapıyoruz" demiştir. Aslı Hanım ise " Boyama yapıyoruz" diyerek süreci anlatmıştır.

Sosyal içerikli oyunları sürdürme; Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla, sosyal içerikli oyunları sürdürmeye dair bulguları incelendiğinde, katılımcılardan Mustafa Bey ve Ayşe Hanım'a dair herhangi bir bulguya rastlanmamıştır. Alper Bey yağ satarım bal satarım oyununu şarkı söyleyerek oynadıklarını belirtirken, Ayça Hanım " Sıra ile şarkı söyleyip oyundakilerin etrafında dönüyoruz" demiştir. Sosyal içerikli oyunları sürdürmeye dair İbrahim Bey ve Aslı Hanım ten herhangi bir bulguya ulaşamamıştır.

Taklit oyunlarını sürdürme; Katılımcılardan Mustafa Bey bu sürece dair olarak " Pelüş oyuncaklarını ve hayvanlarını konuşturuyor" derken Ayşe Hanım " Köpek nasıl ses çıkarır, kedi nasıl ses çıkarır diye sorardım" demiştir. Alper Bey'in görüşleri ise " Kutudan bir nesne çıkarıp onu taklit ettiriyoruz" şeklinde olmuştur. Ayça Hanım'a dair bu konuda hiçbir bulguya ulaşamamıştır. İbrahim Bey ise " Ben at oluyorum sırtıma biniyor atın sesini çıkarıyorum. Hayvan seslerini taklit ediyoruz" görüşünü bildirmiştir. Aslı Hanım'ın görüşlerinde " Hayvanların isimlerini söylüyoruz ve sesini taklit ettiriyorum" yer almıştır.

Hayal oyunlarını sürdürme; Hayal oyunlarının sürdürülmesine dair Mustafa Bey " Oyuncak hayvanlarını kavga ettiriyor" derken, Ayşe Hanım " Pelüş oyuncaklarını konuşturur, hayvanları kavga ettirir" demiştir. Bu süreç ile ilgili olarak Alper Bey'e ait herhangi bir bulguya ulaşamamıştır. Ayça Hanım ise " Oyuncak bebeğe çiş yaptırıp, yemek yediriyoruz" demiştir. İbrahim Bey bu konudaki görüşlerini " Bebeklerle evcilik oynuyoruz" diyerek belirtmiştir. Aslı Hanım ise " Oyuncak bebeğe yemek yediriyoruz" diyerek konuyu açıklamıştır.

Duyusal oyunları sürdürme; Duyusal oyunları sürdürmeye dair herhangi bir bulguya ulaşamamıştır.

Yapı oyunlarını sürdürme; Yapı oyunlarını sürdürmeye dair herhangi bir bulguya ulaşılamamıştır.

Pratik oyunları sürdürme; Pratik oyunları sürdürmeye dair herhangi bir bulguya ulaşılamamıştır.

3.6.2.2.3. Oyunu bitirme stratejileri

Katılımcıların işitme kayıplı çocuklarıyla oynadıkları oyunu bitirmeye dair stratejilerine ait bulgular incelendiğinde; Mustafa Bey “Küsüyorum gidiyorum. Sinirlenirsem oyunu bırakıyorum. Oyunları bağırarak oynarsa, oynamayı bırakıyoruz. Kurallara uymazsa ya ceza veriyorum ya da oyunu bırakıyorum” derken Ayşe Hanım “Kurallara uymazsa oyunu bırakırım. Ben bu şekilde oynamak istemiyorum deyip kalkarım kendi işimi yaparım. İşim bitene kadar dönmem. Kurallara uymazsan oyunu bırakırım diyorum. Çok bağırırsa oyuncağı alıp saklarım, belirli bir süre sessiz kalırsa geri veririm yoksa 10 gün kadar o oyuncağı yasaklarım” demiştir. Alper Bey oyunun bitirilmesine dair olarak “Yapmazsa oyunu bırakıyoruz. Ya kızacağız ya da oyunu bırakacağız” demiştir. Ayça Hanım ise bu konuya ilişkin olarak “Ben sabredemiyorum oyunu bırakıyorum. En son oyunu bırakıyorum. Benimle inatlaştığı zaman bırakıyorum. Oyun içerisinde sabrım çok olmuyor” demiştir. İbrahim Bey’e ait olan herhangi bir bulguya ulaşılamazken Aslı Hanım bu süreç ile ilgili olarak çocuğunun oyunu bırakıp gittiği bile olduğunu söylemiştir.

3.7. Gelişim Alanlarına Göre Çocuğun Kazanımları

Anne-babaların çocuklarıyla gerçekleştirdikleri oyun etkinliklerine ilişkin bir diğer başlık olan çocuğun kazanımlarına dair bilgiler Tablo 3.13’ de verilmiştir.

Tablo 3.13. Çocukların gelişim alanlarına göre kazanım bilgileri

	Doğan Ailesi		Güneş Ailesi		Öztürk Ailesi		Toplam
	Mustafa Bey	Ayşe Hanım	Alper Bey	Ayça Hanım	İbrahim Bey	Aslı Hanım	
Bilişsel Gelişim	+	+	+	+	+	+	6
Sosyal Gelişim	+	+	-	-	-	-	2
Dil Gelişim	+	+	-	+	+	+	5
Fiziksel Gelişim	-	-	-	-	-	-	0
Psiko-motor Gelişim	-	-	-	-	-	-	0
Toplam	3	3	1	2	2	2	

3.7.1. Bilişsel gelişim

Anne-babaların bilişsel gelişime dair bulguları incelendiğinde Mustafa Bey “ Bir anaokuluna gittiğinde kreşe gittiğinde her şeyi bildiğini görüyoruz. Renkleri öğrendi. Nesnelerin adlarını biliyor. Hayvanın susadığını biliyor. Hayvanların yaşadığı yerleri biliyor. Çiftliğin ne olduğunu biliyor. Bozulan nesnelerin tamir edileceğini biliyor” derken Ayşe Hanım “ Trapez şeklini biliyor. Her kelimeyi biliyor. Bilişsel olarak da çok ilerledi. Renklerin ton ayrımını biliyor. Oval, daire, elips bunların arasındaki farkı çok iyi biliyor. Matematikte çok iyi olduğunu düşünüyorum. Türkçe ’si çok iyi. Eşleme oyunlarında çok başarılı. Harfleri çok iyi biliyor. Sayıları bilir” demiştir. Alper Bey işitme kayıplı çocuğunun bilişsel gelişimine dair olarak “ Kırmızı öğreniyor, sonra maviye eklemiş” derken Ayça Hanım’a ait bu konuda bir bulguya ulaşılamamıştır. İbrahim Bey bu duruma ait olarak “ Hayvanları ve seslerini öğrendi. Renkleri öğrendi” derken Aslı Hanım ise “ Hayvanların ismini ve sesini öğrendi. Renkleri öğrendi. Tabağı, kaşığı, çatalı, bıçağı öğrendi. Meyvelerden de bazılarını bilir. Pantolon, tişört, atlet bunlarında bazılarını bilir. Arabayı bilir. Uçağın havada olduğunu biliyor” demiştir.

3.7.2. Sosyal gelişim

Anne-babalara ait bulgular incelendiğinde Mustafa Bey sosyal gelişime dair “ Oyun kurabiliyor. İsteklerini söyleyebiliyor. Suyunu kendisi alıyor, görevlerini biliyor. Sodyumu düşük bir çocuk, tuz ihtiyacı olduğunu biliyor” diyerek düşüncelerini belirtmiştir. Ayşe Hanım ise bu sürece ilişkin “ İsteklerini söylüyor” demiştir. Alper Bey

ve Ayça Hanım, İbrahim Bey ve Aslı Hanım çocuklarının sosyal gelişimine dair herhangi bir görüş bildirmemişlerdir.

3.7.3. Dil gelişim

Dil gelişime dair bulgular incelendiğinde Mustafa Bey ‘‘Baba, anne demeye başladı. Konuşması ve duyması gelişti’’ derken Ayşe Hanım ‘‘ Sorulara cevap veriyor. Konuşabiliyor’’ demiştir. Alper Bey’e ait herhangi bir bulguya ulaşılamazken, Ayça Hanım ‘‘ Kareyi çok güzel söyler. Bir yuvarlak çizdiğim zaman yuvarlak dediğim zaman yuvarlağı çok güzel söylüyor’’ demiştir. İbrahim Bey ise ‘‘ Konuşmada gelişmesi gayet iyi. Hayvanların seslerini çıkarıyor’’ demiştir. Aslı Hanım bu konuya dair görüşlerini ‘‘ Uçağın sesini çok çabuk duyuyor artık. Uçağın sesini duyduğu zaman hemen havaya bakıyor’’ demiştir.

3.7.4. Fiziksel gelişim

Fiziksel gelişime dair herhangi bir bulguya rastlanmamıştır.

3.7.5. Psiko-motor gelişim

Psiko-motor gelişime dair herhangi bir bulguya rastlanmamıştır.

3.8. Anne-babaların Beklentileri

Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla gerçekleştirdikleri oyun etkinliklerine ilişkin bir diğer başlık anne-babaların beklentileridir. Anne-babaların beklentilerine ait bilgiler Tablo 3.14’ de verilmiştir.

Tablo 3.14. Anne-babaların beklentilerine ait bilgiler

	Doğan Ailesi		Güneş Ailesi		Öztürk Ailesi		Toplam
	Mustafa Bey	Ayşe Hanım	Alper Bey	Ayça Hanım	İbrahim Bey	Aslı Hanım	
Oyundan Beklentiler	+	+	+	+	+	+	6
Çocuktan Beklentiler	+	+	+	+	+	+	6
Öğretmenlerden Beklentiler	-	+	-	+	-	-	2
Akranlardan Beklentiler	-	-	-	+	+	+	3
Akrabalardan Beklentiler	+	+	+	+	-	+	5
Toplam	2	4	3	5	3	4	

3.8.1. Oyundan beklentiler

Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla oynadıkları oyundan beklentilerine ilişkin bulgularda Mustafa Bey ‘‘ Konuşması. Harfleri doğru bir şekilde çıkarması. Doğru kelimeleri çıkarması. Öğrenmesi. Başka bir beklentim yok’’ derken Ayşe Hanım ‘‘ Biz konuşması için yapıyoruz genelde. Anne desin baba desin, başka beklentimiz olmuyor yani’’ demiştir. Alper Bey ise ‘‘ Bir kelime olsa bize yeter. Kelime dağarcığı gelişsin. Yaşıtları gibi konuşsun. Konuşturmak istiyoruz’’ demiştir. Ayça Hanım ise konuya dair görüşlerini ‘‘ Eğitim için oynuyoruz. Kendi yaşıtları seviyesinde olsun başka bir şey istemiyorum. Başka bir beklentim yok’’ diyerek bildirmiş, İbrahim Bey ‘‘ Hayvanları eşleştirmesi, ondan sonra renkleri eşleştirmesi bu renkleri, hayvanları tanıması. Tek beklentim hani şu anda kendini daha iyi ifade edebilmesi- Dillenmesi beklemediğimiz kelimeler konuşması falan’’ demiştir. Aslı Hanım ise bu konuya ilişkin olarak ‘‘ Daha konuşkan olması daha çok öğrenmesi’’ demiştir.

3.8.2. Çocuktan beklentiler

Anne-babaların oyuna dair işitme kayıplı çocuklarından beklentilerine ilişkin bulgularda, Mustafa Bey ‘‘ Sakin sakin oynasın istiyoruz. Ne bileyim oturarak sakin sakin konuşarak oynayalım istiyoruz. Kendimiz gibi her halde karşımıza geçsin, sohbet etsin istiyoruz’’ demiş, Ayşe Hanım ise ‘‘ Sakin oynamasını isterdim. Girişken olmasını isterdim. Oynadığı arkadaşlarının ismini bilmesini isterdim. Oynadığı arkadaşlarıyla

inatlaşmasın isterdim” demiştir. Alper Bey görüşlerinde “ Biraz çaba göstermesini isterdim. Ben artarak giden bir süreç isterdim” derken, Ayça Hanım “ Bizle sakince oynamasını isterdim. İsterim ki hep bize uysun. Sakince otursun, dediklerimizi tekrarlasın” demiştir. İbrahim Bey konuya dair “ Davranışlarından memnunum” derken, Aslı Hanım “ Sinirli olduğu zamanlarda sinirli olmamasını isterdim. Konuşkan olmasını isterdim” demiştir.

3.8.3. Öğretmenlerden beklentiler

Anne-babaların öğretmenlerden beklentilerine dair bulgularda Mustafa Bey, Alper Bey ve İbrahim Bey’e dair herhangi bir bulgu elde edilememiştir. Ayşe Hanım öğretmenlerden beklentilerini “otoriter olsunlar, cezaysa ceza ödülse ödül versinler” şeklinde belirtmiştir. Ayça Hanım ise öğretmenlerden beklentilerine dair görüşlerini “ Öğretmenlerin bana şikâyet etmemesini istiyorum” şeklinde bildirmiştir. Aslı Hanım ise öğretmenlerden beklentilerine dair herhangi bir görüş bildirmemiştir.

3.8.4. Çocuğun akranlarından beklentiler

Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarının akranlarından beklentilerine dair bulgularda Mustafa Bey, Alper Bey ve Ayşe Hanım’ın görüşlerine dair bulguya rastlanmamıştır. Ayça Hanım’a ait bulgularda “ Arkadaşlarının ılımlı oynamasını bekliyorum” dediği görülmüştür. İbrahim Bey, oyun oynarken cihazlarına dikkat etmelerini istiyorum derken, Aslı Hanım “ Arkadaşlarının ılımlı oynamasını bekliyorum. Ona ayak uydurmalarını beklerdim” demiştir.

3.8.5. Akrabalardan beklentiler

Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarının oyun çevresinde bulunan akrabalarından beklentilerine dair bulgularda, Mustafa Bey “ Konuşması ve öğrenmesi biz en çok bunu istiyoruz. Gelişimine yardımcı olmalarını. Engelli diye yanlışlarına göz yummasınlar. Paylaşmayı öğrenmesi” görüşlerine yer vermiştir. Ayşe Hanım’ın bulgularında ise “ Kurallara uymasını sağlasınlar” dedikleri görülmüştür. Alper Bey, kahvaltıda ve oyunda onlara, ablalarının katılmasını isterken Ayça Hanım “ Gelişimine destek olmalarını istiyorum” demiştir. İbrahim Bey’e ait bulguya rastlanmazken Aslı Hanım “Daha anlayışlı davranmalarını bekliyorum” demiştir.

3.9. Anne-babaların Önerileri

Anne-babaların önerilerine dair bulgularda Mustafa Bey ‘‘ Oyuncakların hepsini çocuğun önüne koymasınlar. Oyunları eğitime dönüştürün, eğitimleri de oyuna dönüştürün. Oyun ve eğitim paralel gitmeli. Aileler bu çalışmalarına destek olsunlar. Bu tür çalışmalardan kaçmasınlar’’ demiştir. Ayşe Hanım ise ‘‘ Araştırsınlar ümitlerini yitirmesinler. Bol bol azmetsinler. Bol bol eğitim versinler. Bol bol çalışsınlar’’ demiştir. Alper Bey, Ayça Hanım, İbrahim Bey ve Aslı Hanım’a ait herhangi bir bulgu elde edilememiştir.

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

İnsanlar konuşma dili, okuma ve yazma, sayılar, resim, çizim, müzik vb. gibi birçok sembolik sistemler kullanmaktadırlar. Çocuklar bu sistemleri hayatlarının ilk beş yılında oyun sırasında öğrenerek geliştirirler (Andreeva & Celo, 2017, s.94-101). Oyun yıllar boyunca farklı şekillerde tanımlanmış fakat oyunun kesin bir tanımı yapılamamıştır. Oyun genellikle bireyin yapmak istediği için gerçekleştirdiği davranış olarak tanımlanır; zevk için gerçekleştirilen özgürce seçilmiş aktivitedir. Oyun oynamak zevkli ve eğlenceli olmasının yanında zorlayıcı, güçlendirici, geliştirici ve yaratıcı da olabilmektedir. Oyun genellikle erken çocukluk döneminin temel taşı olarak kabul edilmektedir. Çocuklar oyun yoluyla kendi dünyalarını keşfetmekte, çevresindeki nesnelere, insanlar ve olaylar hakkında bilgiler öğrenmekte ve başkaları ile etkileşimleri sonucunda onların duygularını ve görüşlerini anlamaktadırlar (Else, 2009 s. 11, Bauer & Gilpin, 2022, s.1-20, Lifter vd., 2022, s. 224).

Bu araştırmanın amacı, işitme kayıplı çocuğu olan anne-babaların; çocuklarıyla hangi oyunları ve nasıl oynadıklarını, oyunlardan beklentilerini, oyun çevresi hakkındaki düşüncelerini ortaya koymak ve buna ilişkin olarak oyun etkinliğine dair bakış açılarını doğrudan incelemektir. Bu bölümde alan yazın taraması ve araştırmadan elde edilen bulguların analiz ile ulaşılan anahtar başlıklar olan anne-babaların işitme kayıplı çocukları ile oynadıkları oyunlar, anne-babaların işitme kayıplı çocukları ile oynama nedenleri, anne-babaların işitme kayıplı çocukları ile oynama zamanları, anne-babaların işitme kayıplı çocukları ile oyun oynadıkları yerler, işitme kayıplı çocukların oyun oynadığı kişiler ve anne-babaların işitme kayıplı çocukları ile oyun oynama şekilleri alan yazın ile karşılaştırılarak tartışılmış ve yorumlanmıştır. Araştırma soruları işitme kayıplı çocuğu olan anne-babaların çocukları ile günlük rutinlerini, hangi oyunu oynadıklarını, oyuna bakış açılarını, oyun sırasında kullandıkları stratejileri, oyunun yapısına dair görüşlerini, çocuklarının kimlerle oynadıklarını içermektedir. Her bir başlık bu açıdan tartışılmıştır.

4.1. Oyun Türleri

Alan yazın tarandığında oyun türlerinin çeşitli şekillerde sınıflandığı görülmüştür. Piaget (1951, s. 87-88), oyunun gelişimsel evresini; alıştırma oyunu, sembolik oyun ve kurallı oyun olmak üzere üç gruba ayırmıştır. Parten (1932, s. 243), oyunu beş gruba ayırarak; Tek başına oyun, oyunu izleme, paralel oyun, birlikte oyun ve kooperatif oyun

olarak sınıflandırma yapmıştır. Moyles (1992'den aktaran Aytaş ve Uysal, 2017, s. 675-690) ise sınıflandırmayı şu şekilde yapmıştır. Fiziksel oyun (Legolar, müzik enstrümanları, dans, tırmanma), entelektüel oyun (Hikâye dinleme/anlatma, drama, sayı oyunları, boyama, tasarlama, çizme) ve sosyo/duyusal oyun (kelime/sayı oyunları, rol alma oyunları). Smilansky, Piaget'nin bilişsel gelişim evrelerine yeni bir oyun sınıflaması eklemiş ve bu sınıflamayı; işlevsel oyun, yapı- inşa oyunları, dramatik oyun ve kurallı oyun olmak üzere dört gruba ayırmıştır (Wolfgang vd., 2003, s. 467-475). Oyun türlerine ait sınıflama oluşturulurken sınıflamada kullanılmak istenilen kuramların dışında kalan oyunlar olduğu için araştırmacı Smilansky'nin oyun kuramını kullanarak yeni bir sınıflama oluşturmuştur. Sınıflama oluştururken kuramın özellikleri dikkate alınmış, kuramın başlıklarına uygun bir şekilde başka bir sınıflamadan başlıklar kuramın içerisine yerleştirilmiştir. Veriler analiz edildikten ve bulgular yorumlandıktan sonra anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla oynadıkları oyun türleri 8 başlık altında toplanmış ve tartışılmıştır. Bu başlıklar şu şekildedir; a. hareket oyunları, b. yapı oyunları, c. taklit oyunları, d. hayal oyunları, e. pratik oyunlar, f. sosyal içerikli oyunlar, g. zihinsel aktivite oyunları, h. duyuşsal oyunlar.

Anne-babaların işitme kayıplı çocukları ile oynadıkları hareket oyunları incelendiğinde Mustafa Bey "saklambaç, bildiğimiz saklambaç" diyerek çocuğu ile saklambaç oynadığını söylemiştir. Burada işiten çocukların oynadığı saklambaçtan farklı olmadığını söylediği görülmektedir. Anne-babaların çocuklarıyla oynadığı diğer hareket oyunları şunlardır; top, kovalamaca, kurt baba oyunu, aslancılık, bowling ve müzik ile dans etme. Özdenk (2017'den aktaran Kuşçu, 2014, s. 29) işiten çocukların oynadıkları hareket oyunlarına örnek olarak koşma, atma, zıplama, tutma gibi oyunları söylemiştir. Bu sonuçlar bize işitme kayıplı çocukların işiten akranlarından farklı oyunlar oynamadıklarını göstermiştir. Ayça Hanım, çocuğunun ablaları ile müzik açıp oynamayı çok sevdiğini söylemiş fakat çocuğunun gelişimine, eğitimine, dil becerisine katkısı olmadığını bu yüzden de o oyunu oynamasını istemediğini ve her oynadığı bir oyunun çocuğuna katkı sunmasını istediğini belirtmiştir. Tüm anne-babaların işitme kayıplı çocukları ile hareket oyunları oynadıkları görülmüştür. Anne-babaların çocukları ile oynadıkları yapı oyunları incelendiğinde Doğan ailesinden Mustafa Bey çocuğu ile taşıt tamir ettiklerini ve çiftlik kurma oynadıklarını söylemiştir. Ayça Hanım çocuğu ile lego oynadıklarını, Aslı Hanım ise çiftlik oyunu oynadıklarını belirtmiştir. Mustafa Bey'in çocuğuna dair söylemiş olduğu gelişim açısından iyi bir seviyede sözünü dikkate

aldığımızda, anne-babaların çocuklarının gelişim seviyesine göre yapı oyunlarını şekillendirdikleri görülebilmektedir. Taklit oyunlarını incelediğimizde anne-babaların çocuklarıyla oynadıkları oyunlar şu şekildedir. Hayvan seslerini taklit etme ve atçılık. Buradan yola çıkarak anne-babaların taklit oyunları oynarken daha çok hayvanların ses taklidini yapmaya dair oyunlar oynadıkları görülmektedir. Bu durum anne-babaların çocuklarının dil gelişimine önem verdiklerini göstermektedir. Ayrıca Alper Bey'in söylemiş olduğu "ebelemece, kovalamaca veya saklambaç değil de bu şekilde ses tekrarı oynuyoruz" sözü çocuklarının gelişiminde dil gelişimini ön sıralara aldıklarını göstermektedir. Hayal oyunlarını incelediğimizde ise anne-babaların daha çok pelüş oyuncaklarla ve evcilik oynadıkları görülmüştür. Mustafa Bey ve Ayşe Hanım'ın hayvanları konuşturuyoruz, kavga ettiriyoruz sözleri yine çocukların dil gelişimlerini öncelik aldıklarını göstermektedir. Pratik oyunların sonuçlarını incelediğimizde sadece babaların çocuklarıyla pratik oyunlar oynadıkları annelerin ise oynamadıkları görülmüştür. Sosyal içerikli oyunları incelediğimizde Ayşe Hanım ve Mustafa Bey'in çocuklarıyla sosyal içerikli oyunlar oynamadıkları görülmüş ve Ayşe Hanım bu konu ile ilgili olarak çocuğunun yaşıtları ile hiç oynamak istemediğini belirtmiştir. Bu durumun sebebi olarak pandemi döneminde okulların kapanmasının etkisiyle çocuğun sürekli olarak evde ailesiyle eğitim yapması gösterilebilir. Güneş ailesinden Alper Bey ve Aslı Hanım çocuklarıyla yağ satarım bal satarım ve kutu pense oyunu oynadıklarını ve bunu ailece oynadıklarını belirtmişlerdir. Chari vd. (2013, s. 303-308) sosyal-duygusal beceri eğitimlerinin eksikliğini akademik başarıların sadece bilişsel yeteneklere değil aynı zamanda sosyal ve duygusal yeterliliğe de ihtiyaç duyduğu anlamına geldiğine inanmaktadır. Bu bağlamda Alper Bey ve Aslı Hanım'ın ailece birlikte oyun oynamaları önemlidir. Zihinsel aktivite oyunlarını incelediğimizde, zihinsel aktivite oyunlarını en çok oynayan ailenin 14 oyun ile Doğan Ailesi olduğu görülmektedir. Öztürk Ailesi toplam 4 zihinsel aktivite oyunu oynarken, Güneş Ailesi 2 zihinsel aktivite oyunu oynamıştır. Güneş Ailesi'nde Alper Bey çocuğu ile hiç zihinsel aktivite oyunu oynamamıştır. Bu durumun sebebi olarak çocukların gelişim durumları gösterilebilir. Duyusal oyunları incelediğimizde hiçbir anne-babanın çocuklarıyla oynamadıkları görülmüştür. Altinköprü (2003'ten aktaran Kuşçu, 2014, s. 29) duyusal oyunların çocuğun yaşamının ilk yıllarında oynandığını belirtmiştir. Bu bakımdan bu çalışmada yer alan çocuklar 4-6 yaş arası olduğu için anne-babalarının duyusal oyun oynamamış olması

olağandır. Fakat anne-babalara geçmişte hangi oyunları oynadıkları da sorulduğu için hatırlamamış olmaları da muhtemeldir.

4.2. Oyunun Yeri

İşitme kayıplı çocuğu olan anne-babaların çocukları ile oyun oynama nedenleri bu başlık altında incelenmiştir. Oyun oynama nedenleri iki başlık olarak ayrılmıştır. Bu başlıklar şu şekildedir; a. Eğitim amaçlı, b. Gelişim alanlarını destekleme

4.2.1. Eğitim amaçlı

İşitme kayıplı çocuğu olan anne-babaların çocuklarıyla oyun oynama nedenleri arasında bulunan eğitim amacı bu başlık altında incelenmiştir. Eğitim amacı kendi arasında 3 başlığa ayrılmıştır. Bu başlıklar şu şekildedir; a. Geçmişte sürekli oynama, b. Günümüzde aralıklı oynama, c. Öğretmenlerin yönlendirmesi. Şahlı (2017, s.241), erken tanı ve müdahale sonucunda işitme kayıplı çocukların gelişim alanlarına ait becerilerde daha iyi olduklarını belirtmiştir. Çocuklara işitme kaybı tanısı konulduktan itibaren anne-babaların çocuklarıyla yoğun bir eğitim sürecine başladıkları görülmüştür. Anne-babaların eğitim sürecine başlaması genellikle doktorların ve uzmanların yönlendirmesi ile gerçekleşmiştir. Anne-babalar işitme kayıplı çocukların eğitimlerini özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin yanı sıra evde kendileri de vermektedir. Aileler evde çocukları ile gerçekleştirdikleri eğitimleri oyunlara dönüştürmüşler ve bu oyunları zamana göre çeşitli şekillerde gerçekleştirdikleri görülmüştür. Geçmişte sürekli oynama başlığını incelediğimizde aileler, çocukları işitme kaybı tanısı aldıktan sonra eğitime başladıkları ve bu eğitimleri oyuna dönüştürerek günümüze kadar geldikleri görülmüştür. Gelişim alanları açısından çocuklarının iyi bir seviyede olduğunu belirten ailelerin artık çocukları ile çok fazla oyun oynamadıkları görülmüştür. Bu aileler eskiden hep oyun oynadıklarını, şu an ise ilk zamanlar ki gibi oynamadıklarını ve çocuklarının artık ihtiyacı olmadığını belirtmişlerdir. Bu durum gelişim açısından iyi durumda olan çocukların anne-babalarının eğitime, çocuk geliştiği için yaptıkları bazı etkinlikleri ve oyunları bıraktıkları görülmüştür. Bu durum anne-babaların çocuklarının seviyesine göre yöntem belirlediklerini ve oyun oynadıklarını göstermektedir.

Eğitim amaçlarından günümüzde aralıklı oynama başlığını incelediğimizde yine çocuğunun gelişim açısından iyi bir seviyede olduğunu belirten ailelerin çocuklarıyla çok fazla oyun oynamadıkları görülmüştür. Mustafa Bey bu durumla ilgili olarak “Oyun oynuyoruz ama eğitimde yapıyoruz” demiştir. Bu aileler çocuklarının artık büyüdüklerini

ve ne yapmak istediğine kendisinin karar verdiğini, karışmadıklarını söylemişlerdir. Bu durum gelişim açısından iyi bir seviyede olan çocukların ailelerinin belli bir yaştan sonra çocuklarıyla oyun oynamayı bıraktıklarını ve çocuklarına farklı sorumluluklar yüklediklerini göstermiştir.

Öğretmenlerin yönlendirmesi başlığında ise çocuğunun iyi bir gelişim seviyesinde olduğunu belirten ailenin çocuğu ile oyun oynaması ve eğitime dahil olması sadece çocuklarının ödevlerinde ortaya çıktığı görülmüştür. Diğer aileler ise öğretmenlerin kendilerini yönlendirdiklerini ve onların verdikleri görevlere göre eğitimleri gerçekleştirdiklerini ve oyun oynadıklarını söylemiştir. Bu durum çocuğu gelişim açısından iyi durumda olan anne-babaların öğretmenlerin yönlendirmesini artık sadece bir ödev olarak görürken diğer ailelerin hala eğitimin bir parçası olarak gördükleri ve çocukları ile oynadıkları oyunları buna göre düzenledikleri görülmektedir.

4.2.2. Gelişim alanlarını desteklemek

Anne-babaların çocukları ile oyun oynama nedenlerinden bir diğer başlık ise gelişim alanlarını desteklemektir. Ginsburg (2007, s. 182-191) oyunun küçük çocukların bilişsel, dil, fiziksel, sosyal ve duygusal gelişimleri için önemli olduğunu belirtmiştir. Bu çalışmada anne-babaların çocukları ile oyun oynarken daha çok bilişsel ve dilsel gelişimlerini destekleme amacıyla oynadıkları görülmüştür. Bu sonuç Jafari vd. (2011, s. 37) ve Ryan ve Edge (2012, s. 354-369) gibi araştırmaların ulaştığı oyunun genel olarak bilişsel bir gelişim çerçevesi içerisinde incelendiği sonucuyla benzeşmektedir. Güneş ailesinden Alper Bey'in "oyunsuz olmuyor oynasız hiçbir şey yaptırılmıyor" sözü ailelerin oyuna ne kadar önem verdiklerini göstermektedir. Aileler çocuklarının bilişsel gelişimini destekleme amacıyla oynamalarına ilişkin olarak yaşatlarını yakalamasını istediklerini belirtmişlerdir. Bu durum anne-babaların işitme kayıplı çocuklarının, normal işiten çocuklar seviyesinde olmasını istediklerini göstermektedir. Anne-babalar bilişsel gelişimi desteklemenin yanı sıra dil gelişimini destekleme amacıyla da oyun oynadıklarını söylemişlerdir. Dil gelişimi ile alakalı olarak bir anne-baba birlikte oynadığımız zaman sürekli olarak konuşmaya çalışıyorum demiştir. Bu veri işitme kayıplı çocuğu olan anne-babaların çocuklarının dil gelişimine ne kadar önem verdiklerini göstermektedir. Ayrıca fiziksel gelişimi destekleme, sosyal gelişimi destekleme ve duygusal gelişimi desteklemeye dair herhangi bir bulgu olmaması anne-babaların önceliklerinin dil ve bilişsel gelişim olduğunu desteklemektedir.

4.3. Oyun Oynama Zamanı

Anne-babaların çocuklarıyla oyun oynama zamanlarına dair bulguları incelediğimizde oyuna başlama zamanı ve oyun süresi olarak iki başlık ortaya çıkmıştır. Oyuna başlama zamanı; anne-babaların oyun oynamaya dair zaman süreçlerini incelemektedir. Oyun başlatma ile ilgili olarak anne-babaların çoğunluğu herhangi bir planlarının olmadığını genellikle spontane oynadıklarını belirtmişlerdir. Güneş ailesinden Alper Bey ‘‘planı bırak ben ne yapacağım şimdi diyorum’’ sözüyle oyun planlaması yapmadığını söylemiştir. Bu durum anne-babaların oyunu planlama ve bir amaca yönelme konusunda sorun yaşadıklarını göstermektedir. Oyun süresine dair sonuçlar ise şu şekildedir; Çocuklar oyun etkinliğine çok fazla odaklanamamakta, çabuk sıkılmakta ve oyundan hemen kaçmak istemektedirler. Öztürk ailesinden Aslı Hanım çocuğunu en fazla yarım saat oynatabildiğini söylemiştir. Bu durumun sebebi olarak ailelerin oyun etkinliğini sürekli bir eğitime dönüştürmesidir diyebiliriz. Turan vd. (2019, s. 104) yaptıkları bir çalışmada bu duruma değinerek ailelerin oyun oynamayı eğitimin bir amacı haline getirdiklerini ve oyun oynamayı geri plana attıklarını belirtmişlerdir.

4.4. Oyun Oynama Yerleri

Anne-babaların çocuklarıyla oyun oynama yerlerine ait bulguları incelediğimizde dışarıda oynama ve evde oynama olarak iki başlık ortaya çıktığı görülmektedir. Doğan ailesi genel olarak her yerde oyun oynadıklarını, yolculukta bile oyun oynadıklarını belirtirken çocuklarının daha çok evde oynamak istediğini, biraz daha eve bağımlı olduğunu belirtmiştir. Aynı şekilde diğer ailelerde çocuklarının daha çok evde oynamak istediklerini söylemişlerdir. Bu duruma sebep olarak pandemi dönemi gösterilebilir çünkü görüşme sorularından elde ettiğimiz veriler çocukların pandemi döneminde okulların ve rehabilitasyon merkezlerinin kapalı olması sebebiyle evde olduklarını, bu sebeple vakitlerinin çoğunu evde oynayarak geçirdikleri göstermektedir. Ailelerin görüşleri de bu durumu desteklemektedir. Öztürk ailesi çocuklarını köye götürdüklerini, parkta oynattıklarını söylemiştir. Bu durum ailelerin çocuklarıyla oyun oynama yerlerinin kısıtlı olduğunu ve buna bağlı olarak çeşitliliğin az olduğunu göstermektedir.

4.5. İşitme Kayıplı Çocukların Oyun Çevresi

İşitme kayıplı çocukların oyun çevresini incelediğimizde çocukların ilk olarak anne-babaları ile oynadıkları görülmüştür. Bu sonuç Piaget’in (1951, s.87-88) belirttiği,

anne-babalar bebeklerinin oyun oynama isteklerine yanıt verdikleri için onların ilk oyun arkadaşlarıdır sonucuyla örtüşmektedir. İşitme kayıplı çocukların oyun oynadığı diğer kişiler şunlardır; ablalar, kuzenler, dede ve akranlardır. Doğan ailesinden Ayşe Hanım, çocuğunun oyun oynadığı kişileri bir sıraya dizmiş ve sıralamayı şu şekilde açıklamıştır. Anne, baba, akranları dışındaki büyükler ve daha sonraki yaşlarda akranlar. Ayşe Hanım çocuğunun küçükken yaşlıları ile hiç oynamadığını söylemiş, bunun sebebi olarak ilk zamanlar sürekli kendilerinin çocuklarıyla oynadıklarını ve oyunu hep onun isteği şekilde tasarladıklarını, akranlarının ise bu duruma izin vermediklerini belirtmiştir. Ayça Hanım ise çocuğunun okulda arkadaşları ile oynadığını düşünmediğini söylemiştir. Bu sonuç bize işitme kayıplı çocuğun sosyal olarak gelişemediğini, oyun içerisinde kendi isteklerinin yerine getirilmesini beklediğini göstermektedir. Anne-babalardan Aslı Hanım çocuğunun babasıyla oynamayı daha çok sevdiğini belirtmiş bunun sebebi olarak “birlikte oynayacağımız zaman sürekli konuşturmaya çalışıyorum ya o yüzden benimle çok fazla oynamak istemez” demiştir. Turan vd. (2019, s. 104) çalışmalarında bu duruma dikkat çekmiş ve işitme kayıplı çocuğu olan annelerin her fırsatta çocuklarına dil öğretme çabalarına girdiklerini belirtmiş, oyun oynamayı geri planda bıraktıklarını söylemiştir. Bu durum bize anne-babaların oyunu eğitimin bir aracı değil amacı haline getirdiklerini, oyunun eğlence ve zevk kısmını bir kenara bıraktıklarını göstermektedir. Bir diğer taraftan önceki araştırmalarda Else (2009, s. 11). Bauer ve Gilpin (2022, s.1-20) ve Lifter vd. (2022, s. 224) oyunu genellikle bireyin yapmak istediği için gerçekleştirdiği davranış, zevk için gerçekleştirilen özgürce seçilmiş aktivite olarak tanımlamışlardır. Bu kapsamda çocuklar ile eğitim yapılırken oyunun eğlence kısmının da göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

4.6. Anne-babaların İşitme Kayıplı Çocuklarıyla Oyun Oynama Şekilleri

Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla oyun oynama şekillerini incelediğimizde iki başlık ortaya çıkmıştır. Bu başlıklar işitme kayıplı çocukların davranışları ve anne-baba stratejileridir.

4.6.1. Çocukların davranış durumları

Oyun içerisinde çocukların davranış durumları ikiye ayrılmıştır. Bu durumlar; a. Çocukların olumlu davranışları, b. Çocukların olumsuz davranışlarıdır. Anne-babalar çocuklarının oyun içerisindeki olumlu davranışlarından çok az bahsetmişlerdir. Bu durum

bize anne-babaların olumlu davranışlardan çok olumsuz davranışlara odaklandığını göstermektedir. Çocukların olumlu davranışlarına dair anne-baba görüşleri, oyunun başında çok güzel oynuyor, istediği olursa çok güzel oynar, sabahları çok sakin bir şekilde oynar, bazen çok iyi oynar şeklindedir. Bu durum bize anne-babaların çocuklarının olumlu davranışlarına ilişkin olarak kısa süreli, sürekli olmayan, belli bir zaman dilimini içeren ve genellikle bir şarta bağlı olarak gerçekleştiğini vurguladıklarını göstermektedir. Bir anne-babanın ise bu konuda hiçbir fikir beyan etmemesi dikkat çekicidir. Yukarı bahsettiğimiz anne-babaların çocuklarının olumlu davranışlarından çok olumsuz davranışlarına odaklandıkları savımızı kanıtlar niteliktedir.

Oyun içerisinde çocuğun olumsuz davranışlarına dair anne-baba görüşlerini incelediğimizde yukarı bahsettiğimiz gibi çocuklarının olumsuz davranışlarına çok fazla odaklandıklarını görebiliyoruz. Aileler genellikle çocuklarının oyun içerisinde çok şımarık davrandığını, inatlaştıklarını, gürültü yaptıklarını, şiddet uyguladıklarını, kurallara uymadıklarını ve kendi istedikleri gibi oynamak istediklerini söylemişlerdir. Anne-babalardan Ayça Hanım çocuğunun eskiden çocuklara okulda şiddet uyguladığını ve bu konuda öğretmenden çok fazla şikâyet aldığını belirtmiştir. Bu durum bize olumsuz davranışlardan çocukların sorumlu tutulduğunu göstermektedir. Bu sonuç Main'in (1999'dan aktaran Rigby, 2002, s. 553) olumsuz davranışlardan çocukların sorumlu tutulduğunu belirttiği çalışma ile örtüşmektedir. Alper Bey çocuğunun olumsuz davranışları ile ilgili olarak çok başıboş davrandığını, kendisini hiç dinlemediğini ve duvara konuşuyormuş gibi hissettiğini belirtmiştir. Bu sonuç Davids vd. (2021, s. 60-78) gerçekleştirdiği işitme kayıplı çocuk ile anne-babası arasındaki günlük etkileşimin, iletişim güçlükleri ve olumsuz ilişkiler tarafından etkilendiğinin ortaya konulduğu çalışma ile benzer sonuçları göstermektedir. Davids vd. (2021, s. 60-78) çalışmasında anne-babaların iletişim problemi yaşamalarının temel sebebi olarak etkili iletişim kurma becerilerinin eksikliğine bağladıklarını bildirmişlerdir. Burada anne-babaların çocukları ile etkili bir iletişim kurma becerilerini geliştirmeleri, bu konudaki bilgi eksikliğini gidermeleri gerekmektedir. Bu konularda aile eğitimleri düzenlenebilir. Anne-babalardan Ayça Hanım çocuğunun oyun içerisinde kurallara uymamasını ve oyun oynamak istememesini işitme kaybının bir sonucu olarak görürken, Aslı Hanım çocuğunun sinirli olmasını işitme kaybına bağlamıştır. Bu sonuç Özyürek'in (2006, s. 22) de bahsettiği toplumda yetersizlikten etkilenmiş kişilerin olumsuz davranışlarının onların yetersizlikleriyle ilişkilendirildiği sonucuyla örtüşmektedir. Ayrıca Eyüpoğlu vd. (2021,

s. 952-962) yaptıkları çalışmada işitme kayıplı çocukların anne-babaları tarafından, işiten akrabalarına göre daha fazla içselleştirme ve dışsallaştırmaya maruz kaldıklarını ve bunun sonucunda bu çocukların daha fazla duygusal ve davranışsal problemler gösterdiği ortaya konmuştur. Ailelerin tutumları dikkate alındığında çocuklarının olumsuz davranışlarının sebebinin bu olabileceği düşünülebilir.

4.6.2. Anne-baba stratejileri

Anne-babaların çocuklarıyla gerçekleştirdikleri oyun etkinliklerinde kullandıkları stratejiler 2 başlık altında incelenmiştir. Bu başlıklar; a. Davranışlara ilişkin stratejiler, b. Oyuna ilişkin stratejiler. Davranışa ilişkin stratejileri incelediğimizde anne-babaların görüşlerinden olumlu davranışı artırma ve olumsuz davranışı azaltma ve kuralların uygulanmasına ilişkin stratejilerini kullandıklarını söyleyebiliriz. Anne-babaların olumlu davranışları artırmaya yönelik stratejilerinde genellikle pekiştirici kullandıkları ve çocuklarını ödüllendirdikleri görülmüştür. Bu pekiştiriciler içerisinde aferin demek, alkışlamak, pasta vermek gibi ödüller yer almaktadır. Ayrıca Öztürk ailesinden İbrahim Bey çocuğuna oyun sırasında arkadaş gibi davrandığını, çocuk gibi, onun gibi davrandığını belirtmiştir. Musyoka (2015, s. 10) yaptığı çalışmada işitme kayıplı çocuğu olan annelerin çocuklarının dil düzeylerine uygun konuştuklarını ortaya koymuştur. Bu kapsamda bakıldığında Öztürk ailesinden İbrahim Bey'in çocuğunun seviyesine inmeye çalıştığı görülmektedir. Ayrıca İbrahim Bey çocuğunun oyun oynaması için onun isteklerini yerine getirdiğini ona ayak uydurduğunu söylemiş buna karşın Aslı Hanım bu durumu babanın çocuğun her istediğini yapması olarak açıklamıştır. Bu durum anne-babalar arasında çocuğa karşı nasıl bir tutum sergileneceğine dair anlaşmazlıklar ve bilgi eksikliği olduğunu göstermektedir. Bunun yanı sıra Öztürk ailesinden Aslı Hanım çocuğunun kendisiyle daha fazla oynaması için ona daha iyi davrandığını, eğlendirmeye çalıştığını söylemiştir. Bu durum anne-babaların çocuklarıyla iletişime geçmek ve onlarla oyun oynayabilmek için çeşitli yöntemlere başvurduklarını göstermektedir.

Çocukların olumsuz davranışlarını azaltmaya yönelik stratejilere baktığımızda ailelerin çoğunlukla ceza yöntemini kullandıklarını görmekteyiz. Doğan Ailesinden Mustafa Bey, problem davranışlar karşısında çocuğunun oyuncaklarını saklama, gidecekleri yere götürmeme ve ödülleri iptal etme yöntemini kullandığını belirtmiştir. Alberto ve Troutman (2018, s. 12) cezalandırmayı bir olayın gelecekte meydana gelme oranının azalması olarak açıklamıştır. Bu durum Mustafa Bey'in problem davranışı

azaltmak amacıyla cezalandırma kullandığını göstermektedir. Mustafa Bey'in eşi Ayşe Hanım ise çocuğunun takdir edildiğinde çok şımarıldığını o yüzden bunu çok sık yapmadığını, oyuncak sakladığını ve ağlasa bile kuralları değiştirmedini belirtmiştir. Bu sonuç bize Ayşe Hanım'ın ve Mustafa Bey'in otoriter anne-baba rolü üstlendiğini göstermektedir. Döker (2020, s. 44-70) otoriter anne-baba tutumdaki annelerin çocuklarında oyundan kopma, utangaçlık ve saldırgan davranışların arttığını belirtmiş ve ayrıca oyunların bozulduğunu söylemiştir. Ayşe Hanım'ın anne-babalara sorduğumuz "oyun içerisinde çocuklarınızın nasıl davranmasını isterdiniz?" sorusuna verdiği cevapta çocuğunun daha girişken olmasını ve daha sakin oynamasını istediğini belirtmiştir. Bu cevap bizlere Döker'in (2020, s. 44-70) belirttiği otoriter anne-baba tutumlarının çocuklarda utangaçlık ve saldırgan davranışlar ortaya çıkardığı sonucuyla ulaştığımız sonucun benzediğini göstermektedir. Güneş Ailesi'nden Alper Bey küsmemesi için isteğine göre davranıyoruz demiştir. Bu sonuç Alper Bey'in anne-baba tutumlarından izin verici tutum sergilediğini göstermektedir. Döker (2020, s. 44-70) de izin verici anne-baba tutumunun çocukta saldırganlık, oyundan kopma ve oyun bozma davranışlarını artırdığını bildirmiştir. Alper Bey çocuğunun olumsuz davranışlarına ilişkin verdiği cevapta; çocuğunun oyun sırasında sürekli ablalarını dövdüğünü, onlara saldırdığını ve oyundan hemen gitmek istediğini bildirmiştir. Bu durum Döker'in (2020, s. 44-70) belirttiği sonuçlarla örtüşmektedir.

Kuralların uygulanmasına ilişkin sonuçlarımızı incelediğimizde Mustafa Bey, eskiden oyun kurucusu ve yönlendiricisinin kendisi olduğunu, kuralları kendisinin koyduğunu ama artık çocuğunun koyduğu kurallara uyduğunu belirtmiştir. Bu durum Mustafa Bey'in oyun stratejilerine dair fikirlerinde zamanla değişiklik olduğunu göstermektedir. Bu değişikliğin sebepleri arasında çocuğun gelişim seviyesinin ilerlemesi gösterilebilir. Ayrıca Mustafa Bey'in "kuralları bazen ben koyarım bazen birlikte koyarız" sözü demokratik anne-baba rolünü üstlendiğini göstermektedir. Ayşe Hanım kuralları kendisinin koyduğunu ve bu kuralları çocuğuna anlattığını belirtmiştir. Oyun sırasında çocuk birçok kuralın yanı sıra toplum kurallarını da öğrenebilmektedir. Bu kurallar çocuğun topluma ayak uydurmasına ve toplum içerisindeki rolünü belirlemesine fayda sağlamaktadır. (Sağlam, 1997, Gander & Gardiner, 1998 ve Nutku, 1998'den aktaran Arslan ve Dilci, 2018, s. 47-59). Ayşe Hanım'ın "Gecenin bir saatinde top oynanmaz kuralım vardır" sözü işitme kayıplı çocuğuna toplumsal kuralları öğretme çabasını göstermektedir. Güneş Ailesi'nden Alper Bey oyunu kuralına göre oynadıklarını ek kural

koymadıklarını söylemiştir. Ayça Hanım ise genellikle gelişigüzel oynadıklarını herhangi bir kural koymadıklarını bildirmiştir. Öztürk Ailesinden İbrahim Bey, oyunda kural koymadıklarını çocuğunun oyunu kendisi kurduğunu ve o şekilde oynadıklarını bildirirken, eşi Aslı Hanım kuralları kendisinin koyduğunu bildirmiştir. Tüm bu verilere baktığımızda anne-babaların kurallara dair bir birlik içerisinde olmadıklarını, ayrı ayrı hareket ettiklerini ve iletişim problemi yaşadıklarını görmekteyiz. Döker (2020, s. 44-70) aile içerisinde kurulan sağlıklı iletişim, çocukların ailesi ve çevresi ile kuracağı iletişimi etkilemektedir, ayrıca pozitif ve empatik davranışlarını arttırmaktadır demiştir. Bu açıdan baktığımızda anne-babalar arasındaki iletişim eksikliği işitme kayıplı çocuklarda davranış problemlerine neden olabilmektedir.

Anne-baba stratejilerinden birisi olan davranışa ilişkin stratejilerden sonra oyuna ilişkin stratejiler konusu incelenmiştir. Oyuna ilişkin stratejiler şu şekildedir; a. Oyun başlatma stratejileri, b. Oyun türüne göre oyun sürdürme stratejileri, c. Oyunu bitirme stratejileri. Oyun başlatma stratejileri incelendiğinde; çocuğun isteği, anne-babanın isteği, kendi başına oyun ve anne-babanın katılımı başlıkları ortaya çıkmıştır. Çocuğun isteği başlığında Mustafa Bey, oyuna kendilerinin çok fazla müdahil olmadıklarını, çocuklarının buna ihtiyaç duymadığını belirtmiş ve çocuk tek başına oynamaktan sıkılırsa müdahil olduklarını anlatmıştır. Ayşe Hanım'da Mustafa Bey'in sözlerine benzer sözler söyleyerek çocuğun sıkılıp beraber oynamak istediğini söylediğinde oyuna müdahil olduklarını belirtmiş bunun dışında kendi başına bıraktıklarını söylemiştir. Bu durum işitme kayıplı çocukların oyun başlatma becerilerini kazanabileceğini göstermektedir. Ayça Hanım ise bu konu ile ilgili olarak "çok nadir olarak oyun ilgisini çekerse gelir oynar" demiştir. İbrahim Bey "Canı ne isterse onu oynamak istiyor" demiştir. Turan vd. (2019, s. 101) annelerin çocuğun ilgisini takip etmekte ve oyunları çeşitlendirmekte sorun yaşadıklarını belirtmiştir. Bu durum oyun planının işitme kayıplı çocuğun sevdiği ve onun dikkatini çekecek şekilde düzenlenmesi gerektiğini göstermektedir.

Anne-babanın isteği başlığını incelediğimizde Mustafa Bey, çocuğu büyüdüğü için artık kendi başına oynamasını istediklerini söylemiştir. İbrahim Bey ise "Dersi oyuna dönüştürmek istiyoruz ama dikkatini çok fazla vermiyor" derken Aslı Hanım bu konuya ilişkin olarak "Dersi oyuna dönüştürürsem gelmek istemiyor" demiştir. Bu sonuç bizlere anne-babaların oyunu tamamen eğitim amaçlı oynadıklarını, oyunun diğer önemli kazanımlarını göz ardı ettiklerini göstermektedir.

Kendi başına oyun başlığını incelediğimizde Doğan Ailesi'nden Mustafa Bey ve Ayşe Hanım çocuklarının odasına çekilip, hayal gücünü kullanarak kendi halinde oynayabildiğini söylemişlerdir. Alper Bey ise bununla alakalı olarak " Tek başına oynamayı daha çok seviyor" demiştir. Ayça Hanım işitme kayıplı çocuğunun kendi başına oynadığını söylemiştir. Aslı Hanım ise " Kendisi oyun kuruyor ve kendisi oynarken çok mutlu oluyor" demiştir. Bu durum bizlere işitme kayıplı çocukların kendi başına oyun oynayabildiklerini göstermektedir. Fakat oyunların içeriğine dair bir bilgi bulunmamaktadır.

Anne-babanın katılımı başlığını incelediğimizde Mustafa Bey ve Ayşe Hanım çay içerken ona katılıyor demişlerdir Ayça Hanım ise "ben ona dahil oluyorum genelde" demiştir. İbrahim Bey oyuna katılımıyla ilgili olarak " o oynarken ona ayak uyduruyorum" demiştir. Bu sonuç anne-babaların işitme kayıplı çocuklarının oyunlarına katıldıklarını, oyunlarına ayak uydurabildiklerini göstermektedir. Aslı Hanım ise konuyla alakalı olarak " Birkaç şey öğretir miyim diye oyun oynarken ona katılıyorum" diye belirtmiştir. Burada yine anne-babaların çocukları ile oyun oynarken eğitimi ön plana koydukları görülmektedir.

Oyun türüne göre oyunu sürdürme stratejileri anne-babaların çocuklarıyla oyunları nasıl oynadıklarını anlatmaktadır. Burada anne-babalardan oynadıkları oyunları detaylı bir şekilde anlatmaları istenmiştir. Oyun sürdürme stratejileri şu başlıklar altında incelenmiştir; a. zihinsel aktivite oyunlarını sürdürme, b. hareket oyunlarını sürdürme, c. sosyal içerikli oyunları sürdürme, d. taklit oyunlarını sürdürme, e. hayal oyunlarını sürdürme, f. duyuşsal oyunları sürdürme, g. Yapı oyunlarını sürdürme, h. pratik oyunları sürdürme. Zihinsel aktivite oyunlarını sürdürme başlığını incelediğimizde Doğan Ailesi'nin genellikle sıra alma oyunları oynadıkları görülmüştür. Mustafa Bey çocuğu ile oynadığı oyunu anlatırken " Nesne özelliklerini verip hangi nesne olduğunu sırayla soruyoruz" demiş ve bu oyunu bilmece oyunu olarak adlandırdıklarını belirtmiştir. Ayşe Hanım ise " Mıknatıslı harfleri bir araya getirip nesne adı yazdırıyoruz" demiştir. Bu durum bilişsel açıdan daha üst düzey oyunlara yöneldiklerini göstermektedir. Güneş Ailesi'nden Ayça Hanım " Legolarla tren yaparken hangi renkleri koydun diye soruyorum. Yastıkların altına bir şey saklıyoruz onu bulmaya çalışıyoruz" demiştir. Öztürk Ailesi'nden İbrahim Bey ise " Hayvan ve meyve kartlarını eşleştiriyoruz. Yapboz yapıyoruz" demiştir. Eşi Aslı Hanım ise görüşlerini "Sırayla yapboz parçalarını yerleştiriyoruz" şeklinde belirtmiştir. Bu durum bize zihinsel aktivite oyunlarını daha

basit düzeyde oynadıklarını göstermektedir. Hareket oyunlarının sürdürülmesini incelediğimizde babaların daha çok kovalamaca, yakalamaca gibi oyunlara yöneldiklerini görmekteyiz. Mustafa Bey bu süreci “Ben dinazor oluyorum o geyik oluyor onu kovalıyorum” diyerek, Alper Bey ise “Kurt babaya sorular sorup kaçıyoruz. Aslan oluyorum onu kovalıyorum” diyerek anlatmıştır. Annelerin ise daha çok boyama ve basit top hareketlerine yöneldikleri görülmüştür. Ayşe Hanım çocuğu ile top sektirdiklerini belirtirken, Aslı Hanım boyama yaptıklarını söylemiştir. Sosyal içerikli oyunların sürdürülmesi başlığını incelediğimizde anne-babaların çocuklarıyla çok fazla sosyal içerikli oyun oynamadıklarını oyun türleri kısmında anlatılmıştır. Aynı şekilde oyunları sürdürme kısmında da ailelerin bu konudan çok fazla bahsetmedikleri görülmüştür. Bu kısımda sadece Ayça Hanım ve Alper Bey görüş bildirmişlerdir. Güneş Ailesi çocuklarıyla sosyal içerikli oyun oynarken “ yağ satarım bal satarım oyununu şarkı söyleyerek” hep birlikte oynadıklarını belirtmişlerdir. Taklit oyunlarını sürdürme başlığını incelediğimizde genellikle hayvan seslerini taklide dayalı oyunlar oynandığı ve sürecin taklit üzerine sürdüğü görülmektedir. Mustafa Bey “pelüş oyuncaklarını ve hayvanlarını konuşturuyor” derken Ayşe Hanım “köpek nasıl ses çıkarır, kedi nasıl ses çıkarır diye sorardım” demiştir. Alper Bey’in görüşleri ise “ kutudan bir nesne çıkarıp onu taklit ettiriyoruz” şeklinde olmuştur. İbrahim Bey ise “ ben at oluyorum sırtıma biniyor atın sesini çıkarıyorum. Hayvan seslerini taklit ediyoruz” görüşünü bildirmiştir. Aslı Hanım’ın görüşlerinde “ Hayvanların isimlerini söylüyoruz ve sesini taklit ettiriyorum” yer almıştır. Hayal oyunlarını sürdürme başlığında Mustafa Bey “oyuncak hayvanlarını kavga ettiriyor” derken, Ayşe Hanım “pelüş oyuncaklarını konuşturur, hayvanları kavga ettirir” demiştir. Ayça Hanım ise “ oyuncak bebeğe çiş yaptırıp, yemek yediriyoruz” demiştir. İbrahim Bey bu konudaki görüşlerini “ bebeklerle evcilik oynuyoruz” diyerek belirtmiştir. Aslı Hanım ise “ oyuncak bebeğe yemek yediriyoruz” diyerek konuyu açıklamıştır. Bu sonuçlar bize anne-babaların hayal oyunları oynarken dil becerileri ve günlük yaşam becerileri üzerine yoğunlaştıklarını göstermektedir. Duyusal oyunları sürdürme, yapı oyunları sürdürme ve pratik oyunları sürdürmeye dair herhangi bir veri elde edilememiştir. Anne-babaların oyun sürdürme sürecindeki tutumlarına baktığımızda çocukların problem çözme ve karar verme becerilerine çok fazla fırsat tanımadıkları görülmektedir. Halbuki Ahmad vd. (2016, s. 72-79) çocuklara bilişsel gelişimin iki önemli ögesi olan problem çözme ve karar verme becerilerini

uygulama fırsatı verildiğinde; yaratıcı düşünme, iş birliği yapma ve problemle başa çıkma becerilerinin geliştiğini belirtmişlerdir.

Oyun sürdürme stratejilerinden sonra sıradaki başlık oyun bitirmeye yönelik stratejilerdir. Anne-babaların oynadıkları oyunları çoğunlukla çocuklarına küserek ve kızarak sonlandırdıkları görülmektedir. Şahin ve Özyürek (2008, s. 396) anne-babaların çocuklarına karşı olumlu tutum ve sevgilerinin çocukların davranışları üzerinde etkilerinin çok fazla olduğunu belirtmişlerdir. Anne-babaların çocuklarına karşı tutumları çocuğun özelliklerine göre şekillenebilmektedir. (Güngör, 1995 ve Clark, 1996'dan aktaran Şahin ve Özyürek, 2008, s. 396). Ayça Hanım'ın "Keşke sadece Kaan olsaydı, keşke sadece onunla ilgilenbilseydim" demesi Döğer ve Kılınç'ın (2021, s. 480-496) çalışmalarında ulaştıkları, çocuk sayısı anne-babaların çocuklarıyla etkileşimlerini olumsuz etkilemektedir sonucuyla örtüşmektedir. "Ben sabredemiyorum oyunu bırakıyorum" sözleri incelendiğinde Ayça Hanım'ın çocuğuna karşı tutumlarında çocuğunun işitme kaybının etkisi olduğu görülmektedir. Anne-baba-çocuk ilişkisindeki iletişim şekli iletişime katılan her birey için olumlu veya olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir (Güngör 1995 ve Clark 1996'dan aktaran Şahin ve Özyürek, 2008, s. 396). Bu çalışmada anne-babaların oyunu bitirmeye dair stratejilerinde söyledikleri "Küsüyorum gidiyorum, sinirlenirsem oyunu bırakıyorum, yapmazsa oyunu bırakıyoruz, kurallara uymazsa oyunu bırakırım" gibi sözlerinin çocukların davranışlarını olumsuz etkileyebileceği düşünülmektedir.

4.7. Gelişim Alanlarına Göre Çocuğun Kazanımları

Oyun çocukların gelişim dönemlerinde önemli bir rol oynamaktadır. Oyun çocukların gelişiminde ve öğrenmesinde çok önemli bir yeri olan fiziksel, psiko-motor, bilişsel, sosyal ve dil alanlarının gelişiminde önemli bir etken olmaktadır (Arslan, 2017, s. 69-87; Arslan ve Dilci, 2018, s. 47-59). Birçok araştırmacı işitme kayıplı çocuklarda oyunu araştırmıştır. İşiten çocuklarda olduğu gibi işitme kayıplı çocuklar da oyun oynamaktadır. İşitme kayıplı çocuklar, en sık grup oyunları ve görsel oyunları en az ise bilişsel oyun (kurallı oyun) oynamaktadırlar, çünkü bilişsel oyunlar dinleme yoluyla kuralları anlamaya dayanmaktadır (Qayyum vd., 2015, s. 1-17). Anne-babalar, çocukların ilk oyun arkadaşlarıdır. Büyüme süreçleri boyunca anne-babaları ve akranları ile etkileşimleri sonucunda çok daha fazla deneyime sahip olmaktadır. Bu deneyimler beyin gelişimini ve ardından bilişsel büyümeyi teşvik eden nesnelere ve insanlarla

oynadıkları oyun olarak adlandırılabilir (Piaget, 1962'den aktaran Andreeva vd., s. 96). İşitme kayıplı çocuğu olan anne-babaların çocuklarıyla birlikte farklı aktiviteler yapmaları çocuklarının dil becerilerinin gelişiminde önemli rol oynamaktadır (Paskaran & Yasin, 2020, s. 34-42). Bu kısımda gelişim alanlarına göre işitme kayıplı çocuğun kazanımları anne-baba görüşleri üzerinden tartışılmıştır. Kazanımlar şu başlıklar altında incelenmiştir; a. Bilişsel gelişim, b. Sosyal gelişim, c. Dil gelişim, d. Fiziksel gelişim, e. Psiko-motor gelişim. Bilişsel gelişime ilişkin kazanımlar başlığını incelediğimizde Mustafa Bey işitme kayıplı çocuğunun bilişsel gelişimi ile ilgili olarak renklerden, nesne tamirine kadar birçok bilişsel beceriyi öğrendiğini belirtirken eşi Ayşe Hanım çocuğunun trapez şeklini bildiğini, daire ve elips arasındaki farkı bildiğini ve renklerin tonlarını bildiğini belirtmiştir. Bu durum Doğan Ailesi'nin işitme kayıplı çocuğunun daha geniş bir bilişsel öğrenme gerçekleştirdiğini göstermektedir. Alper Bey işitme kayıplı çocuğunun bilişsel gelişimine dair olarak " Kırmızı öğreniyor, sonra maviye eklemiş" derken Ayça Hanım' e ait bu konuda bir bulguya ulaşamamıştır. İbrahim Bey bu duruma ait olarak " Hayvanları ve seslerini öğrendi. Renkleri öğrendi" derken Aslı Hanım ise " Hayvanların ismini ve sesini öğrendi. Renkleri öğrendi. Tabağı, kaşığı, çatalı, bıçağı öğrendi. Meyvelerden de bazılarını bilir. Pantolon, tişört, atlet bunlarında bazılarını bilir. Arabayı bilir. Uçağın havada olduğunu biliyor" demiştir. Bu sonuçlar bize diğer ailelerin işitme kayıplı çocuklarının daha dar bir bilişsel öğrenme gerçekleştirdiklerini göstermektedir. İşitme kayıplı çocukların oyun yolu ile bilişsel alanda gelişim kazanmaları Arslan ve Dilci'nin (2018, s. 55) işiten çocukların oyun ile bilişsel alanda gelişim kazanması sonuçları ile örtüşmektedir.

Sosyal gelişime dair kazanımlar incelendiğinde sadece Doğan Ailesi çocuklarının sosyal gelişime dair kazanımlarından bahsetmiştir. Mustafa Bey, "Oyun kurabiliyor, isteklerini söyleyebiliyor, suyunu kendisi alıyor, görevlerini biliyor, sodyumu düşük bir çocuk, tuz ihtiyacı olduğunu biliyor" diyerek düşüncelerini belirtmiştir. Ayşe Hanım ise bu sürece ilişkin " isteklerini söylüyor" demiştir. Burada dikkat çeken kısım Doğan Ailesi çocuklarıyla sosyal içerikli oyunlar oynamamasına rağmen işitme kayıplı çocuklarının sosyal gelişim kazanımları elde etmesi, Güneş Ailesi çocuklarıyla sosyal içerikli oyunlar oynamasına rağmen sosyal gelişim kazanımları elde edememesidir. Bunun sebebi olarak işitme kayıplı çocukların genel başarı seviyeleri arasındaki fark ve anne-babaların çocuklarıyla oynadıkları oyun çeşitliliğinin etkisi olduğu düşünülmektedir. Bunun yanı sıra anne-babaların işitme kayıplı çocuklarının gelişiminde

bilişsel ve dilsel kazanımlara daha çok önem vermesi de gösterilebilir. Arslan ve Dilci (2018, s. 55) yaptıkları araştırmada işiten çocukların oyun ile elde ettikleri sosyal gelişim kazanımlarında saygı, dostluk, sevgi ve arkadaşlıktan bahsetmiştir. İşitme kayıplı çocukların oyun yolu ile sosyal alanda gelişim kazanmaları Arslan ve Dilci'nin (2018, s. 55) işiten çocukların oyun ile sosyal alanda gelişim kazanması sonuçları ile örtüşmesine rağmen kazanımlar çok kısıtlı kalmaktadır.

Dil gelişimine dair kazanımlar incelendiğinde sadece Alper Bey'in bu konuda herhangi bir görüş bildirmediği görülmektedir. Diğer anne-babalar çocuklarının oyunlar sayesinde konuşmasının geliştiğini, sorulara cevap verebildiğini, hayvan seslerini çıkarabildiğini belirtmişlerdir. Anne-babaların oyun amaçlarında dil becerilerini en ön sıraya koyduklarını dikkate aldığımızda işitme kayıplı çocukların dil kazanımlarının sınırlı olduğu görülmektedir. Bu durumun sebebi olarak anne-babaların oyunun sadece bir yönüne odaklanması ve çocukların bu yüzden sıkılıp dikkatlerinin dağılmış olması düşünülmektedir. Buna kanıt olarak İbrahim Bey'in " Dersi oyuna dönüştürmek istiyoruz ama dikkatini çok fazla vermiyor" ve Aslı Hanım'ın "Dersi oyuna dönüştürsem gelmek istemiyor" sözleri kanıt olarak gösterilebilir.

İşitme kayıplı çocukların fiziksel gelişim ve psiko-motor gelişim kazanımlarına dair anne-babalar herhangi bir görüş bildirmemiştir. Arslan ve Dilci (2018, s. 53-54) işiten çocukların anne-babaları ile yaptıkları çalışmada, anne-babaların çocukları ile oynadıkları oyunların çocuklarının kas gelişimini hızlandığını, el, vücut, beyin koordinasyonu sağladığını ve el becerilerini geliştirdiğine dair görüşlerinin yer aldığını belirtmişlerdir. İşitme kayıplı çocukların anne-babalarının görüşleri ile işiten çocukların anne-babalarının görüşleri arasında fark olmasının sebebi olarak yukarıda bahsettiğimiz gibi anne-babaların çocukların sadece bilişsel ve dil gelişimlerine odaklanmaları gösterilebilir.

4.8. Anne-babaların Beklentileri

Anne-babaların beklentilerine dair bu kısımda, anne-babaların oyundan, çocuklarından, akrabalarından, öğretmenlerden ve çocuğun akranlarından beklentileri incelenmiştir. Anne-babaların oyundan beklentilerine ilişkin veriler ailelere çocuklarımızla neden oynuyorsunuz sorusu ile, çocuklarından beklentilerine ilişkin veriler, çocuğunuzun oyun içerisinde nasıl davranmasını isterdiniz sorusu ile, akrabalarından, akranlardan ve öğretmenlerden beklentilerine ilişkin veriler ise

çocuğunun oyun çevresinden beklentileriniz nelerdir sorusu ile toplanmıştır. Oyundan beklentileri incelediğimizde, anne-babalar çocuklarının gelişimsel olarak ilerlemesi için eğitim amaçlı oynadıklarını, yaşlıları gibi olması için, konuşması için, kendini daha iyi ifade edebilmesi için oynadıklarını belirtmişlerdir. Anne-babaların hepsi çocuklarının konuşması için oynadıklarını ve oyundan başka bir beklentilerinin olmadığını belirtmişlerdir. Bu durum işitme kayıplı çocuğu olan anne-babaların oyunlarda öncelik olarak dil gelişimini dikkate aldıklarını göstermektedir. Bu duruma Turan vd. (2019, s.104) dikkat çekmiş ve işitme kayıplı çocuk annesinin oyun planında dilsel amaçların ön planda olduğunu vurgulamışlardır. Bu çalışmada da benzer sonuçlar oluşu görülmektedir.

Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarından beklentilerini incelediğimizde çocuklarının davranışlarına ve dil becerilerine yönelik beklentileri olduğu görülmektedir. Mustafa Bey ve Ayşe Hanım çocuklarının sakin bir şekilde oynamasını isterken, Alper Bey çocuğunun biraz daha çaba göstermesini, eşi Ayça Hanım ise sakince oynamasını istemiştir. Aslı Hanım çocuğunun sinirli olmamasını ve daha konuşkan olmasını istemiştir. Sadece İbrahim Bey çocuğunun davranışlarından memnun olduğunu ve bu yönde bir beklentisinin bulunmadığını belirtmiştir. Bu sonuç anne-babaların çocuklarının davranış problemleri ile başa çıkamadıklarını bu problemlerden çocuklarını sorumlu tuttıklarını ve anne-babaların oyunu ve davranışları yönetmede eksiklikleri olduğunu göstermektedir.

Anne-babaların öğretmenlerden beklentilerini incelediğimizde babaların bu konuda hiçbir fikir belirtmedikleri annelerin fikir belirttikleri görülmüştür. Annelerden sadece Aslı Hanım bu konuda fikir belirtmemiştir. Bu durumun sebebi olarak çocukların okul hayatıyla annelerin ilgilenmesi gösterilebilir. Ayşe Hanım öğretmenlerden beklentilerini şu şekilde açıklamıştır. ”Otoriter olsunlar, cezaysa ceza ödülse ödül versinler, kurallara uymasını sağlasınlar” Ayşe Hanım’ın bu beklentilerine bakıldığında daha otoriter bir öğretmen davranışı istediği görülmektedir. Bu sonuç Ayşe Hanım’ın anne-baba stratejileri kısmında ulaşılan daha otoriter bir anne davranışı sergilemesiyle bağdaştırılabilir. Ayça Hanım ise öğretmenlerden beklentilerine ilişkin olarak “Çocuğumu bana şikâyet etmesinler” şeklinde fikir belirtmiştir. Bu sonuç Ayşe Hanım’ın çocuğu ile ilgili olarak öğretmenlerden çok fazla şikâyet aldığını göstermektedir. Genel olarak baktığımızda anne-babaların öğretmenlerden beklentileri davranışsal durumlara yöneliktir. Bu sonuç işitme kayıplı çocukların okulda da davranış problemleri yaşadığını düşündürmektedir.

Okul öncesi dönem çocukların sosyal kabul için akranlarıyla etkileşim içinde buldukları zaman dilimidir. Çocuklar bu zaman diliminde iletişim becerileri ve uyum becerileri kazanmaktadırlar (Gülay, 2009, s. 85). Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarının akranlarından beklentilerini incelediğimizde Ayça Hanım ve Aslı Hanım daha ılımlı oynamalarını bekliyorum demişlerdir. Bu açıdan Ayşe Hanım ve Aslı Hanım davranışsal beklentiler içerisinde bulunmuşlardır. İbrahim Bey ‘‘çocuğumun cihazlarına dikkat etmelerini istiyorum’’ demiştir. İbrahim Bey’in beklentisi çocuğunun cihazının korunmasına yönelik olmuştur.

Anne-babaların akrabalarından beklentilerini incelediğimizde Mustafa Bey ‘‘Konuşması ve öğrenmesi biz en çok bunu istiyoruz, gelişimine yardımcı olmalarını, engelli diye yanlışlarına göz yummamalarını, paylaşmayı öğretmelerini istiyoruz’’ demiştir. Ayşe Hanım’ın ise ‘‘Kurallara uymasını sağlasınlar’’ dedikleri görülmüştür. Alper Bey, kahvaltıda ve oyunda onlara, ablalarının katılmasını isterken Ayça Hanım ‘‘Gelişimine destek olmalarını istiyorum’’ demiştir. İbrahim Bey’ e ait bulguya rastlanmazken Aslı Hanım ‘‘daha anlayışlı davranmalarını bekliyorum’’ demiştir. Bu sonuçlar anne-babaların akrabalarından daha eğitsel beklentiler içerisinde olduğunu göstermektedir. Özellikle Mustafa Bey’in ‘‘Konuşması ve öğrenmesi biz en çok bunu istiyoruz, gelişimine yardımcı olmalarını istiyoruz’’ sözü bu durumu kanıtlamaktadır. Anne-babaların öğretmenlerden değil de akrabalarından eğitsel beklentiler içerisinde olması kendilerini onlara daha yakın hissetmelerinden kaynaklanıyor olabileceği düşünülmektedir.

4.9. Anne-babaların Önerileri

Anne-babaların birbirlerine önerilerini incelediğimizde sadece Doğan Ailesi’nden Mustafa Bey ve Ayşe Hanım’ın görüş bildirdiği görülmektedir. Mustafa Bey önerilerinde şunları söylemiştir; ‘‘Oyuncakların hepsini çocuğun önüne koymasınlar, oyunları eğitime dönüştürsünler eğitimleri de oyuna dönüştürsünler, oyun ve eğitim paralel gitmeli, aileler bu çalışmalara destek olsunlar, bu tür çalışmalardan kaçmasınlar’’. Mustafa Bey’in önerileri eğitsel açıdan olup, oyunun düzenlenmesine dair bilgiler sunmaktadır. Ayrıca bu tarz çalışmaların önemini vurgulamış ve ailelerin destek çıkması gerektiğini söylemiştir. Araştırmacının çalışmaya katılacak anne-baba bulmakta yaşadığı zorluklar göz önüne alındığında bu sözlerin önemli bir öneri olduğu görülmektedir.

Aile sağlıklı bir bebek beklerken ister doğumsal nedenlerden isterse daha sonradan ortaya çıkmış olan bir engel durumu ailede şok yaratıp psikolojik bir etki bırakacaktır (Varol, 2005; Ataman, 1997; Seligman, 1989 ve Özdoğan, 1997'den aktaran M. Engin Deniz vd., 2009, s. 955-956). Ayşe Hanım anne-babalara öneri olarak şunları söylemiştir; "Araştırırsınlar ümitlerini yitirmesinler. Bol bol azmetsinler. Bol bol eğitim versinler. Bol bol çalışsınlar" demiştir. Bu açıdan bakıldığında Ayşe Hanım'ın çoğunlukla anne-babalara motivasyon verici cümleler kurduğu ve bu yönde öneriler verdiği görülmektedir. Anne-babaların bu süreçte birbirlerine destek olması hem psikolojik olarak hem de çocuklarının gelişimi açısından çok önemlidir. Araştırmacı bu nedenle anne-babalar ile yaptığı görüşmelerde işitme kayıplı çocuğu olan anne-babaları bir araya getirip fikir alışverişinde bulunmak istediğini belirtmiş ve anne-babaların bu fikri olumlu karşıladıkları görülmüştür.

Sonuç olarak anne-babaların çocuklarıyla gerçekleştirdikleri oyunların önemi hakkındaki görüşlerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Anne-babalar çocuklarıyla çeşitli oyunlar oynamaktadır. Anne-babaların çocuklarıyla oynadıkları oyunlar çocuğun gelişim seviyesine, anne-babaların beklentilerine ve oyun hakkındaki bilgi düzeylerine göre değişmektedir. Anne-babalar çocukları ile daha çok bilişsel ve dilsel gelişimi destekleme amacıyla oyun oynamakta ve oyunun diğer alanlara olan etkisini göz ardı etmektedirler.

Anne-babaların oyun başlatma, oyun sürdürme ve oyun bitirme stratejilerinde problemler yaşadığı görülmektedir. Anne-babaların oyun başlatmaya dair bir planlarının olmadığı görülmekte ve genellikle gelişigüzel bir oyun planı uygulamaktadırlar. Oyun sürdürme süreçleri nispeten iyi durumda olmasına rağmen tek gelişim alanlarına odaklandıkları görülmektedir. Oyunu sonlandırma süreçleri ise genellikle olumsuz bir süreç izlemekte ve kavga ve küsme ile son bulmaktadır.

Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla oynadıkları oyunlarda doğru iletişim uygulama eksikliğinden kaynaklı olarak oyun sırasında çocuklarıyla çeşitli problem yaşadıkları görülmekte ve bu durum oyuna karşı hem çocuğun hem de ailenin motivasyonunu düşürmektedir. Aile çocuğunun davranışlarını kontrol edemediği için daha otoriter bir tavır sergilemekte ve bu da çocuğu olumsuz yönde etkilemektedir. Bu yüzden ailenin çocukla doğru bir iletişim kurma ve doğru bir oyun planı oluşturması gerekmektedir. Anne-babaların oyun sırasında çocuklarının daha çok olumsuz davranışlarına odaklandığı, olumlu davranışları çok az pekiştirdiği hatta bazılarını engellediği görülmektedir.

İşitme kayıplı çocuğun oyun çevresinin eğitim ve oyun sürecine ilişkin katkısı çok azdır ve aile bu süreçte yalnız kalabilmektedir. İşitme kayıplı çocuklar ile anneleri daha çok ilgilenmekte ve oyun oynamaktadır. Babalar ise iş sebebiyle çocuğu ile daha az vakit geçirmekte ve okul ile ilgili çok az bilgiye sahip olduğu görülmektedir. Özellikle anne-babaların çocuklarının okul sürecindeki oyun etkinliklerine dair bilgileri çok az olmakla birlikte öğretmen-anne-baba bağlantısı çok zayıf kalmaktadır.

4.10. Sınırlılıklar

Bu araştırma sırasında bazı sınırlılıklar ortaya çıkmıştır. Bu sınırlılıklar şu şekildedir.

- Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden betimsel durum çalışması ile gerçekleştirilmiştir. Bu sebeple bu çalışma araştırmaya dahil olan 3 anne-baba ile sınırlıdır ve genellenemez.
- Bu araştırmadan alınan veriler yarı yapılandırılmış görüşme, doküman incelemesi ve yansıtıcı araştırmacı günlüğü ile sınırlıdır.
- İşitme kayıplı çocuklarla gerçekleştirilen oyun etkinliklerine dair veriler anne-babaların görüşleri ile sınırlıdır herhangi bir gözlem yapılmamıştır.
- İşitme kayıplı çocukların gelişim durumu anne-babaların görüşlerine dayanmaktadır herhangi bir ölçüm yapılmamıştır.

4.11. Öneriler

4.11.1. Gelecek araştırmalara öneriler

- Bu çalışmada anne-babaların çocukları ile gerçekleştirdikleri oyun etkinliklerine dair görüşler alınmıştır. İlerleyen araştırmalarda oyun etkinliklerine dair gözlemlere yer verilebilir.
- Çocukların gelişimsel seviyelerine ait bilgi ailelerin görüşleri ile sınırlı kalmıştır. İleriki çalışmalarda işitme kayıplı çocuklara gelişim testleri uygulanabilir.
- İşitme kayıplı çocuğun oyun çevresinden öğretmenlere dair bilgiler ailenin görüşleri ile sınırlı kalmıştır. İleriki çalışmalarda öğretmenlerin görüşlerine de yer verilebilir.
- İleriki çalışmalarda anne-babaların gerçekleştirdikleri oyun etkinliklerinin çocuğun gelişim seviyesine etkisi incelenebilir.

4.11.2. Ailelere ve öğretmenlere öneriler

- Aileler oyun etkinliklerini daha planlı yapabilirlerse daha etkili bir oyun süreci geçirilebilirler.
- Oyun eğitimin bir amacı değil araçtır. Çocuklarına oyundan zevk alma fırsatı tanıyabilirler.
- Anne-babaların oyun yönetimine dair aralarındaki koordinasyonu sağlamaları çocuklarının daha olumlu davranışlar kazanmasını sağlayabilir.
- Anne-babaların oyun sırasında çocuklarına karşı geliştirdikleri olumlu davranışlar çocuklarının ve kendilerinin oyun motivasyonlarının artmasını sağlayabilir.
- Öğretmenler oyun planını ve amaçlarını anne-babalar ile planlayıp koordine bir şekilde uygulayabilirler.

KAYNAKÇA

- Abbott, L. & Moylett, H. (1999). *Early education transformed: İngiltere: Psychology Press.*
- Ahmad, S., Ch, A. H., Batool, A., Sittar, K. & Malik, M. (2016). Play and Cognitive Development: Formal Operational Perspective of Piaget's Theory. *Journal of Education and Practice*, 7(28), 72-79.
- Akgün, E. ve Yeşilyaprak, B. (2010). Anne çocuk ilişkisini oyunla geliştirme eğitim programının etkililiği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 43(2), 123-147.
- Akgün, E. ve Yeşilyaprak, B. (2011). Anne çocuk oyun etkileşiminde niteliksel boyut: Annelerin sözel ifadelerinin değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(40), 11-21.
- Alberto P.A & Troutman C.A (2018). *Uygulamalı davranış analizi.* (Çev: H. Sarı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık ve Danışmanlık.
- Andreeva, A., Celo, P. & Vian, N. (2016). 6 Play in Children with Hearing Impairments. *Play development in children with disabilities*, 94-101.
- Arı, M. (2003). Türkiye’de erken çocukluk eğitimi ve kalitenin önemi. *Erken çocuklukta gelişim ve eğitimde yeni yaklaşımlar*, 31-35.
- Arslan, A. (2017). Geçmişten günümüze uzanan süreçte oyun ve oyuncaklardaki farklılaşmanın incelenmesi (sivas ili örnekleme). *International e-Journal of Educational Studies (IEJES)*, 1(2), 69-87.
- Arslan, A. ve Dilci, T. (2018). Çocuk Oyunlarının Çocukların Gelişim Alanlarına Yönelik Etkilerinin Geçmiş ve Günümüz Bağlamında İncelenmesi (Sivas İli Örnekleme). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 28(1), 47-59.
- Ataş, A., Genç, A. ve Belgin, E. (2003). Pediatrik Kulak Burun Boğaz Hastalıkları. U. Akyol (Editör). *Odyoloji’de Kullanılan Temel Kavramlar* içinde (s. 35-50). Ankara: Güneş Kitapevi.
- Aytaş, G. ve Uysal, B. (2017). Oyun Kavramı ve Sınıflandırılmasına Yönelik Bir Değerlendirme. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(1), 675-690.
- Axelsson, A., Lundqvist, J. & Sandberg, G. (2020). Influential factors on children's reading and writing development: the perspective of parents in a Swedish context. *Early Child Development and Care*, 190(16), 2520-2532.
- Baldwin, D. A., Markman, E. M., Bill, B., Desjardins, R. N., Irwin, J. M. & Tidball, G. (1996). Infants' reliance on a social criterion for establishing word-object relations. *Child Development*, 67(6), 3135-3153.

- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 231-274.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır?. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- Bauer, R. H. & Gilpin, A. T. (2022). Imaginative children in the classroom: Mixed-methods examining teacher reported behavior, play observations and child. Assessments. *Early Education and Development*, 1-20.
- Bekar, R., Uzuner, Y. ve Çolaklıoğlu, O. (2021). İşitme Kayıplı Çocuğu Olan Annelerin Çocuklarına İlişkin Gereksinimler ve Destekler Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 1-29.
- Bekmezci, H. ve Özkan, H. (2015). Oyun ve oyuncağın çocuk sağlığına etkisi. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastalıkları Dergisi*, 5(2), 81-87.
- Bilgin, M. (2017). *Bedensel ve Devinsel Gelişim*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Bowlby, J. (1960). Separation anxiety. *International Journal of Psycho-Analysis*, 41, 89-113.
- Bretherton, I. (1989). Pretense: The form and function of make-believe play. *Developmental Review*, 9(4), 383-401.
- Bruner, J. S., Sherwood, V., Jolly, A. & Sylva, K. (1976). Early rule structure: The case of peekaboo. *Readings on the development of children*, 71-75.
- Chari, U., Hirisave, U. & Appaji, L. (2013). Exploring play therapy in pediatric oncology: a preliminary endeavour. *The Indian Journal of Pediatrics*, 80(4), 303-308.
- Chen, C. H., Houston, D. M. & Yu, C. (2021). Parent–Child Joint Behaviors in Novel Object Play Create High-Quality Data for Word Learning. *Child Development*, 92(5), 1889-1905.
- Christie, J. F. & Johnsen, E. (1983). The role of play in social-intellectual development. *Review of Educational Research*, 53(1), 93-115.
- Clark, E. V. (2009). *First language acquisition: Amerika*: Cambridge University Press.
- Cole, E. B. & Flexer, C. (2019). *Children with hearing loss: Developing listening and talking, birth to six*: Plural Publishing, 70.
- Colliver, Y. (2016). Mothers' perspectives on learning through play in the home. *Australasian Journal of Early Childhood*, 41(1), 4-12.

- Coşkun, N. (1997). *Okul öncesi çağda işitme engelli çocuğu olan normal işiten bir annenin grup oyunu esnasında kullandığı stratejilerin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Cross, T. G. (1978). *Mothers' speech and its association with rate of linguistic development in young children*, 8-17.
- Cruz, I., Quittner, A. L., Marker, C., DesJardin, J. L. & Team, C. I. (2013). Identification of effective strategies to promote language in deaf children with cochlear implants. *Child Development*, 84(2), 543-559.
- Damast, A. M., Tamis-LeMonda, C. S. & Bornstein, M. H. (1996). Mother-child play: Sequential interactions and the relation between maternal beliefs and behaviors. *Child Development*, 67(4), 1752-1766.
- Davids, R., Roman, N. & Schenck, C. (2021). The challenges experienced by parents when parenting a child with hearing loss within a South African context. *Journal of Family Social Work*, 24(1), 60-78.
- Dickinson, D. K., Griffith, J. A., Golinkoff, R. M. & Hirsh-Pasek, K. (2012). How reading books fosters language development around the world. *Child development research*, 3-4.
- Dereli, E. ve Dereli, B. M. (2017). Ebeveyn-çocuk ilişkisinin okul öncesi dönem çocukların psikososyal gelişimlerini yordaması. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 227-258.
- Dikme, Ş. A. ve Gültekin, B. K. (2021). Covid19 Pandemi sürecinde evde kalan ebeveynlerin çocuklarıyla ilişkilerinin incelenmesi. *Education & Youth Research*. 1(1), 31-48.
- Döger, S. S. ve Kılınç, F. E. (2021). 4-6 yaş çocuğa sahip ailelerin covid-19 pandemi sürecinde çocukları ile iletişimlerinin incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 480-496.
- Döker, T. (2020). *Dört-altı yaş çocukların sosyal ve oyun davranışları ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Dunham, P. J., Dunham, F. & Curwin, A. (1993). Joint-attentional states and lexical acquisition at 18 months. *Developmental psychology*, 29(5), 827.
- Durualp, E. ve Aral, N. (2010). Altı yaşındaki çocukların sosyal becerilerine oyun temelli sosyal beceri eğitiminin etkisinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(39), 160-172.
- Durualp, E. ve Aral, N. (2011). *Oyun temelli sosyal beceri eğitimi*. Ankara: Vize Yayıncılık.

- Durualp, E. ve Aral, N. (2018). Çocukların ince ve kaba motor gelişimlerine oyun etkinliklerinin etkisinin incelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(1), 243-258.
- Else, P. (2009). *The value of play*. İngiltere: Bloomsbury Publishing.
- Erbay, F. ve Saltalı, N. (2012). Altı yaş çocuklarının günlük yaşantılarında oyunun yeri ve annelerin oyun algısı. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 249-264.
- Erdoğan, N. I. ve Şimşek, Z. C. (2022). Ebeveyn-çocuk birlikte okuma alışkanlıkları, etkinlikleri ve sosyoekonomik faktörlerin dil gelişimine olan etkileri. *Milli Eğitim Dergisi*, 51(233), 177-189.
- Eyuboglu, D., Caner Mercan, G. & Eyuboglu, M. (2021). Psychosocial difficulties and quality of life in children with hearing impairment and their association with parenting styles. *Early Child Development and Care*, 191(6), 952-962.
- Flavell, J. H., Miller, P. H. & Miller, S. A. (1999). Desenvolvimento cognitivo. In *Desenvolvimento cognitivo*, 341.
- Gander, M. J., Gardiner, H. W., Onur, B. & Dönmez, A. (1993). *Çocuk ve ergen gelişimi*. Ankara: İmge kitabevi.
- Ginsburg, K. R. (2007). The importance of play in promoting healthy child development and maintaining strong parent-child bonds. *Pediatrics*, 119(1), 182-191.
- Gülay, H. (2009). Okul öncesi dönemde akran ilişkiler. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(22), 82-93.
- Gülen, S. ve Barış, S. (2021). Ebeveynlerin çocuklarıyla oyun oynamama nedenlerinin incelenmesi. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 20-38.
- Harris, L. G. (2014). Social-emotional development in children with hearing loss. *Theses and Dissertations-Communication Sciences and Disorders*, 4, 1-76.
- Hestenes, L. L. & Carroll, D. E. (2000). The play interactions of young children with and without disabilities: Individual and environmental influences. *Early childhood research quarterly*, 15(2), 229-246.
- Huang, Q., Sun, J. & Tang, Y. (2021). Chinese parents' scaffolding and children's initiative in mother-child and father-child interactions across different types of problem-solving activities. *Early Education and Development*, 32(2), 249-271.
- Jafari, N., Mohammadi, M. R., Khanbani, M., Farid, S. & Chiti, P. (2011). Effect of play therapy on behavioral problems of maladjusted preschool children. *Iranian journal of psychiatry*, 6(1), 37.

- Jäger, J. (2013). Facilitating children's views of therapy: An analysis of the use of play-based techniques to evaluate clinical practice. *Clinical child psychology and psychiatry*, 18(3), 411-428.
- John, A., Halliburton, A. & Humphrey, J. (2013). Child-mother and child-father play interaction patterns with preschoolers. *Early Child Development and Care*, 183(3-4), 483-497.
- Klein, T. P., Wirth, D. & Linas, K. (2003). Play: Children's Context for Development. *Young Children*, 58(3), 38-45.
- Koçyiğit, S. ve Baydilek, N. B. (2015). Okul öncesi dönem çocuklarının oyun algılarının incelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 1-26.
- Koçyiğit, S., Tuğluk, M. N. ve Mehmet, K. (2007). Çocuğun gelişim sürecinde eğitsel bir etkinlik olarak oyun. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi* (16), 324-342.
- Kollbrunner, J. & Seifert, E. (2013). Functional hoarseness in children: short-term play therapy with family dynamic counseling as therapy of choice. *Journal of voice*, 27(5), 579-588.
- Kuşçu, Y. (2014), Oyun davranışlarını değerlendirme ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması ve 36-72 aylık çocukların davranışlarının incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Laszczuk, A. & Garreau, L. (2018). The sibylline research diary. *Finance Control Strategie*, 3-21.
- Laufer, A. & Bitton, M. S. (2021). Parents' Perceptions of Children's Behavioral Difficulties and the Parent-Child Interaction During the COVID-19 Lockdown. *Journal of Family Issues*, 1-20.
- Lifter, K., Mason, E. J., Minami, T., Cannarella, A. & Tennant, R. (2022). Emergent patterns in the development of young children's object play. *Acta Psychologica*, 224, 1-16.
- Lindsey, E. W. (2022). Shared positive emotion during parent-toddler play and parent and child well-being in Mexican origin families. *Infant Behavior and Development*, 67, 1-11.
- Love, P. (2013). Document analysis. *In Research in the college context*, 99-112.
- MacDonald, K. & Parke, R. D. (1984). Bridging the gap: Parent-child play interaction and peer interactive competence. *Child Development*, 1265-1277.
- Martin, D. Bat-Chava., Y. Lalwani, A. & Waltzman, S. B. (2011). Peer relationships of deaf children with cochlear implants: Predictors of peer entry and peer interaction success. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 16(1), 108-120.

- Miller, E. & Almon, J. (2009). Crisis in the kindergarten: Why children need to play in school. *Alliance for childhood (NJ3a)*, 7-9.
- Milteer, R. M., Ginsburg, K. R. & Mulligan, D. A. (2012). The importance of play in promoting healthy child development and maintaining strong parent-child bond: Focus on children in poverty. *Pediatrics*, 129(1), 204-213.
- Moeller, M. P. (2000). Early intervention and language development in children who are deaf and hard of hearing. *Pediatrics*, 106(3), 43.
- Mohan, M., Bajaj, G., Deshpande, A., Anil, M. A. & Bhat, J. S. (2021). Child, parent, and play—An insight into these dimensions among children with and without receptive expressive language disorder using video-based analysis. *Psychology Research and Behavior Management*, 14, 971-985.
- Mustul, E. E., Turan, Z. ve Uzuner, Y. (2016). İşitme kayıplı çocuğu olan bir annenin etkileşim davranışlarının aile eğitimi bağlamında incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 17(01), 1-22.
- Musyoka, M. (2015). Understanding indoor play in deaf children: An analysis of play behaviors. *Psychology*, 6(01), 10.
- Musyoka, M. (2018). Play and preschool children who are deaf: A review of the literature. *Creative Education*, 9(12), 1794.
- Nicastri, M., Giallini, I., Ruoppolo, G., Prosperini, L., de Vincentiis, M., Lauriello, M. & Mancini, P. (2021). Parent training and communication empowerment of children with cochlear implant. *Journal of Early Intervention*, 43(2), 117-134.
- Özdoğan, Berka. (2000). *Çocuk ve Oyun*. (Geliştirilmiş 3.baskı). Ankara: Anı Yayıncılık..
- Öztürk, A. (2022). *Meslek olarak akademisyenlikte etik tartışmalar üzerine nitel bir çalışma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karabük: Karabük Üniversitesi, Sosyoloji Anabilim Dalı
- Özyürek, A. ve Çetinkaya, A. (2021). COVID-19 pandemi döneminde aile ve ebeveyn-çocuk ilişkilerinin incelenmesi. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1), 96-106.
- Öztürk, E. D. (2019). Ebeveyn bakış açısıyla oyun: Çukurca İlçesi örneği. *Ilkogretim Online*, 18(4),1938-1942.
- Özyürek, A. & Gürleyik, S. (2016). Anne babaların okul öncesi dönem çocukları ile etkileşimlerinde oyunun yeri. *Journal of International Social Research*, 9(42), 1283-1285.
- Özyürek, M. (2006). *Engellilere yönelik tutumların değiştirilmesi*. (2.Baskı).Ankara: Kök Yayıncılık

- Parten, M. B. (1932). Social participation among pre-school children. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 27(3), 243.
- Paskaran, T. & Yasin, M. H. M. (2020). Parental Support in the Learning of Students with Deaf and Hard of Hearing at Home. *Journal of ICSAR*, 4(2), 34-42.
- Pehlivan, H. (2014). *Oyun ve Öğrenme*. (4.Baskı). Ankara: Anı Yayınları
- Pellegrini, A. D. & Galda, L. (1990). Children's play, language, and early literacy. *Topics in Language Disorders*, 76-88.
- Piaget, J. (2013). *Play, dreams and imitation in childhood: (Yeniden Basım)*. İngiltere: Routledge.
- Qayyum, A., Khan, A. Z. & Rais, R. A. (2015). Exploring play of children with sensory impairments in special schools at Karachi, Pakistan. *The Qualitative Report*, 20(2), 1-17.
- Quittner, A. L., Cejas, I., Wang, N.-Y., Niparko, J. K. & Barker, D. H. (2016). Symbolic play and novel noun learning in deaf and hearing children: Longitudinal effects of access to sound on early precursors of language. *PloS one*, 11(5), 1.
- Røe-Indregård, H., Rowe, M. L., Rydland, V. & Zambrana, I. M. (2022). Features of communication in Norwegian parent-child play interactions. *First Language*, 42(3), 383-404.
- Roskos, K. A. and Christie, J. F. (2013). Gaining ground in understanding the play-literacy relationship. *American Journal of Play*, 6(1), 82-97.
- Ryan, V. and Edge, A. (2012). The role of play themes in non-directive play therapy. *Clinical child psychology and psychiatry*, 17(3), 354-369.
- Rye, N. (2008). Play therapy as a mental health intervention for children and adolescents: play therapy has much to offer children who have had traumatic experiences or suffer from mental health and other problems. Play therapist Nina Rye explains. *Journal of Family Health Care*, 18(1), 17-20.
- Santrock, J. (2007). A topical approach to life-span development, 3E, 192.
- Saracho, O. N. & Spodek, B. (1998). Multiple perspectives on play in early childhood education: divine accommodation in Jewish and Christian Thought. *Suny Press*, 37-38.
- Seven, Z. D. ve Seven, S. (2020). Ebeveynlerin 3 yaş çocuklarıyla sanat aktivitesindeki etkileşimlerinin incelenmesi. *Kongre Künyesi*, 170-174.
- Sevinç, M. (2004). Erken çocukluk gelişimi ve eğitiminde oyun. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları, 123-125.

- Subaşı, M. ve Okumuş, K. (2017). Bir araştırma yöntemi olarak durum çalışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 419-426.
- Sternberg, R. J. (2003). *Wisdom, intelligence, and creativity synthesized*. Amerika: Cambridge University Press.
- Sutherland, S. L. & Friedman, O. (2012). Preschoolers acquire general knowledge by sharing in pretense. *Child Development*, 83(3), 1064-1071.
- Şahin, F. T. ve Özyürek, A. (2008). 5-6 yaş grubu çocuğa sahip ebeveynlerin demografik özelliklerinin çocuk yetiştirme tutumlarına etkisinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 395-414.
- Şahlı, A. S. (2017). *Temel odyoloji*. Ankara, Güneş Tıp Yayınevi.
- Tamis-LeMonda, C.S. & Bornstein, M. H. (1994). Specificity in mother-toddler language-play relations across the second year. *Developmental psychology*, 30(2), 283.
- Tamis-LeMonda, C.S., Shannon, J. D., Cabrera, N. J. & Lamb, M. E. (2004). Fathers and mothers at play with their 2 and 3 year-olds: Contributions to language and cognitive development. *Child Development*, 75(6), 1806-1820.
- Torrance, E. P. (1961). Priming creative thinking in the primary grades. *The Elementary School Journal*, 62(1), 34-41.
- Tuğrul, B., Metin Aslan, Ö., Ertürk, G. ve Özen Altınkaynak, Ş. (2014). Anaokuluna devam eden altı yaşındaki çocuklar ile okul öncesi öğretmenlerinin oyun hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(1), 101-106.
- Turan, Z., Koca, A. ve Uzuner, Y. (2019). İşitme kayıplı çocuğu olan bir annenin aile eğitimi sürecinin incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 20(1), 93-117.
- Turnbull, A., Turnbull, R., Wehmeyer, M. L. & Shogren, K. A. (2006). *Exceptional lives*. In: Columbus, OH, 68.
- Uzun, H., Karaca, N. H. ve Metin, Ş. (2021). Assesment of parent-child relationship in Covid-19 pandemic. *Children and Youth Services Review*, 120, 1-11.
- Uzuner, Y. (2005). Özel eğitimden örneklerle eylem araştırmaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 6(02), 1-13.
- Vygotsky, L.S (1967). *Play and its role in the mental development of the child*. (Yeniden Basım). İngiltere: Taylor & Francis.

- Cole, M. & Scribner, S. (1978). *Mind in society: Development of higher psychological processes*. Amerika: Harvard University Press.
- Weisberg, D. S., Zosh, J. M., Hirsh-Pasek, K. & Golinkoff, R. M. (2013). Talking it up: play, language development, and the role of adult support. *American Journal of Play*, 6(1), 39-54.
- Wolfgang, C., Stannard, L. & Jones, I. (2003). Advanced constructional play with LEGOs among preschoolers as a predictor of later school achievement in mathematics. *Early Child Development and Care*, 173(5), 467-475.
- Yavuzer, H. (2000). Oyun ve cocukta ilgiler. *Cocuk Psikolojisi*. (19. Baskı). Istanbul: Remzi Kitabevi AŞ.
- Yawkey, T. D. (2017). *An investigation of imaginative play and aural language development in young children, five, six and seven. In celebration of play*. İngiltere: Routledge.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık, 108-277.
- Yoshinaga-Itano, C., Snyder, L. S. & Day, D. (1999). The Relationship of Language and Symbolic Play in Children with Hearing Loss. *Volta Review*, 100(3), 135-164.

EKLER

EK-1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları

Görüşme Tarihi: .../.../...

GÖRÜŞME FORMU	
GÖRÜŞME YAPILAN ANNEYE AİT BİLGİLER	GÖRÜŞME YAPAN KİŞİYE AİT BİLGİLER
Adı :	Adı :
Soyadı :	Soyadı :
AMAÇ	
Araştırmanın amacı; Bu araştırmanın amacı, işitme kayıplı çocuğu olan anne-babaların; çocuklarıyla hangi oyunları ve nasıl oynadıklarını, oyunlardan beklentilerini, oyun çevresi hakkındaki düşüncelerini ortaya koymak ve buna ilişkin olarak oyun etkinliğine dair bakış açılarını doğrudan incelemektir. Bu doğrultuda araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır: 1. Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla yaşadıkları günlük rutinler, bu rutinlerde oyunun yeri ve önemine ilişkin görüşleri nelerdir?2. Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla oynadıkları oyun türlerine ilişkin görüşleri nelerdir?3. Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla oynadıkları oyunlarda; a) Kullandıkları stratejilere yönelik görüşleri nelerdir?b) Kendi rollerine ilişkin görüşleri nelerdir?c) Çocukların rollerine ilişkin görüşleri nelerdir?4. Anne-babaların işitme kayıplı çocuklarıyla oynadıkları oyunların yapısına dair görüşleri nelerdir?5. Anne-babaların işitme kayıplı çocuğu olan diğer anne-babalardan beklentileri ve onlara önerileri nelerdir?	

KULLANIM YÖNERGESİ

- Anne-babaların uygun oldukları görüşme saatini önceden kendilerine sorarak belirleyiniz.
- Görüşme öncesi formu gözden geçiriniz.
- Görüşmeye başlamadan önce görüşmenin amacını annelere söyleyiniz.
- Görüşmede izleyen görüşme sorularını annelere sorunuz.
- Görüşme sonunda annelere teşekkür ediniz.

GİRİŞ

Merhaba ... Hanım/Bey, öncelikle benimle görüşmeyi kabul ettiğiniz için çok teşekkür ederim. Bugün sizinle nitel bir araştırma kapsamında görüşme yapacağız. Bu araştırma işitme kayıplı çocuğu olan anne-babaların, çocuklarıyla gerçekleştirdikleri oyun etkinliğine ilişkin görüşlerini incelemek amacıyla yapılmaktadır. Görüşmemiz sırasında size çeşitli sorular soracağım.

Araştırma kapsamında sizden toplanacak veriler sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak olup araştırmanın amacı dışında kullanılmayacaktır. İstemeniz halinde sizden toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır. Hazır olduğunuzda başlayabiliriz.

SORULAR

1. Bir anne/baba olarak kendinizden bahseder misiniz?
2. Çocuğunuz ile evde nasıl vakit geçiriyorsunuz, kısaca bir gününüzü anlatır mısınız?
3. Çocuğunuz ile geçirdiğiniz vakit içerisinde oyunun yeri nedir? Ne sıklıkla çocuğunuz ile oyun oynarsınız?
4. Çocuğunuz ile oyun oynadığınız sırada, oyun içerisinde nasıl davrandığınızı anlatabilir misiniz?
5. Oyun sırasında çocuğunuz nasıl davranıyor? Siz nasıl davranmasını istersiniz?
6. Çocuğunuz ile hangi oyunları oynuyorsunuz?
7. Bu oyunları nasıl oynuyorsunuz, oynadığınız bir oyunu anlatabilir misiniz?
8. Çocuğunuz ile oynadığınız oyunlardan beklentileriniz nelerdir?
9. Çocuğunuz ile oynadığınız oyunların çocuğun gelişimine katkıda bulunduğunu düşünüyor musunuz? Neden?
10. Çocuğunuz ile oynadığınız oyunlar çocuğunuzun gelişimine nasıl katkıda bulunuyor?
11. Çocuğunuzun oyun çevresinde kimler var? (Çocuğunuz kimlerle oyun oynuyor?)
12. Çocuğunuzun oyun çevresinden (baba, arkadaş, öğretmen, akrabalar vs.) oyun ile ilgili beklentileriniz nelerdir?
13. Görüşmemizle ilgili söylemek ya da eklemek istedikleriniz var mı?
14. Sizinle tekrar görüşebilir miyiz?

EK-2. Katılımcı Bilgi Formu

Tarih:

**KATILIMCI
BİLGİ FORMU**

Ad soyadı :

Doğum tarihi/ Yaş:

Medeni durum: Bekâr () Evli () Boşanmış () Eşini Kaybetmiş () Diğer ()

Eğitim durumu: Eğitim almamış () İlkokul mezunu () Ortaokul mezunu ()
Lise mezunu (Normal/ Meslek) ()
Üniversite mezunu (Açık öğretim / Normal) ()
Lisansüstü eğitim ()

Çalışma durumu : Çalışmıyor () Çalışıyor () Emekli ()

Meslek :

Annenin/Babanın büyüdüğü aile tipi: Geniş Aile () Çekirdek Aile ()
Parçalanmış Aile ()

Kardeş sayısı/ cinsiyetleri:

Çocuk sayısı/ cinsiyetleri:

İŖitme kayıplı çocuk ailenin kaçınıcı

çocuğu?

EK-3. Gönüllü Katılım Formu

ARAŞTIRMA GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Bu çalışma, İşitme Kayıplı Çocuğu Olan Annelerin Çocuklarıyla Gerçekleştirdikleri Oyunlar Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi adı ile işitme kayıplı bir çocuğa sahip annelerin çocuğu ile oynadıkları oyunlar hakkındaki düşüncelerini incelemek amacıyla taşımaktadır. Çalışma, tarafından danışmalığına yürütülmektedir. Araştırmaya ilişkin haklarınıza ve etik unsurlara ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir:

- Bu çalışmaya katılımınız **gönüllülük esasına** dayanmaktadır.
- Çalışmanın amacı doğrultusunda, **ses kaydı yolu ile görüşmeler, çocuğun işitme kaybına dair odyogram bilgileri, dönemlere özel aile fotoğrafları** yolu ile sizden veriler toplanacaktır.
- Çalışma boyunca **isminizi yazmak ya da kimliğinizi açığa çıkaracak bir bilgi vermek zorunda değilsiniz**, araştırmada/ araştırma dökümlerinde katılımcıların isimleri gizli tutulacak/ takma isimlerle değiştirilecektir.
- Araştırma kapsamında **toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak**, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır.
- Sizlerden toplanan veriler yalnızca araştırmacı ve danışmanı tarafından araştırma amacı doğrultusunda izlenecektir.
 - İstemeniz halinde sizden toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır. İstemeniz halinde verilerin tamamının bir kopyasını araştırmacıdan alma hakkınız bulunmaktadır.
 - Sizden toplanan veriler araştırma bitiminde arşivlenerek korunacaktır.
 - **Veri toplama sürecinde/süreçlerinde size rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru/talep olmayacaktır.** Yine de katılımınız sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederseniz çalışmadan istediğiniz zamanda ayrılabilirsiniz.
Çalışmadan ayrılmanız durumunda sizden toplanan veriler çalışmadan çıkarılacak ve imha edilecektir.

Gönüllü katılım formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederim. Çalışma hakkındaki sorularınızı araştırmacı veya Anadolu Üniversitesi bölümünden yöneltebilirsiniz.

Danışman e-posta:

Araştırmacı Adı:

Adres :

Cep Tel :

E-posta :

Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabilceğimi ve verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılacağını bilerek kabul ediyorum.

Katılımcı Ad ve Soyadı: Tarih: İmza:

EK-4. Araştırma İzin Dilekçesi

**ÖZEL EĞİTİM ANABİLİM DALI İŞİTME ENGELLİLERİN EĞİTİMİ
PROGRAMI BAŞKANLIĞI'NA**

Aşağıda bilgilerimin olduğu araştırmanın gerçekleştirilebilmesi için gerekli izinlerin alınmasını talep ediyorum.

Gereğinizi bilgilerinize saygılarımla arz ederim.

I. Öğrenci Bilgileri	
Adı-Soyadı	
Öğrenci Numarası	
Tez Danışmanı	
Anabilim Dalı	
Programı	
Lisansüstü eğitim türü	
II. Araştırma Bilgileri	
Tezin başlığı	
Araştırma verilerinin toplanacağı öğretim yılı/yılları	
Araştırma verilerinin toplanacağı akademik dönem/dönemler	
Araştırma yapılacak kurumun adı	
Araştırma/veri toplama araçlarının türü	
Araştırma/veri toplama araçlarının uygulanacağı kişiler	

Tarih ve İmza

EK-5. Etik Kurul İzni

Evrak Kayıt Tarihi: 21.06.2022 Protokol No: 333674

Tarih: 24.06.2022

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
KARAR BELGESİ

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Yüksek Lisans Tez Çalışması
KONU:	Eğitim Bilimleri
BAŞLIK:	İşitme Kayıplı Çocuğu Olan Anne-Babalann Çocuklarıyla Gerçekleştirdikleri Oyunlar Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Prof. Dr. Yıldız UZUNER
TEZ YAZARI:	Berat CANSEVER
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-
KARAR:	Olumlu